

Castrenianumin
toimitteita

5

Seppo Suhonen

Liivin kielen näytteitä

Helsinki
1975



PEETER DAMBERG

Kuva: Seppo Suhonen

Castrenianumin
toimitteita

5

Seppo Suhonen

Liivin kielen näytteitä

Helsinki
1975

ISBN 951-45-0739-8
ISSN 0355-0141

Alkulause

Tämä kielennäytekokoelma sisältää yhden henkilön, Pēter Dambergin puhetta. Hän puhuu pääasiassa itäliiviä, mutta näytteissä esiintyy jonkin verran myös länsiliiviläisyyksiä ja kirjallisesti käytetyn liivin kielen piirteitä. Tunnusomaisimpiin länsiliiviläisyyksiin kuuluvat pitkän a:n lievähkö labiaalistuminen, jota voitaisiin ehkä pikemmin merkitä ā:lla kuin ō:lla, jota tässä kokoelmassa on kuitenkin johdonmukaisesti käytetty. Länsiliivin mukaista on myös taivutus tulùB pro tulàB 'tulee'. Liiville ominainen katko (= saks. Stosston) ei Dambergin puheessa ole aina kuultavissa odotuksenmukaisessa paikassa. Hän ei käytä lättiläisperäisiä verbiprefiksejä, mutta lättiläisiä lainasanoja kuitenkin esiintyy jonkin verran. Damberg on elänyt myös viroa puhuvien keskuudessa, ja tämäkään naapurikieli ei ole ollut jättämättä jälkiä hänen puheeseensa. Tiedetäänhän liiviläisillä yleensäkin olleen jo vanhastaan paljon kosketuksia erityisesti Saarenmaan asukkaisiin.

Pēter Damberg on syntynyt Siikrogin kylässä Kelkin talossa 9.3.1909 ja elänyt siellä 25-vuotiaaksi. Sen jälkeen hän on elänyt muualla, pääasiassa Liivinrannassa, ja toiminut varsinkin opettajana. Vielä eläkeikäisenäkin hän on ollut aktiivisesti mukana työelämässä kolhoosin palveluksessa. Damberg on erinomainen kertoja. Hän tuntee hyvin liiviläisten sekä henkisen että aineellisen kansanperinteen ja liiviläisten kulttuurihistorian. Kielimestarimme on vuosien mittaan koettanut pelastaa helposti unohduksiin vaipuvaa perinnetietoa mm. keräämällä liiviläisiä sananparsia. Hän on pyrkinyt myös tietoisesti kehittämään äidinkiелensä liivin käyttöä. Tämä tavallista suurempi kiinnostus äidinkieltä kohtaan on tietävästi herännyt aikoinaan välilli-

sesti E.N.Setälän toiminnan johdosta siten, että Dambergin isoäiti oli tuntenut silloisen liivin kielen tutkijan Setälän.

Seuraavat kielennäytteet julkaistaan ensimmäisenä valikoiduna niistä nauhoitteista, jotka tehtiin joulukuussa 1971 Viron Tiedeakatemian Kielen ja kirjallisuuden instituutissa. Tämä työ kuului Suomen ja Neuvostoliiton välisen tieteellisteknillisen yhteistoimintakomitean hyväksymään tutkimusohjelmaan. Esitän kiitokset mainitun instituutin johtajalle Endel Sõgelille myötämielisestä suhtautumisesta työtämme kohtaan ja laitoksen henkilökunnalle sen antamasta avusta työhön liittyneiden teknisten ongelmien ratkaisemisessa. Laajahkossa haastatteluhjelmassa avusti asiantuntevasti filologiatieteiden kandidaatti Karl Kont. Erityisesti kiitollisuutemme kohdistuu tietenkin Pēter Dambergiin itseensä, jonka innostavan kerronnan välityksellä on saatu talteen yhden tärkeän itämerensuomalaisen kieli- ja kulttuurimuodon näytteitä.

Litterointi on tehty suomen kielen nauhoitearkiston kopionauhoista kuulokkeita käyttäen. Foneettinen merkintä on samankaltaista kuin Lauri Kettusen teoksessa *Livisches Wörterbuch*. On tunnettua, että katkon yhteydessä esiintyviä klusiilien ja sibilanttien sointiasteita ei tässä merkintätavassa aina osoiteta aivan todenmukaisesti (vrt. Posti, esim. Vir. 1936 s. 322). Kahdella vierekkäisellä pystyviivalla on osoitettu pitempää taukoa kuin yhdellä viivalla. Seuraavia lyhenteitä on käytetty: D = Damberg, K = Kont, S = Suhonen.

Nurmijärvellä 20. joulukuuta 1975

Seppo Suhonen

S i s ä l l y s

Nuotanveto	6
Metsästys	34
Kalastuksesta	36
Onnettomuuksia merellä	40
Häät	44
Talkoot	52
Paimenet	56
Kertojan isä	62
Oluen valmistus	66
Leivän leipominen	72
Liiviläisten ruokia	82
Meren häät	100
Haltiat	108
Suur-Töll	118

Nuotanveto

vadà k̀iedâD ättâ munda kerD / mundan ättâ piťkĩmâD mundan
 at lĩttâD / no nei k^uolmsadà viššadà mēttart̃ piťkâD / vejì-
 bâD vōlda k̀iedâD ka // siZ k̀iedâD jevà sidâbâD vadà jūr rānda
 pāl / ùondžâl ku ĩrgâB lā'dâ mⁱe'rrâ // vadān ättâ ka / vadān
 um k^uot̃ / vadà sū um / ja sālâZ kuš um vadān ouk̃ t^uoiz̃ tuťkâ-
 mâZ sⁱe um vadà pⁱerâ // siZ vadān ättâ tībâD.

nu vadà tībâD jūr / vadà tībâD jūš ja vadà sū immâr at̃
 il̃peiñ kor̃kkâD agà lēdâD / ja allâpedân ättâ / vanast̃ vō'l̃ttâ
 kiṽiD / pⁱe'rrâ pa'ñttâ svinâD // se um las̃pī'lâG vadà sū
 vāldiž̃ // vadà tībâD jūr sidiz̃ k̀iedâD / vō'l̃ttâ e'dd̃ist̃ k̀iedâD
 ja / ta'ggist̃ k̀iedâD / i'dân vō'l̃ k̃ier ĩttiZ̃ t^uoizâñ k̃ier vō'l̃
 t^uoistiZ̃ // e'dd̃iz̃ k̃ier / e'dd̃ist̃ k̀iedâdân vō'l̃ ĩttiZ̃ k̃ier /
 ta'ggist̃ k̀iedâdân tegiž̃ t^uoistiZ̃ vō'l̃ k̃ier / neĩku k̃ierâD
 vō'l̃ttâ si'zzâl-pēdân / nu / k̃ierâD lekštâ si'zzâl-pēdân vadà
 sū puol̃ ja vadà tībâD jūšsâ vel vō'l̃ / vō'l̃ttâ ĩerâD / k̃ie-
 dâD tuťkamâš ĩerâD vō'l̃ttâ / siēpⁱerâst̃ ku algâ k̀iedâD k̃ie-
 râgâD ne'rrâ / siZ ĩerâD laškistâ k̃ierâm̃ k̃ied- k̀iedâdân immâr
 ĩttâ-kabâl / meĭttiZ̃ aš̃ ĩeridi ab̃vōlks̃ siZ / k̀iedâD lā'kstâ
 ne'rrâ / ja nēdī / ne lā'ks̃ tikkiž̃ / mādâks̃ jārâ.

no siZ ku lekštâ ni mⁱe'rrâ / va'ddâ vⁱed̃istâ kakš̃ m̃ies-
 tâ // kakš̃ pušnikkâ / e'dd̃i m̃iez̃ ja ta'ggi m̃iez̃ / ku / s̃ei-
 dist̃ agà pūr̃ttist̃ sell̃iz̃ k̃uoz̃â kuš ni vō'l̃ / meĭlist̃ kuš ni
 ĩrgâB ve'ijjâ / siZ amâ e'žmâks̃ aigist̃ vⁱeĭtâ / m̃its̃ s̃ilda
 um vⁱeĭtâ // no siZ meĭlist̃ nei / no ni'm̃ k̃uš̃s̃ilda vⁱeĭtâ /
 eĭtam̃ s̃iñ vadà // lⁱeštâD ju išt̃ uoĭttâ vâ'ggi tevâš vⁱe'tsâ //
 si'kš̃puol̃ siZ ne lekštâ te'vvâ vⁱe'ddâ jem̃iñ // se'uvvâ munda
 kerD vō'l̃ttâ lⁱeštâD nei aīgâZ̃ ku / iz̃vej̃ lōjaks̃ m̃ittâ i' l̃

Nuotanveto

Nuotan köydet ovat monesti, joissakin ovat pitemmät, joissakin lyhemmät, no siinä kolmesataa viisisataa metriä pitkät voivat köydet olla myös. Sitten, köydet jo sidotaan nuottaan rannalla, aamulla kun aletaan lähteä merelle. Nuotassa ovat myös, nuotassa on pussi. Nuotan suu on ja siellä, missä on nuotan aukko toisessa päässä, se on nuotan perä. Sitten nuotassa ovat siivet.

No nuotan siivissä, nuotan siivissä ja nuotan suun ympärillä ovat yläpuolella korkit tai laudukset, ja alapuolella ovat, ennen olivat kivekset, myöhemmin pantiin lyijyt. Se on siksi, että nuotan suu pysyisi auki. Nuotan siipiin sidottiin köydet, olivat etuköydet ja takaköydet, toisten punos oli tietynlainen, toisten toisenlainen. Etuköysissä oli yhdellä tavalla punos, takaköysissä taas toisella tavalla oli punos, niin että säikeet olivat sisään päin, no punokset menivät sisäänpäin nuotan suuhun päin ja nuotan siivissä vielä oli, olivat silmukat, köysien päässä silmukat olivat siksi, että köydet eivät kiertyisi solmuun. Sitten ne silmukat sallivat köysien kiertyä ympäri jatkuvasti, muuten jos silmukoita ei olisi, silloin köydet menisivät solmuun.

No sitten kun mentiin merelle, nuottaa veti kaksi miestä, kaksi osapuolta, etummainen mies ja takimmainen mies, kun soudettiin tai purjehdittiin sellaiseen paikkaan, jossa nyt oli, ajattelivat jossa nyt aletaan vetää. Silloin ensiksi mitattiin vettä, montako sylvä on vettä. No sitten ajattelivat niin, no nyt on kuusi sylvä vettä, heitämme tähän nuotan. Kampelathan eivät olleet kovin syvässä vedessä. Syyspuoleen sitten ne lähtivät syvään veteen enemmän. Kesällä monesti kampelat olivat niin rannassa, että ei voinut veneellä yli matalikon

laidêD i'ĺĺê pä'zzê siz vɔ'ĺ vⁱedâmêst aštâmêst ulzê /
vⁱedâmêst lɔja i'ĺĺê / i'ĺ laidêD // lešti vɔ'ĺ pägin'
/ neì laitsê ka munda keřD // se vɔ'ĺ jemín ku vɔ'ĺt̃t̃ê
vâ'ggi sellíst lemmêD pävaD // siz êttist sles kùoŹê kuš
ne meřlist / êttist si'zzêl aŹkkar / ja / aŹkkar jūr êt-
tist meřk // meřk jūs vɔ'ĺ / vel vɔ'ĺ sellí pū / polâkkêZ
nuřtiZ sîekkêks se pū / se vɔ'ĺ kuš ne-i'Ź / kuš kⁱeũŹ
um // siz veřtiZ polâkkê kâddê ja vⁱedîZ kⁱeũD iłZ //
no siz ĩrgist seîdê kⁱeũt si'zzêl / mⁱe'rrê / amâ e'Źmêks
saì seřttêt si'zzêl edîZ / e'ddîst kîedêD / edîZ kⁱeũD /
se pi'enřtêD kîedêD // kîedêD attê kō'tst jagũst / pîenêD
kîedêD ja ja'mdêD kîedêD / ĩraniĳkâD nuřtâbêD ja'mdêD
kîedêD bašsũdêks / pîenêD kîedêD droššâdêks.

no ku tu'ĺ / ĩrgiZ tũlda ja'mdê kⁱeũŹ siz vɔ'ĺ kîerâmêst
/ kîerâmêst neìku edîZ mⁱe àiraZ um vaštê meřkkê / neì
siz ka amâ àiga seîdiZ si'zzêl jamdê kⁱeũt // neìku ja'mdê
kⁱeũŹ lořpîZ siz êttiZ vadâ k^uoř si'zzêl mⁱe'rrê / vadâ
êttiZ mⁱe'rrê // ja siz ĩrgiZ tegîŹ vaštê-pêdân seîdê tegîŹ
ta'ggist ja'mdêD kîedêD mⁱe'rrê / kuì ja'mdêD kîedêD /
ta'ggist ja'mdêD kîedêD lořpîst siz kîeriZ / pîenêD kîedê-
dêks vaštê meřkkê ja seîdiZ meřk pâl // sⁱedâ vîřt̃ê vɔ'ĺ
kîedêdêks veřttêt ĩmmêr jevâ sūr sellí mⁱe'r-kabâl // no kuš
saì siz meřk jūr siz veřttistê / aĳkiZ polâkkê jūr / nuřtiZ
kⁱeũD iłzê ja ĩrgiZ vⁱe'ddê.

algê pikstê ke'ⁱŹŹi kîeřta vⁱe'ddêš / kâ'tsê vɔ'ĺt̃t̃ê
sellíst luřpâttêD // nâñt teì saŹgdist ɔ'rân(ê)st agâ tegîŹ
va'nšti kîndist agâ suĳkîst umbliZ sellíst nêla-kañtlimîst
luřpâttêD veřtiZ nâñt kâ'ddê ja siz vⁱedîZ kîeřta // kîeřta
vⁱedîZ ja iłdî.n lēntšîZ ka kîeřta // sⁱedâ vɔ'ĺ mùoštâmêst

päästä yli, silloin oli vedettävä, astuttava ulos, vedettävä vene yli, yli matalikon. Kampeloita oli paljon niin matalassa monesti. Niin (se) oli enimmäkseen, kun olivat hyvin sellaiset lämpimät päivät. Sitten heitettiin siihen paikkaan, johon ne ajattelivat, heittivät ankkurin, ja ankkurin viereen heittivät merkin. Merkin vieressä oli vielä, oli sellainen puu, pojaksi (polàkkâZ) kutsuttiin siksi sitä puuta. Se oli juuri siinä, jossa köysi on. Sitten otettiin polàkkâZ käteen ja vedettiin köysi ylös. No sitten alettiin soutaa köyttä sisään, mereen, ensiksi soudettiin etummainen, etummaiset köydet, etuköysi, ne ohuet köydet. Köydet ovat kahdenlaisia, ohuet köydet ja paksut köydet, Iiran asukkaat kutsuvat paksuja köysiä bašsùD ja lyhyitä droššàD.

No kun tuli, alkoi tulla paksu köysi, silloin oli käännettävä, käännettävä niin, että etummaisen miehen airo on vasten merkkiä, niin sitten myös koko ajan soudettiin sisään (=mereen) paksua köyttä. Niin paksu köysi loppui, sitten heitettiin nuotan pussi mereen, nuotta heitettiin mereen. Ja sitten alettiin taas päinvastaiseen suuntaan soutaa taas takimmaiset paksut köydet mereen. Kun paksut köydet, takimmaiset köydet loppuivat, sitten käännettiin ohuiden köysien kanssa vasten merkkiä ja soudettiin merkin päälle. Sillä tavalla oli köysien kanssa ympäröity jo sellainen suuri meren ala. No kun jouduttiin sitten merkin luo, sitten otettiin, siepattiin polàkkâZ luokse, nostettiin köysi ylös ja alettiin vetää.

Jotta ei hieroisi käsiä köysiä vetäessä, kädessä olivat sellaiset rievut. Niitä tehtiin paksuista vaatekappaleista tai sitten vanhoista kintaista tai sukista ommeltiin sellaiset neliskulmaiset rätit, otettiin ne käteen ja sitten vedettiin köyttä. Köyttä vedettiin ja samalla lapettiin myös köyttä. Sitä oli osattava,

/ ĩrgand̥ksə̀s̥ ki̯s̥ siZ e'žm̥ist keṛD vo'ɫ m̥i'e'r̥ssə / se vel
iz_mu̯ošta le̯nt̥s̥ə k̥iedəD ku'bbə / agà teiž rižkkə nēd̥i
k̥i'eùž̥i / bet p̥i'e'r̥rə siZ ju viliZ jārà ja / ja mu̯ošt̥iZ
s̥i'edà j̥ev̥ist.

no neikku siZ tu'lt̥t̥ə ja'md̥əD k̥iedəD / siZ ĩrgiZ k̥i'eṛ-
d̥əmt̥ v̥i'e'dd̥ə / s̥iep̥i'er̥ast ku ja'md̥əD k̥iedəD j̥evà le̯k̥st̥ə
ku'bbə / ałgə l̥i'ešt̥àD s̥og̥əD i'ɫ k̥i'eùD i'ɫl̥ə / no k̥iedəd̥əks
l̥i'ešt̥àD sai̯tt̥ə pi'ts m̥i'e'r-p̥u'o'ij̯jə a'itt̥əD s̥iñ vadà p̥uol
je'tsp̥ēd̥əñ // ku tu'ɫ vadà k̥uot̥ nu l̥i'ešt̥àd̥əñ m̥u siZ iz_uo
kuš p̥ə'zzə k̥i'eùž̥ i'tst̥iD li̯k̥k̥iZ / l̥i'ešt̥àD a'ilist vadà k̥uot̥t̥ə
si'zzəɫ ja neì siZ sai n̥ānt̥ k̥ə'dd̥ə // vad̥əñ vo'ɫ vo'ɫm̥əst
v̥ēl̥a vad̥əñ s̥iep̥i'er̥ast ku / i̯st̥ v̥ēl̥ə̯t̥ jo neì pi̯sk̥iž̥i le̯st̥i
ve'ij̯jə / l̥i'ešt̥àD pi̯tk̥i̯t̥ v̥eij̯ v̥ōlda se̯t̥ tab̥ərst nanà
s̥ōñi v̥i̯st̥u̯oist̥əñ tseñtt̥im̥ētt̥ərt̥ / siZ ku ma keì m̥i'e'r̥ssə
ka // pałdiñ vołl̥iD vel / vel s̥ūrim̥iž̥ l̥i'ešt̥i / v̥eij̯jiD
se̯t̥ ve'ij̯jə ułz̥ə.

nu m̥ūnda keṛD vo'ɫ neì je'nn le̯st̥i ku / iz_v̥eì / k̥ak̥s̥
m̥i'est̥ə is_s̥ōtt̥ə lai̯j̯jə si'zzəɫ / sis_pa'nt̥t̥ə tijà l̥ōda
alà ja tijà l̥ōdaks siZ va'itt̥ist si'zzəɫ n̥ānt̥ // no ku
vadà vo'ɫ nu̯st̥ə̯t̥ lai̯j̯jə / siZ tei vadà p̥i'er̥ə v̥āldiñ /
ja / pa'ñ / l̥i'ešt̥àD valiZ lai̯j̯jə ułz̥ə // l̥i'ešt̥àD pi̯d̥iZ
ałZ l̥ōja tag̥əñ p̥uol.

nu neikku ĩrgiZ v̥i'e'dd̥ə tegiž̥ t̥u̯oiz̥ l̥uom / t̥u̯oiz̥ l̥uom
pa'ñ kiłgə tegiž̥ s̥i'e-ēnt̥s̥ e'žm̥iZ l̥uom̥əñ / ku̯i ni t̥ō'ž̥ v̥eì
per̥iñ p̥äüv̥v̥ə / v̥eì va̯st̥ə p̥äüv̥v̥ə l̥uom̥idi / až̥ vo'ɫ neì
le̯st̥i / siZ v̥ejiZ neì k̥ōgiñ ko̯nt̥s̥ am̥à im̥m̥ə̯r̥ āž̥kk̥ar-plat̥s̥
um / i'ɫl̥ə v̥i'e'dd̥ə̯t̥ // s̥āl v̥eij̯ v̥ōlda neì je'nnə / nu
miž̥giZ k̥ō'd̥əks l̥uom̥ə v̥eij̯ v̥ōlda / k̥ūž̥ agà k̥ō'd̥əks l̥uom̥ə
/ āž̥kk̥ar̥plat̥s̥əž̥ v̥eis̥ s̥ōd̥ə // s̥āl kuš t̥uoi̯sta keṛD vo'ɫt̥
ta'gg̥ist̥ k̥iedəD s̥āl tegiž̥ ni pa'ñ e'd̥āist̥ k̥iedəD ja

aluksi kuka silloin ensimmäistä kertaa oli merellä, se vielä ei osannut lappaa köysiä kokoon tai jälleen panna ympyrään niitä köysiä, mutta myöhemmin sitten tottuikin ja, ja osasi sitä (tehdä) hyvin.

No niin sitten tulivat paksut köydet, sitten alettiin nopeammin vetää siksi että paksut köydet jo menivät kokoon, eivät kampelat pääsisi yli köyden. No köysillä saatiin kampelat ajetuksi pitkin merenpohjaa sinne nuotan puolelle eteenpäin. Kun tuli nuotan pussi nyt kampeloille, sitten muuta ei ollut mistä päästä, köysi jatkuvasti työnsi, kampelat pakenivat nuotan pussin sisälle, ja niin ne saatiin. Nuotan oli oltava harva sen vuoksi, että eihän haluttu niin pieniä kampeloita pyydystää, kampeloiden pituus voi olla siinä hännästä kuonoon saakka viisitoista senttimetriä, silloin kun minäkin kävin merellä. Nyt kuuluvat vielä, vielä suurempia kampeloita voivan vetää.

No monesti oli niin paljon kampeloita, että eivät voineet, kaksi miestä eivät saaneet laivaan sisään. Silloin pantiin tyhjä laatikko alle ja tyhjän laatikon kanssa sitten vajotettiin sisään ne. No kun nuotta oli nostettu laivaan, sitten avattiin nuotan perä, ja pantiin kaadettiin kampelat ulos laivaan. Kampelat pidettiin aina laivan takapuolella.

No niin alettiin vetää taas toista apajaa, toinen apaja pantiin taas juuri sen ensimmäisen apajan viereen (kylkeen), kuinka nyt halusi, joko myötäpäivään tai vastapäivään apajia. Jos oli niin paljon kampeloita, silloin vedettiin niin kauan kunnes koko ankkuripaikka on vedetty. Siellä voi olla niin paljon, no jotakin kahdeksan apajaa voi olla, kuusi tai kahdeksan apajaa ankkuripaikassa voi saada. Sinne missä toisella kertaa olivat takimmaiseta köydet, sinne taas nyt pantiin etummaiseta köydet, ja

neì siZ lekš perin pàuvvâ / koñts vɔ'1' siZ aḡkkar-platš
 i'1' vⁱe'ddâD // beṭ munda keṛD vɔ'1' neì ku / se agà vɔ'1'
 siestâ ku miḡgist vɔ'1'ttâ ne mⁱe'r-ɛvâD / siè-pⁱe'rrâ
 ka siZ kalâD vɔ'1'ttâ // munda keṛD vɔ'1' neì ku / mō
 kan'ttâ lùomiZ set vɔ'1'ka'ldi / beṭ mⁱe'r-kan'ttâ lùo-
 miš iz_ùo ka'ldi // aīZ parimstâZ vɔ'1'ka'ldi sis_ku
 vⁱediZ vaštâ lùomâ / vašt- / vaštâ ɛuvvâ // munda keṛD
 vɔ'1' neì kaḡkti ɛvâ ku / iz_vei / vɔ'1'vâggi lālam vⁱe'd-
 dâ va'ddâ.

munda keṛD tegiž vɔ'1't^uoistiZ / vɔ'1'ttâ mⁱe'r-kan'ttâ
 lùomiZ vɔ'1'ttâ / tegiž kalâD / siZ vⁱediš set nēdi mⁱe'r-
 kan'ttâ-lùomidi ja kuš_se / ne mⁱe'r-kan't-lùomâD vɔ'1'ttâ
 vⁱe'ddâṭ / neì nuštiz aḡkkar iłzâ / lekš tegiž lùom tuṭ-
 kāmâ / ēttiZ sīn aḡkkar / ēttiZ tegiž mⁱe'r-kan't lùomidi
 ja neì-ī't.

munda keṛD lⁱeštâD vo'1't^uset / vɔ'1'ttâ set ī'ts / selliZ
 ī'ts tripsâ set / veiž kuigâst pōr lùomâ set sōdâ ja iz_
 iłpēdân iz_allâpēdân lešti iz_ùo / nu / iZ / is_tieda
 ju ku'odân kuš ne āttâ / ni siè / siestâ ùondžâl ju
 īrgist kō'1â / īrgiZ kō'1â kuš siZ lⁱeštâD āttâ / vⁱediZ
 ī't lùom agà kakš lùomâ / kō'1iZ tegiž iłzâ pēdân / vei
 sālâZ um / iz_ùo / tu'1'tāgiž sīnâZ kuš vɔ'1'jemīn tegiž
 ja vⁱediZ tegiž // siZ vanâst vɔ'1'vel selli / sellist
 neì ka uškimiš / se iz_ùo uškimi beṭ se vɔ'1'neikka
 selli ka'D pùolstâ pigà / nu až mi'nnân / sugiZ vɔ'1'
 neì ku vɔ'1'pāgin lešti / ma vɔ'1'en'ts aḡkkarplatš vⁱe'd-
 dân jevâ sāl / siZ is_tu'oit neì / kättâ ulättâ vâggi
 ja nâ'ktâ kuš mēG ni lā'mâ / t^uoizân // meittiz t^uoi ka
 nâ'B kuš kiš sāl / kiš kougân um se nâ'B ku nâ'ktâB ja

niin sitten mentiin myötäpäivään, kunnes oli sitten ankkuri-paikka vedetty. Mutta monesti oli niin että, mutta se oli siksi, että millaiset olivat ne merivirrat, sen mukaan myös siten kalat olivat. Monesti oli niin, että maan puolen apajissa vain oli kaloja, mutta merenpuolen apajissa ei ollut kaloja. Aina paremmin oli kaloja silloin, kun vedettiin vasten apajaa, vasten virtausta. Monesti oli niin kova virta, että ei voinut, oli hyvin raskasta vetää nuottaa.

Monesti taas oli toisin, olivat merenpuolen apajissa olivat taas kalat. Silloin vedettiin vain niitä merenpuolen apajia ja kun se, ne merenpuolen apajat oli vedetty, niin nostettiin ankkuri ylös, lähdettiin taas apajan päähän, heitettiin sinne ankkuri, heitettiin (p.o. vedettiin) taas merenpuolen apajia ja niin.

Monesti kampelat olivat vain, olivat vain yhdessä, sellaisessa yhdessä parvessa vain, voi jotenkin pari apajaa vain saada ja ei yläpuolella eikä alapuolella ollut kampeloita. No ei tiedettykään, missä ne ovat, nyt silloin aamulla jo alettiin kokeilla, alettiin tunnustella, missä sitten kampelat ovat, vedettiin yksi apaja tai kaksi apajaa, kokeiltiin taas yläpuolelta, onko siellä. Ei ollut, tultiin takaisin sinne, missä oli enemmän, takaisin ja vedettiin jälleen. Sitten ennen oli vielä sellainen, sellaiset niin kuin uskomukset, se ei ollut uskomus, mutta se oli niinkuin sellainen kateentapainen melkein. No jos minulle sattui, oli niin, että kun oli paljon kampeloita, minä olin oman ankkuripaikkani vetänyt jo siellä siellä, silloin en halunnut niin kättä ojentaa kovin ja näyttää, mihin me nyt lähdemme, toiselle. Muuten toinen myös näkee, missä kuka siellä, kuka kaukana on, se näkee kun näytetään, ja

aga tā'mmān jēvā um lūom ullā ja ta līb e'žmi sālāZ
 kuš mēG ni tō'm lā'dā / ālgā ta pā'zzāG sīnā siZ vō'l'
 nā'ktāmāst neī set / s^uōrmkkāks neī ku iz_{nā}'t^uoi /
 īž-ēntš nu pidiZ siē s^uo- / kā'D ma'G jūs ja set / neī
 nā'ktiZ / ī'ttiZ t^uoištiZ kuš ni lā'B / sīn pūol agā
 sīn pūolā / sⁱedā vītā / is_{tu}'oiD neī nā'ktā // ma
 sai neī rīdāltāD ku ma ikš kērd kīttiZ lā'm sīn /
 nāktiZ kā'tkāks kōgaZ je'tspēdān ma sai rīdāltāD siZ
 / ma is_{tieda} vel sⁱedā.

va'ddā vⁱe'ddās kalāmi'eD amāD vā'ggi tīedist tik-
 kiž / mižgi um mīer-pu'oi / ne tīedist kuš āt kivīD /
 ne tīedist kuš āt vanāD k^uo'ig-brakkūD / mūōštist mešā
 pⁱe'rrā sⁱedā kīttā / ku šlītā-r-bōik um sellīZ ja sel'
 līZ mešā tuškāmās / siZ set ja set sīlda pālāZ sālāZ
 um brāk / ja neī ka vō'l' / aš sīnā ēttiZ siZ lūom siZ
 sⁱedā vēiž tⁱeudā ku vadā līb brāk pāl // no mūnda kērd
 kuīgāst / jošsābāst jārānDZ ka / ēttiZ ka ja sai ku'odān
 brāk pāl ja kīskist vadāD jārānDZ.

toūvvā aigiZ va'ddā iz_{lā}' / sugiZ ka mižgiZ kērd,
 neī ku se'ūvvā sugiZ sūrimi tūl'señts koñts vō'l' mⁱe'rssā
 jēvā / beť se'ūvvā jo tūlD āb_uōttā neī sūrD / sellīži
 sūri toūvvīdi āb_uo ja siZ / ka iz_uo neī midēD kārāttā //
 no mūnda kērd vō'l' se'ūvvā neī ku / vō'l' sellī tūlī āiga
 / nādīlīn pī'liZ / is_{pā}'zz mⁱe'rrā / kalāmi'eD eītā
 pigā iīmā ka'llā / ja sūrim āžā vō'l'se ku eī ka iīmā
 leībā iz_uo mišāks / miš mīdā / iz_uo rō'dā iz_uo leībā
 vōstā / siZ vō'l' pigā na'ggārāks set jelāmāst // no beť
 kalāmi'eD ju ī'ts-tī't pidiā ēñtsān kuīdī lešti tagā-
 varāks / neīkku ālgā vōlgā siZ / lⁱēštāD pūttāks //

kuitenkin hänellä jo on apaja lopussa ja hän tulee ensimmäisenä sinne, minne me nyt haluamme mennä. Jotta hän ei pääsis sinne, silloin oli näytettävä vain sormella niin, ettei näe toinen. Itse pidettiin nyt sitä kättä vatsan luona ja vain niin näytettiin, sinne tänne, minne nyt mennään, tänne päin tai tuonne päin, sillä tavalla ei tohdittu niin näyttää (että toinen näkee). Minä jouduin kerran riitaan, kun minä kerran sanoin, menemme tuonne, näytin kädellä kauas eteenpäin, minä jouduin riitaan, minä en tiennyt vielä sitä.

Nuottaa vetäessään kalamiehet (t. liiviläiset) kaikki hyvin tiesivät perinpohjin, millainen on merenpohja, ne tiesivät, missä ovat kivet, ne tiesivät, missä ovat vanhat laivanhylt, osasivat metsän mukaan sen sanoa, että Šliitterin majakka on sellaisen ja sellaisen metsän päässä, sitten niin ja niin monen sylin päässä siellä on hylky, ja niin olikin. Jos sinne heitti sitten apajan, silloin voi tietää, että nuotta tulee hyllyn päälle. No monesti jotenkin eksyttiinkin, heitettiin ja niinpä jouduttiin hyllyn päälle ja revittiin nuotat rikki.

Talven aikaan ei menty nuotalle. Sattui monesti niinkin, että kesällä nousi melkoinen tuuli silloin, kun oltiin merellä jo, mutta kesällähän tuulet eivät ole niin suuria, semmoisia suuria rajuilmoja ei ole silloin, niin ei ollut mitään pelkäämistä. No monesti oli kesällä niin, että oli sellainen tuulinen aika, kesti viikkoja, ei päästy merelle. Kalastajat jäivät melkein ilman kalaa, ja suurempi asia oli se, että jäätettiin myös ilman leipää, ei ollut, mitä myydä, ei ollut rahaa, ei ollut leipää ostaa, silloin olimelkein perunoilla vain eletävä. No mutta kalastajat jatkuvasti pitivätkin itsellään kivia kampeloita varaksi, niin että ei olisi sitten kampeloiden puutetta.

si'gži / ku vejìst sīl'kkidi ja brētliži / siZ kil̄ vɔ'lt̄-
 t̄ mūnda ķērd sūrD toūvv̄D / siZ lekšt̄ mⁱe'rr̄ ka /
 jemiñ nei ī'D lōja pāl / nēla vīž miest̄ ī'D lōja pāl /
 ja ne vɔ'lt̄t̄ sūrD lōjaD / ne vɔ'lt̄t̄ sīl'k-veṛk-lōjaD /
 agà brētlist-veṛḡ-lōjaD / beṭ ne vɔ'lt̄t̄ vadà-lōjaD
 ne piškist lōjaD miess̄ks lekšt̄ va'dd̄l // veṛḡD tagàn
 sa'gḡlD vɔ'l̄ lē'm̄st ka selliZ sūr tūlkk̄ks / meṭtiZ
 veṛḡD vejìst̄ lā'd̄ ukk̄.

va'dd̄l lekšt̄ iez̄ jevà / neikku īngiZ je'nn̄-veitt̄
 su'gḡ selli pāva-va'l̄ rōZ / se'uṽv̄ ta um pakkanD jevà
 kiela kō'tk̄ks/ mūnda ķērd jevà kiela ī'tk̄ks lekšt̄
 mⁱe'rr̄ jevà // siZ vⁱedist̄ lūomidi // nu kuì vɔ'l̄
 ka'ldi / aṣ vɔ'l̄ veitt̄ ka'ldi siZ vɔ'lt̄t̄ jevà varald
 aīgāZ / aṣ vɔ'l̄ ka'ldi pāgiñ siZ vⁱe dist̄ lūomidi
 jemiñ // mūnda ķērd vɔ'l̄ nei je'nn̄ ka'ldi ku tu'lt̄t̄
 a'iḡ neikku pārd̄D vɔ'lt̄t̄ vⁱeṭt̄ sōn̄ / nei vɔ'l̄
 lōja vⁱe't si'zz̄l va'ijj̄n.

nu aīgāZ naist ja lapst vɔ'dlist aīgālZ / siZ āma
 ālZ sōttiZ lāpši rañd̄ vañtl̄m̄ veì āp tu'lt̄t̄ lōjaD
 a'iḡ jevà / no ku tu'lt̄t̄ lōjaD a'iḡ siZ lapst tu'lt̄t̄
 ādam tiēt āman ku lōjaD tu'lt̄t̄ ai- / tu'lb̄D a'iḡ /
 siZ lekšt̄ vašt̄ / āptist ka'ldi ja'gḡ // nu puš-
 nik̄k̄D jagist kalàD jārà it̄tiZ ī'd̄n ja t^uoiz̄n //
 kalàD ja'ggimi se vɔ'l̄ selli ku kùoriZ amà je'ts̄ ne
 sūrimist lⁱešt̄D ulz̄ / pa'nt̄t̄ ī'd̄ kūj̄ sūrd̄ lⁱešt̄D
 / siZ piškist lⁱešt̄D jagiZ kibil̄ks jārà / i't̄ kibil̄.
 ī'd̄n t^uoi kibil̄ t^uoiz̄n // piṭ-lⁱešt̄D ja sūrd̄ lⁱešt̄D /
 nānt̄ pa'nt̄t̄ nei kùor̄kst ālZ ī't̄ lⁱešt̄D t^uoiz̄ks ja
 k̄'tk̄ks jehn̄ veitt̄ kō'list sⁱedà lⁱešt̄D saṭgdiṭt̄/ aṣ

Syksyisin, kun kalastettiin silakoita ja kilohaileja, silloin kyllä olivat usein suuret rajumyrskyt. Silloinkin mentiin merelle, enimmäkseen niin yhdellä veneellä, neljä viisi miestä yhdessä veneessä, ja ne olivat suuria veneitä, ne olivat silakkaverkkoveneitä tai kilohailiverkkoveneitä, mutta ne olivat nuottaveneitä ne pikku veneet, joilla mentiin nuotalle. Verkkoja etsimään oli usein mentävä myös sellaisella kovalla tuulella, muuten verkot voisivat joutua hukkaan.

Nuotalle lähdettiin yöllä jo, niin että alkoi enemmän vähemmän koittaa sellainen päivänvalo hiukan, kesällä se on pian jo kello kahdelta, monesti jo kello yhdeltä lähdettiin merelle jo. Sitten vedettiin apajia. No jos oli kaloja, jos oli vähän kaloja, silloin oltiin jo varhain rannassa, jos oli kaloja paljon, silloin vedettiin apajia enemmän. Monesti oli niin paljon kaloja, että tultiin rantaan niin, että olivat partaat veteen saakka, niin oli vene veden sisään vajonnut.

No rannassa naiset ja lapset olivat odotelleet aikoja. Silloin äiti aina aina saattoi lapsia rantaan katsomaan, eivätkö veneet tulleet rantaan jo. No kun tulivat veneet rantaan, silloin lapset tulivat antamaan äidille tiedon, että veneet tulivat, tulevat rantaan. Sitten mentiin vastaan, autettiin kaloja jakamaan. No osapuolet jakoivat kalat tasan yhdelle ja toiselle. Kalojen jakaminen se oli sellainen, että kerättiin aivan eteen ne suuret kampelat. Sitten pienet kampelat jaettiin haavilla, yksi haavi yhdelle, toinen toiselle. Keskikokoiset ja suuret kampelat ne pantiin niin vieretysten aina yhdet kampelat toisen kanssa ja kädellä enemmän tai vähemmän koeteltiin sitä kampeloiden paksuutta. Jos

lⁱeštàD vo^ltt̃ nei ī^t saṅgdiṭ ja ī^t sūriṭ viškiz
 ī^t ī^dēn t^uoiz t^uoizēn ja nei-ī^t konts vo^ltt̃ tik-
 kiž jarà ja^gdāt.

kus siZ lⁱeštàD vo^ltt̃ jarà ja^gdāt / siZ / lōzist
 kien / kien se ni um // teitt̃ pūlk̃kidi / ī^d piṭkā
 t^uoiz līt̃tiZ / kīt̃tiZ nei: "piṭkā sāl līt̃ti tās" / ja miṭgi
 siZ iks̃ vo^l vⁱe^ddēn se / se tā^mmēn siZ vo^l / agā tegiž
 iks̃ kieriZ sālgaḷ vašt̃ / t^uoi nā^ktiZ neiḱku ta āb^{nā}
 ī^d kūⁱ pālēZ ja kīt̃tiZ: "kien se um" / se kīt̃tiZ: "se um
 miⁿnēn" // no se siZ tā^mmēn vo^l // ja nei mitt̃ miṭ-
 gist sellist gru^mmē siZ iz^uo ka lⁱeštàD ja^ggimiZ pāl
 / no lⁱeštàD saiD kañtt̃ rāndast k^uodai rēts̃dēks /
 laṭst vo^ltt̃ ne kiš višt̃ rēts̃d rānd̃.

lⁱeštàD veⁱmizēs um voṇD ka / veⁱmiZ jūš um voṇD
 ka miṭgiži āb^{miṭgiži} anekdōttiliži / selliži. su^ggi-
 miži // no iks̃ keṛD irēl voḷliD ka^s kalāmi^eD / kalā-
 miest̃ lāⁿēD mⁱe^rrē / beṭ pušniḱkāD / ne āt su^ggēnD
 ku^{bb} sellist mo^lmēD kien um voṇD / mo^lmēdēn sūr
 uⁿ // āb^uo pā^zzēnD uōndžēl varāD ilz̃ / pā^zzēnD
 ilz̃ set̃ sis^{ku} / muṇt̃ juvā āt mⁱe^rss̃ ja tikkiž āḱ-
 karplat̃siD att̃ jevā si^zzēl veṭt̃ / neiḱku muṇt̃ āp^sōt̃-
 t̃ / nāñtt̃ēn āb^uo sellist jevāD kūōžēD kunāgēst su^g-
 gēnD // no iks̃ keṛD meṭlānD nei: / "lā^m būd̃ ma^ggēn /
 siZ kūlēn ku muṇt̃ iṛgēbēD lā^d mⁱe^rrē siZ mē^kka
 lā^m" // jevist̃ lāⁿēD būd̃ ma^ggēn ja sāl voṇD se
 uⁿ nei-ī^z vizā neḱkā k^uoⁿnē / ja sōnēD viṛgē ku
 muṇt̃ jevā voṇnēD amust̃ mⁱe^rss̃ ju / e^zmēst̃ lūomēD
 tūonēD ulz̃ jevā // no siZ kaṛgēnD ilz̃ / teṃbēnD rēt-
 s̃d sālge ja aⁱlēnD rānd̃ / siē r^uoikkēmēzēks uⁿnēnD

kampelat olivat samanpaksuiset ja -kokoiset, viskattiin yksi yhdelle, toinen toiselle ja niin edelleen, kunnes olivat kokonaan jaetut.

Kun sitten kampelat oli jaettu, sitten arvottiin, kenen se nyt on. Tehtiin keppejä, yksi pitkä, toinen lyhyt, sanottiin näin: "Pitkä siellä, lyhyt tässä". Ja millaisen sitten kukin oli vetänyt, se hänen sitten oli. Tai taas joku kääntyi selin, toinen osoitti, niin ettei hän vain näe ja sanoi: "Kenen se on?" Tämä sanoi: "Se on minun". No se sitten hänen oli. Ja niin mitään sellaista riitaa sitten ei ollutkaan kalojen jakamisessa. No kampelat kannettiin rannasta kotiin kalakoreilla, lapset olivat ne, jotka veivät korit rantaan.

Kampeloiden pyynnissä on ollut myös erilaisia anekdoottillisia, sellaisia tapauksia. No kerran Irellä oli kaksi kalamiestä lähtenyt merelle, mutta osapuolet, ne ovat osuneet yhteen kumpikin sellaiset, joilla on ollut molemmilla kova uni. Eivät ole päässeet aamulla varhain ylös, päässeet ylös, (vaan) vasta sitten kun muut jo ovat merellä ja tykkänään ankkuripaikat on jo otettu, niin että muut eivät saa, heille ei ole sellaisia hyviä paikkoja koskaan sattunut. No kerran he ovat ajatelleet näin: "Menemme verkkojamaan makaamaan, sitten kuulemme, kun muut alkavat lähteä merelle, sitten mekin lähdemme." Hyvin menneet vajaan makaamaan ja siellä on ollut se uni yhtä sikeä kuin kotona, ja heränneet, kun muut jo aikoja sitten olleetkin merellä, ensimmäiset apajat selvittäneet jo. No silloin hyppäneet ylös, temmanneet korit selkään ja rientäneet rantaan. Siinä kiireessä unohtaneet

rētšəD jarə pānda rānda pāl ja rētšəD sālgaZ kaṇḍəṇD ka
 kiedəD mⁱe'rrə / kiedəD laiĵĵə / neī likkəṇD lōja mⁱe'r-
 rə beṭ vaṇṭlənD mikš siZ se lōja sugiD äb_lā'mⁱe'rrə //
 tēmpšlənD tēmpšlənD siē lōja jūs / äb_lā'mⁱe'rrə / iks
 pa'ṇD tā'dəl:"veī jē me ju vⁱedām iks iīs-pēdən t^uoi
 aləppēdən / kuī siZ lōja veīB veīB lā'də mⁱe'rrə / no
 ni a'ijjənD ka pⁱe'rrə siZ siē lōja mⁱe'rrə / ni rüoiĥ-
 kənD / rüoiĥkənD / e'ddī mieZ tegiž paṇD tā'dəl:"veī
 si'nnən um rētš sālgaZ sāl" // se seīdən amə rētšəks
 ta'ggi mieZ / ta'ggi mieZ vaṇṭlən tegiž:"si'n ju ka um
 rētš sālgaZ" // nu ni eiṭtənD rētšəD sīnə lōja tuṭkāmə
 ja seīdənD je'ddə-pēdən // no kuškiZ um se voṇD sellī
 kuož kuš ne um meṭlənD kuš sōB nēdī lešti jemiñ / eiṭ-
 tənD sīnə aḡkkar si'zzəl / neī eiṭtənD āḡkkar si'zzəl /
 ja āḡkkar lā'ṇD goləṭṭəš mⁱe'r-pu'ojə je'tspēdən / sāl
 äb_uo voṇD mittə si'ddət āḡkkar kⁱe'ut_jūr vi'zzə agə
 siē rüoiĥkimizəks // no miš ni ti'eB siZ / ni'm lēmst
 sōm t^uoiZ āḡkkar / neī lā'ṇD k^uodai tā'giž a'igə /
 sōṇD āḡkkar koṇts' ni sōṇD āḡkkar ni um voṇD pigə lēi-
 nakst əiga jūssə ja neī tūnnəD tā'giž ja sōṇD nāizist
 rīd'ləṭṭət neī-i'ž ku äb_uo tegiž lešti voṇD.

S: no kuī vel vejūB?

D: vel ve- / vedistə sūrvadəks // sūrvadəks vⁱedəbəD
 neī ku / ēṭṭaB / jeṭṭaB ī'D vadə tībəD / kⁱeūD jeṭṭaBəD
 rānda pāl ja siZ vadə k^uot' se um vā'ggi sūr se vadə /
 siē vībəD lōjaks mⁱe'rrə / kōgaZ je'tspēdən / ta lā'B
 sūr laīgə ōra tagən je'tspēdən // ja siZ ku ni sāldeṣt
 tulūB t^uoiZ tībə jūs um piṭkimi kⁱeūž // sⁱedə vⁱedəbəD
 kiṃgəṇD rištīḡkt / rānda pāl ī'ž vⁱedəbəD sⁱedə / mittə

heittää korit rannalla pois ja korit selässä kantaneet myös köydet mereen, köydet laivaan. Niin lykänneet veneen mereen mutta katselleet, miksi sitten se vene ei ollenkaan lähde mereen. Toinen huomannut: "Voi meidän vedämme toinen ylöspäin, toinen alaspäin, kuinka silloin vene voi lähteä mereen". No nyt ajaneetkin sen veneen sitten myöhemmin mereen. Nyt rientäneet rientäneet, etummainen mies taas huomannut: "Voi sinulla on kori selässä." Se soutanut koreineen takimmainen mies, takamies katsonut taas: "Sinullakin on kori selässä." No nyt heittäneet korit sinne veneen päähän ja soutaneet eteenpäin. No jossakin on se ollut sellainen paikka, josta ne ovat ajatelleet, saa niitä kampeloita enemmän. Heittäneet sinne ankkurin, niin heittäneet ankkurin ja ankkuri mennyt kolisten merenpohjaan. Mutta siellä ei ole ollut sidottuna ankkuri köyteen kiinni siinä kiireessä. No mitä nyt tehdään sitten, nyt on lähdettävä hankkimaan toinen ankkuri. Niin lähteneet kotiin takaisin rantaan, saaneet ankkurin, kun nyt saaneet ankkurin, niin on ollut melkein lounaan aika käsillä ja niin tulleet takaisin ja riidelleetkin naisten kanssa, kun ei taaskaan ole ollut kampeloita.

S: No miten vielä kalastetaan?

D: Vielä vedettiin suurnuotaa. Suurnuotalla vedetään niin, että heitetään, jätetään yhden nuotan reidet, köydet jätetään rannalle ja sitten nuotan perä, se on hyvin suuri, se on nuotat. Se viedään veneellä merelle kauas eteenpäin, se menee suuren laajan särkän taakse eteenpäin. Ja sitten kun nyt sieltä tulee, toisen reiden luona on pitkä köysi. Sitä vetää kymmenkunta ihmistä rannalla juuri vetävät sitä, eivät

lōjas beṭ rānda pāl / ja vⁱedàbâD sentš̄ koṇtš̄ um se /
 t^uoi tībâZ ka ni rānda / rāndanaigàZ / siZ īrgəbâD mo¹-
 midi tībâdi vⁱe¹ddâ īnâks / ja nei sentš̄ koṇtš̄ k^uot̄ ju
 um jùomššâ / aZ_{um} kalđi veittâm vⁱedap_{pigà} rānda pāl
 ulzâ aZ_{ab}uo siZ sāl-ī¹ž_{jùomššâ} keššilâks veṭtâB kalâD
 k^uot̄št ulzâ // sellist sūr-vadâD âṭ voṇnâD vanâst ja
 teittâ pⁱe¹rrâ ka selliž_{sūrvadidi} // vanâst vo¹līD set
 sīlkkidi veijjânD sūrvadâks / no paldin̄ periz̄ àigal ku
 nēdi teittâ / nēdi sūrvadidi / siZ vo¹līt̄tâ ka / sīlkki-
 di ka vejist / beṭ mūnda keṛD sai lassidi ja a¹ngiri ka.

i¹l¹ siē sūrvadâ ve¹ijjimiZ um tegiž_{selī} anekdot̄ /
 selī nōlâ // iks̄ keṛD vanâ brekšâ um sōnD sūrvadâks
 vâggi pāgin̄ ka¹ldi / vâggi pāgin̄ sīlkkidi // no tuṇD
 rāndâ mōnikkā // mōnikkā lā¹nD jūrâ / lōja jūr ja va¹n¹-
 lān / ja i¹mlān: / "oi jumal̄ kui pāgin̄ tāss_{um} ka¹ldi"
 / vanâ brekšâ kiṭtān: "no veṭtâ siZ ka i¹D sū¹l tāūt en¹-
 šān" / mōmieZ meṭlān ku ni¹m nei / sōnD selī su¹ggimi
 ku veib̄ sōdâ nei kalđi / ilmâ rō¹ttâ / tiēra si¹l tāūt
 ka¹ldi // sek_{ka} rōibân kō¹t̄ kâ¹tkâks si¹zzâ / amâ se
 si¹l tāutkâks nei / rōibân siēs kalât-kūjâs si¹zzâ ja
 / mūd ab_{uo} iēnD kâ¹ddâ ku je¹ggâ kâ¹ddâ set iks̄ sīl¹k
 / set_{ta}¹m sis_{sōnD}.

tūrskadân âṭ tūrskaveṛgâD / tūrskad sōbâD ka ūnda-
 dâks ve¹idâṭ / tūrskad // ūnad pāl panâB sīlkkidi /
 iedâB sīlkkâD pīenâks ja panâB siZ selli¹s̄ sīl¹k temppâD
 ūnda pāl ja ēṭtâB ūnad mⁱe¹rrâ / tūrskad akkâbâD pāl //
 mūnda keṛD sellist ūnad pāl sōB ka vâggi sūri / li¹e-
 biži leṣti / nēD ka âṭ ūnad pāl akkânD.

no tūrskaveṛgâdân âṭtâ ne veṛgâ sīlmaD sūrimist //

veneessä vaan rannalla ja vetävät siksi kunnes on se toinen reisi myös nyt rannassa, aivan rannassa. Sitten aletaan molempia reisiä vetää yhteen, ja niin siksi kunnes perä onkin apajassa. Jos on kaloja vähemmän, vedetään melkein rannalle, jos ei ole, silloin juuri siellä apajassa haavilla otetaan kalat perästä pois. Sellaiset suurnuotat ovat olleet vanhastaan, ja tehtiin myöhemminkin sellaisia suurnuottia. Lohia ja ankeriaita vedettiin, ennen oli paljon silakoita vedetty suurnuotalla. No nyt, viime aikoina kun niitä tehtiin, niitä suurnuottia, silloin olivat myös, silakoita myös vedettiin, mutta monesti saatiin lohia ja ankeriaitakin.

Sen suurnuotan vetämisestä on taas sellainen anekdootti, sellainen pilajuttu. Kerran vanha Bröcksa oli saanut suurnuotalla hyvin paljon kaloja, hyvin paljon silakoita. No oli tullut rantaan maalainen. Maalainen oli mennyt luokse, laivan luokse ja katsellut ja ihmetellyt: "Voi Jumala, kuinka paljon tässä on kaloja". Vanha Bröcksa oli sanonut: "No ota sitten sylintäysi itsellesi". Maalainen oli ajatellut, että nyt on niin, saanut sellaisen tilaisuuden, että voi saada näin kaloja, rahatta sylin täydeltä. Se olikin haronut kahdella kädellä koko sylin täydeltä niin, haronut siinä kalakasassa, ja muuta ei ollut jäänyt käteen kuin kumpaankin käteen vain yksi silakka, sen hän oli sitten saanut.

Turskille ovat turskaverkot, turskia pyydetään myös ongilla. Koukkuihin pannaan silakoita, leikataan silakat pieniksi ja pannaan sitten sellaisen silakan paloja koukkuun ja heitetään onget mereen, turskat tarttuvat kiinni. Monesti sellaisilla ongilla saadaan myös hyvin suuria, lihavia kampeloita, nekin ovat tarttuneet koukkuihin.

No turskaverkoissa ovat ne verkon silmät suurimmat.

ne äb_uoD i'Ž neì sūrD ne veṛgəD / nēdī ēttaB set jūo-
mēs a'igə // pōr sīlD la'igīt mūnda um / mūnda set um
pūolt^uoist si'l la'igīt agà si'l la'igīt.

no polāk^kəD lā'əD jaṛrə ka ūndaks ve'ijjəm // siZ
jo'ukšī ja jōriZ ve'ijjəbəD ka mūnda keṛD sellist
kabildəks // se um sellī veṛgə linà um pāndəṭ / sellist
ā'nəD va'izə / kōD ā'n va'is / ja siZ vⁱedəB neì ku
ne ā'nəD je'ddə-pēdən / veṛgə pī'ləB laīgəld / tagən
um sellī dālba / k^uōlm mīestə vⁱedəbəD tānda / kakš at
nēt tībəD jūššə / ikš i'D tībə jūš ja t^uoi t^uoiz tībə
jūš ja ikš tagən tegiZ sīe dālbaks pidəB sīe kabīl'
pu'oi jūš // ja neì lā'B se pi'ts vⁱettə / vⁱedəbəD
tə'm je'ddəpēdən / siZ miṭgiZ āiga pⁱer laškəbəD nēD
tībəD ku'bbə / nuštəbəD ilzə // siZ tībəD sizəl miṭ-
gist keṛD um miṭgi kalà // ikš keṛD ma um ka sellist
ve'ijjən ku ma vō'l' pūoipsə / i'D āigast ma vō'l' pūoip-
sə oṗṗəttijiks / siZ mēg_ulekšmə sīnəZ rīnda jo'ugə
ve'ijjəm.

S: miṭgist vō'l^{tt}ə vabəD?

D: nu vabəD vō'l^{tt}ə sellist taibəD / miš tuṭkəməs
vō'l' ti'edəṭ sellī grūoip / i'łlīZ tuṭkəməs vō'l'
ti'edəṭ grūoip / miš pāl vejīZ pānda veṛgə ku'ijjəm /
kābīnttiZ veṛgə kⁱeūD pālə / ja neì siZ la'ktiZ veṛgə
laīgəld // vabə ēləkst vō'l^{tt}ə i't-t^uoizəst neì kou-
gən neikku veṛgə um pigə / pigə veṛgə la'igīt i'ṭ
t^uoizəst // beṭ vabə vabəst vō'l' neì miṭgiZ kakš /
miṭgiZ k^uōlm nēlā sa'mttə neì / i'tst vabəst t^uoizə //
pⁱe'rrə teittə / ālgə veṭtəG neì sūr mōkabəl / vabəD
ēləkst vō'l^{tt}ə ne-i'Ž / ēləkst vō'l^{tt}ə ne-i'Ž

Ne eivät ole itse niin suuria ne verkot, niitä heitetään vain apajan reunaan. Jokin on pari sylvä leveä, jokin on vain puolitoista sylvä leveä tai sylvä leveä.

No poikaset menevät järvelle myös onkimaan. Sitten joista ja järvistä kalastetaan joskus myös sellaisilla kuuritsilla. Se on sellainen, verkko on pantu sellaisten jalasten väliin, kahden jalaksen väliin, ja sitten vedetään niin, että ne jalaket eteenpäin, verkko on leveänä, takana on sellainen keppe. Kolme miestä vetää sitä, kaksi on niiden reisien ääressä, yksi yhden reiden ääressä ja toinen toisen reiden ääressä ja yksi takana taas sillä seipäällä pitää sen kuuritsan pohjassa. Ja niin se menee pitkin vettä, vedetään sitä eteenpäin, sitten jonkin ajan perästä lasketaan ne reidet yhteen, nostetaan ylös, silloin reisien sisällä joskus on jokin kala. Yhden kerran minäkin olen sellaisella pyytänyt, kun olin Puopessa, yhteen aikaan minä olin Puopessa opettajana. Silloin me menimme sinne Riindan jokeen pyytämään.

S: Millaiset olivat vapeet?

D: No vapeet olivat sellaiset seipäät, joiden päähän oli tehty sellainen lovi, ylempään päähän oli tehty lovi, joiden päälle voi panna verkon kuivamaan. Ripustettiin verkko köyden päälle ja niin sitten levitettiin verkko levälleen. Vapeiden rivit olivat toisistaan niin kaukana kuin verkko on melkein, melkein verkon leveyden verran toisistaan. Mutta seiväs seipästä oli vain kaksi noin kolme neljä askelta niin, yhdestä seipästä toiseen. Myöhemmin tehtiin, jotta ei ottaisi niin suurta maa-aluetta, vapeiden rivit olivat yhtä, rivit olivat yhtä

pitkàD / pigà vergà pitkit / nemè vergàD / ja ne vēttistā
 pāgin mōdē / siZ īrgiZ ti'edē selliZ va'bdi / vi'ggālttist
 vōrdēD si'zzēl ōkkāD ja sinā ōkkās rabist sellist pūlkkaD
 si'zzēl miḡgist / vīž / vīž tollā pitkàD sellist pūlkkaD
 rabist sīn si'zzēl ja siZ / ja siZ / nānt pūlkkaD pālā
 pa'n vērgāD / parimstiZ vērgāD kūjist va'pši āpku nēšši
 ūšši / ūtsi / ūdiš va'pši // no vabāD ju āttā vōnnāD amūs-
 tiZ / neī kōgin kōntš āt vērgāD vōnnāD neī kōgin āttā ka
 rāndaš vabāD vōnnāD / siēpⁱerāst āt su'ggānD ka sellist
 tarā-nimūD / vabāt-tarāD / kūoja vabāt-tarā / peñt vabāt-
 tarā / kelk vabāt-tarā / sellist āt vōnnāD.

S: miḡgist vo'l^{ttā} ōksākalāD?

D: nā / nu ōksāka'ldi ju ka vo'l' / ne jelist kil ūr-
 giZ kil jo'uG / jogiZ / kil ka mⁱe'ršsā / no mēG ku lapst
 vo'lmā siZ akkizēm ōksāka'ldi / teimā selliži lāndāD /
 sellist kōvizēm sellist lāndāD / rāndā / mⁱe'rna'igā /
 laškizēm sīnā ōksākalāD si'zzēl / no sāl ei ve'ž lemmāks
 ja ōksākalāD saittā sāl tuṭkām / no ōksāka'ldi išt ve'ij-
 jāt // mūnda keṛD nēdi vo'l' vērgās ka nēdi ōksāka'ldi //
 no ōksāka'ldi miṭṭiks izve'ijjāt / nu mūnda keṛD ān-
 distā lūomādēn / kaššidēn / sigādēn / nānttēn āndist ōk-
 sāka'ldi ka // ma um kūlān ku ōksāka'ldi rīgās sāl vēnaš
 ve'ijjijiD ja liēppās ma um i'ž nā'nD ku keššildāks āt
 ve'ijjēnD ōksāka'ldi / sāl nēdi um vā'ggi pāgin siZ //
 kuš ne pa'nttā sⁱedā ma āpⁱtieda vēi ne pa'nttā miḡgist
 / ka lūomāD tūoit^{ttā}gāks nēdi akkist agā tegiž miḡgiZ
 trōn pⁱerāst / kalā razā pⁱerāst vēi miš pⁱerāst ne
 teittā vēi kalāD eī pⁱerāst agā ne sⁱedā siZ / nēdi
 sāl ka vejist // mā'd_{jū}'s ka nēdi neī vā'ggi je'nnā

pitkiä, melkein verkon pituisia, niinkuin verkot, ja ne veivät paljon maata. Silloin sitten alettiin tehdä sellaisia vapeita, porattiin riukujen aukot ja sinne aukkoon iskettiin sellaiset tapit sisälle, jotakin viisi, viisi tuumaa pitkät sellaiset tapit iskettiin sinne sisälle ja sitten, ja sitten näiden tappien päälle pantiin verkot, paremmin verkot kuivivat vapeilla kuin niillä uusilla vapeilla. No vapeita on ollut jo vanhastaan, niin kauan kuin verkot ovat olleet niin kauan ovat myös rannassa vapeet olleet. Sen vuoksi on syntynyt myös sellaisien kuivauspaikkojen nimiä, vaveaitauksia, Kuojan, Pentin, Kelkin vaveaitaus, sellaiset ovat olleet.

S: Millaisia olivat rautakalat?

D: Niin, no rautakalojahan myös oli, ne elivät sekä puroissa että joissa että myös meressä. No me kun lapsia olimme, silloin pyydystimme rautakaloja. Teimme sellaisia lätäköitä, sellaiset kaivoimme sellaiset lätäköt rantaan, merenrantaan, laskimme sinne rautakalat. No siellä vesi lämpeni ja rautakalat kuolivat, no rautakaloja ei pyydetty. Monesti niitä oli verkossakin niitä rautakaloja. No rautakaloja kuukaan ei pyytänyt, no monesti annettiin kotieläimille, kissoille, sioille, niille annettiin rautakaloja myös. Minä olen kuullut, että rautakaloja Riiassa sieltä Väinäjoesta pyydettiin ja Liepassa minä olen itse nähnyt, että haavilla ovat pyytäneet rautakaloja, siellä niitä on hyvin paljon sitten. Mihin ne panivat, sitä minä en tiedä, panivatko joksikin, myös kotieläinten ruoaksi niitä pyysivät vai taas jonkin rasvan vuoksi, kalanrasvan vuoksi vai miksi ne tekivät vai kalaöljyn vuoksi taas ne sitä sitten, niitä siellä myös pyysivät. Meillä niitä niin kovin paljon ei

iz_ùo / ȡralist vȡ'ltt̃.

mūnda kēṛD mēG sāl pi'ts juom̃ / pi'ts vⁱeṭtā /
bre'dd̃s̃ neizm̃ ka pišk̃izi tūṛskidi // seṭ kēṛD mēG
aḱkiz̃m i'ž̃ sāl leṣti / kādūd̃ks / lⁱeṣtā ju um sellī
jāmp̃ kalà ku ta pugùB jālga alà / aš_ša pidàD jālga
rȡZ i'11̃ ta pugùB jālga alà / ja siZ mēG aḱkiz̃m
vi'zz̃ / nu lašk̃iz̃m tāgiž̃ nēdī ju / pišk̃ist vȡ'ltt̃
/ nēD ju iz_ùo miṣ veṭt̃.

S: no kȡma iz_ùo miḡgi sellī pivà kalà?

D: iz sellīst pivà kalàks is_pidàñD agà ta vȡ'l'
vañst vȡnD ka pivà kalà / mikšpⁱer̃st siZ ku'od̃n
tā'm / ku'od̃n sⁱedà kām̃ vȡ'l'siem̃st tū'gāp̃-pāvan
/ mikšpⁱer̃st iṣt siētt̃ siZ lⁱeṣt̃ ku tū'gāp̃-pāvan
agà silkk̃ agà tūṛsk̃ beṭ seṣtt̃ kām̃ ku'od̃n // kȡma
vȡ'l' paṇd̃t tū'gāp̃-pāva pⁱer̃st // meṣttiZ kȡmidi is_
kūjast / siēpⁱer̃st ku kȡma / až_ne vȡ'ltt̃ sellīst
pišk̃imist kȡmaD siZ ju ne iṣt uoD miḡgist sellīst li'e-
bist iṣt midēD ja kūjast̃t kȡma se sūr saḡgd̃ krȡip̃pi
kro'blimi nȡ'g̃ / se tei kȡma sellīz̃ks ku ta kūjast̃t
iz_ùo sellī jevà / beṭ siZ aš_šai sellīZ sūr kȡma siē
siZ kūjastiZ jarà / siēpⁱer̃st siZ sāl vȡ'l'sellī saḡgd̃
vȡzà / ja kȡma vȡzà ju neī ta um jevà / vā'ggi jevà vȡzà
um / beṭ seṭ sellīž̃ sūrimiž̃ kȡmidi siZ kūjastiZ / ja nēdī
siZ pidiZ tū'gāp̃-pāvaks.

S: un so'ukalaD?

D: līṽ rāndaṣ seṭ / kūjastiZ so'uṣs̃ / meṣttiZ iṣt
kūjast̃t / pāva k̃DZ iṣt kūjast̃t ka'ldī // leṣti sūoliZ
neī: / no lēinakst àigal agà ē'd̃k̃st pūol t^uoi lⁱeṣt̃aD
k^uod̃ai / ē'd̃k̃st sȡnī nēD vȡ'ltt̃ jevà rak̃kand̃D ja /

ollut, harvinaisia olivat.

Monesti me siellä pitkin juomaa, pitkin vettä kahlatessa näimme myös pieniä turskia. Monesti me otimme kiinni itse siellä kampeloita käsin, kampelahan on sellainen typerä kala, että se pakenee jalan alle, jos pidät jalkaa hiukan ylhäällä, se pakenee jalan alle, ja sitten me otimme kiinni. No laskimme takaisinkin niitä, pieniä olivat, ne eivät olleet otettavaksi.

S: No piikkikampela ei ollut mikään sellainen pyhä kala?

D: Ei sellaisena pyhänäkalana ei pidetty, mutta se oli ennen ollut myös pyhä kala. Miksi sitten juuri sitä juuri sitä piikkikampelaa oli syötävä tuhkakeskiviikkona [laskiaistiistain jälkeisenä keskiviikkona], miksi ei syöty sitten punakampelaa tuhkakeskiviikkona tai silakkaa tai turskaa vaan syötiin piikkikampelaa juuri. Piikkikampela oli pantu tuhkakeskiviikon vuoksi. Muutoin piikkikampeloita ei kuivattu, siksi että piikkikampela, jos ne olivat sellaisia pienehköjä piikkikampeloita, silloinhan ne eivät olleet mitään sellaisia lihavia eivätkä mitään. Ja kuivattu piikkikampela, se suuri paksu näppyläinen karkea nahka, se teki piikkikampelan sellaiseksi, että se kuivattuna ei ollut sellainen hyvä, mutta sitten jos saatiin sellainen suuri piikkikampela, se sitten kuivatettiin. Sen vuoksi sitten siinä oli sellainen paksu liha, ja kampelan lihahan niin on sellainen hyvä, oikein hyvä liha on. Mutta vain sellaisia suurimpia piikkikampeloita kuivatettiin, ja niitä sitten pidettiin tuhkakeskiviikoksi.

S: Ja savukalat?

D: Liivinrannassa kuivatettiin vain savussa, muutoin ei kuivatettu, auringossa ei kuivatettu kaloja. Kampeloita suolattiin näin: no lounaan aikaan tai iltapuoleen tuotiin kampe-
lat kotiin, iltaan mennessä ne oli jo perattu ja

pū'dāks piestāt // siZ nānt sùoliZ // sūrimistān pa'n
 sùolā jemin pālā / pa'n ka sùolā vel kaṣṣuḍ si'zzā /
 mūnda keṛD vel i'ediZ / kilkstā vēi sālga jūst i'edist
 vel sellist šō'vāD si'zzā / laz'vⁱedāk sùolā jemin
 si'zzā / miš vō'l^{tt}ā siZ li'ebist lⁱestāD // sūrd
 lⁱestādān jegā keṛD pa'n se'u^vvā kaṣṣuḍ si'zzā ka sùo-
 lā vel / las^sāl ka sùolāgāD siēpⁱerāst ku nēš kap /
 kaṣṣi īrgist lⁱestāD amā pakānD vanāks iedā agā
 aṣṣāndā agā teiZ sīn ēttist ka pakānD borīD si'zzā
 miṣgist keṛD / beṭ siZ ku pa'n jēvist sùolā pālā /
 jēvist sai sùoldāt siZ / se iṣ^su'g neī / neī sa'ggāD
 / ōra keṛD miṣgist keṛD vō'lⁱ.

siZ t^uoiš uoḥdžā lⁱestāD vō'l^{tt}ā jēvā sùoldāt /
 siZ pu'ktiZ lⁱestāD vīrbaD pāl / siēpⁱerāst vō'lⁱti'e-
 dāt sūrimist lⁱestādān ōkkāD jēvā tabār / tabār pāl /
 sāl vō'lⁱduṅtsāks i'edāt ouk ja sīnāZ pu'ktiZ sāl^t pu'k-
 tiZ vīrba le'bbā // piškimist lⁱestādān izⁱ'et kap ku'o-
 dān tikkiZ katki / beṭ neī je'n^set i'edist kap ī'D kiḡ
 katki set laš^sōgā ki'D ulzā / siZ vēttiZ ki'D ulzā ja
 pu'ktiZ le'p^pā / vīrba le'bbā / se vō'lⁱpiškist lⁱestāD
 // no kuš^set vō'l^{tt}ā lⁱestāD il^spu'ktāt / siZ nānt
 pa'n / siZ nānt tei laīgāD vel / neiḡku aḡā akkāgāD
 ī^t-t^uoiZ jūr vi'zzā / s^uoṛm / s^uoṛm saṣḡdit neī je'nn
 kui jenn s^uoṛm um ja'mdā neī koḡgān iks^s lⁱestā t^uoižāst
 / neiḡku tei laīgāD siZ s^uoṛm eī aḡDZ va'izā lⁱestān
 tegiZ / pēgal eī va'izā neī / ja siZ / nēdī siZ / siZ
 pa'n ne lⁱestāD ilzā / k^uo'ddā tei tu'l / tei tu'l alā
 e'izmāks tei selliZ je'lšā tu'l alā / laZ ne / rōZ nemē
 sōgāD kuijām / ja siZ pⁱerā^r set pa'n selliZ va /

puhtaaksi pesty. Sitten niitä suolattiin. Suurimpiin pantiin suolaa vielä vatsan sisään. Monesti vielä leikattiin, kyljestä tai selän vierestä leikattiin vielä sellaiset haavat, jotta vetäisi suolaa enemmän sisään, jotka olivat sitten lihavia kampeloita. Suuriin kampeloihin joka kerta pantiin kesällä vatsan sisään myös suolaa vielä, jotta sieltäkin suolattaisiin senvuoksi että niistä vatsoista alkoivat kampelat nopeimmin vanheta tai hapata tai toisiin tuli myös pian matoja monesti. Mutta sitten kun pantiin hyvin suolaa päälle, hyvin suolattiin, sitten ei tapahtunut niin, niin usein, harvoin joskus oli.

Sitten seuraavana aamuna kampelat oli jo suolattu. Sitten pujotettiin kampelat vitsoihin. Sen vuoksi oli tehty suurimpiin kampeloihin reiät jo pyrstöön. Siihen oli veitsellä leikattu reikä ja sinne pujotettiin. Siitä pujotettiin vitsa läpi. Pienimpiin kampeloihin ei leikattukaan vatsaa kokonaan auki, vaan sen verran vain leikattiin vatsan yhtä sivua auki, että vain saataisiin kidukset ulos. Sitten otettiin kidukset ulos ja pujotettiin pään läpi, vitsa läpi, ne olivat pienet kampelat. No kun vain oli kampelat ripustettu, sitten ne pantiin, sitten ne levitettiin vielä, niin etteivät tarttuisi toisiinsa kiinni, sormen, sormenpaksuudelta, sen verran kuin on sormi paksu, niin kauaksi kampela toisesta. Niin kun levitettiin, silloin sormi jäi aina väliä kampelaan taas, peukalo jäi väliä niin. Ja sitten, niitä sitten, sitten pantiin ne kampelat ylös, kotaan tehtiin tuli, tehtiin tuli alle, ensiksi tehtiin sellainen elävä tuli alle, jotta ne, hiukan niin kuin kuivaisivat. Ja sitten myöhemmin vain pantiin sellainen vain

kùorbastijiZ tu'l alà / gružàD alà / ja sīnâZ / sāl siZ
 ne kùorbist / loùg̃ loùg̃ / ja teitt̃ sūr so'u / ja nei
 sⁱedà vītt̃ siZ saiD lⁱeštàD kūjastât // laZ lⁱeštàD
 vōlg̃D knaš̃ / knašš̃-kōralist sellist / knašš̃ brūnist
 agà vī'rist / siZ kūjastist nēdī lⁱeppiZ agà alàbiZ pūk-
 k̃ks / pa' itk̃ks / ka vel kadàg̃d̃ks mūnda kēD.

korvennustuli alle, roskia alle, ja sinne, siinä ne korventuivat hitaasti hitaasti. Ja tehtiin suuri savu, ja niin sillä tavalla sitten kuivateltiin kampelat. Jotta kampelat olisivat kauniin värisiä sellaisia, kauniin ruskeita tai keltaisia, sitten kuivatettiin niitä leppä- tai halavapuilla, pajuilla, ja vielä katajilla joskus.

Metsästys

līvlist veittō keittō kuttēmōš / agā jakt pāl neiku
 nēD vanād ro'uš ka vel kiittist // ne išt pidāttō k^uo'n-
 nō plīnttidi / išt_llā'ttō / mūnda ķērd vō'l' lē'mōst va-
 nāst moiznikkān lūomōD ajājiks / siZ lekštō kil ku aZ
 tēlīZ // ma um kūlēn ka ku āttō lā'nōD kilā ro'uš izān-
 dādān vē'jidi akkōm / ku ne āttō tuhnōD raūdō vēi ku /
 agā äB ku'odān raūdō bet sīnōZ mešō kuskōš / izāndōD ju
 ī'Ž išt akkōnD vē'jidi siZ tēlist kilā ro'uš sīnōZ vē'-
 jidi akkōm // neī-ī'Ž tēlist kilā ro'uš ka kuttēm //
 sⁱedā kil kūlīZ ku tillīst pēttārān vōllī vōnD plīntē ja
 siZ ta vōllī bokkidi laškēn // iks ķērd ta-ī'Ž ka nīžiz
 ku ta vōllī laškēn eñtš tarās vōrūkst pālē bokkidi / ja
 ī'D amīst ķērtkōks ta vōllī sōnD k^uolm bokkō / agā se vō'l'
 neī-ī'Ž sellī kūt-mi'e nīž agā vēiž vōlda ka / ta kiittis
 ku kaks ta um laškēn ī't laškēmiZ pāl mō'zō ja siZ āt
 ienōD muñt sīn paikkōl vañtlēm ja ta um laškēn vel k^uolmōZ
 ka mō' // neikkū k^uolm bokkō pigā ī'D laškēmiZ pāl sōnD //
 se um ne-ī'Ž nemē seīs kārmiš ī'D ra'bbimizōks.

Metsästys

Liiviläiset vähän kävivät metsästävässä tai jahdissa niinkuin ne vanhat ihmiset myös vielä sanoivat. Ne eivät pitäneet kotona pyssyjä, eivät menneet. Joskus oli mentävä ennen moision herran riistan ajajiksi, sitten mentiin kylä, kun jos pyydettiin (tēl'iz). Minä olen kuullut myös, että ovat menneet kylän ihmiset isännille rapuja pyytämään, kun ne ovat tulleet (meren) rantaan tai kun tai ei rantaankaan vaan sinne metsään jonnekin. Isännäthän itse eivät ravustaneet, silloin pyysivät kylän väkeä sinne ravustamaan. Samoin pyysivät kyläläisiä myös metsästäämään. Se kyllä kuultiin, että Tillistin Pietarilla oli ollut pyssy ja sitten hän oli kauriita (bočkidi) ampunut. Kerran hän niin ikään kertoi, että hän oli omassa puutarhassaan kylvökseltä ampunut kauriita ja yhdellä ainoalla kertaa hän oli saanut kolme kaurista. No se oli niin sellainen metsämiehen kertomus tai voi olla myös. Hän sanoi myös, että kaksi hän on ampunut yhdellä laukauksella ja sitten olivat toiset jääneet siihen paikalle katselemaan ja hän oli ampunut vielä kolmannen, niin että kolme kaurista saanut melkein yhdellä laukauksella. Se on samaan tapaan kuin seitsemän kärpäästä yhdellä iskulla.

Kalastuksesta

S: mi^hg^hist kalàD vo^ltt^h vanàst?

D: no amà jemìn līvlist vejìst lešti / se vo^l se^uv-
kalà // lešti īrgist jēvā veⁱj^jā neì su^š-pivàD immār /
siz jēvā e^žmist ke^rD lekštā mⁱe^{rr}ā / las^u su^š-pivādāks
sōgā ōⁱssā ūttāt lešti // ja vejìst si^gži neì kōgin
ko^hš lⁱestāD pī^list ju le^žgāl rāndan / aīgā aīgā-mōn
/ siēpⁱerāst ku si^kš-puol lⁱestāD lā^bāD te^vvā mⁱe^{rr}ā
je^tspēdān jemìn / siZ īrgābāD ka tou^vvāD ja piškist lō-
jadāks ja te^vvā vⁱe^uD pⁱerāst išt veⁱttā jemìn lešti veⁱj-
jā / siZ īrgistā veⁱj^jā sīlkkidi / aīgā-ve^rgāDāks vejìst
tūrskidī / ja pⁱērā vejìstā ka brētliži // e^žmāks brēt-
liži līvāD randaZ išt veⁱj^jā / be^t siZ īrgistā tūlda
tallinnāst ku^pšāD // ja līvlist / nu ne īrgistā līvlistān
kīttā ku laš veⁱj^jāgāD ka brētliži ku brētlistāks sōB
jemìn rō^dā / jemìn sōB si^zzāl-tu^lmist ja siZ / īrgistā
veⁱj^jā brētliži // ne āndistā brētlist-ve^rgidi ulzā-māks
pālāZ kalā-mi^uedān / ja siZ kalāmi^ueD vejìstā / vⁱedīst
nāntān nānt rō^ustā brētlist ve^rgā // no t^uot^u siZ vo^l
ka neì ku brētlist āndistā līvāD rānda kalāmi^uedān
sūrimist si^zzāl-tu^lmist.

e^žmāks / amà e^žmāks brētliži īrgist veⁱj^jā kūolkkāš
// miⁿ izā sīkrāgālt lekš ka k^uolkkā brētliži veⁱj^jām
/ be^t pⁱe^{rr}ā brētliži vejìstā jēvā ka mūšši kú^lšši /
ja pigā jēgās kōrantš saì ti^uedāt brētlist sūoldāp-
kūr / se vo^l sel^li dēlīst ku^bbā ra^bdāt kīn / kuš vo^l
sizāl pitkā lōda / k^uōrdāmāst aīgādāks sel^līst dēlīst
aīgādāks ja siē lōda immār siZ jāлга pāl pī^listā naist

Kalastuksesta

S: Millaaisia kaloja oli ennen?

D: No eniten liiviläiset pyytivät kampeloita, se oli keskäkala. Kampeloita alettiin jo pyytää siinä helluntain tienoilla, silloin jo ensimmäistä kertaa mentiin merelle, jotta helluntaiksi saataisiin uunissa paistettuja kampeloita. Ja pyydystettiin syksyisin niin kauan kunnes kampelat olivat rannan, rantamaan lähellä, siksi että syksypuoleen kampelat menevät merelle edemmäksi enemmän. Silloin alkavat myös myrskyt ja pienillä veneillä ja syvän veden vuoksi ei voitu enää kampeloita kalastaa. Silloin alettiin pyydystää silakoita, rantaverkoilla pyydystettiin turskia, ja myöhemmin pyydystettiin myös kilohaileja. Ensiksi kilohaileja Liivinrannassa ei pyydystetty, mutta sitten alkoi tulla Tallinnasta kauppiaita. Ja liiviläiset, no ne alkoivat sanoa liiviläisille, että pyytäisivät myös kilohaileja, että kilohaileilla saa enemmän rahaa, enemmän saa tuloa, ja sitten alettiin pyytää kilohaileja. Ne antoivat kilohailiverkkoja maksusta kalastajille ja sitten kalastajat vetivät näille heidän rahastaan kilohailiverkkoa, kilohailit antoivat Liivinrannan kalastajille suurimmat tulot.

Ensiksi, kaikkein ensiksi kilohaileja alettiin pyydystää Kuolkassa. Minun isäni Siikrogilta meni myös Kuolkaan kilohaileja pyytämään, mutta myöhemmin kilohaileja pyydettiin myös muissa kylissä, ja melkein joka taloon tehtiin kilohailien suolaamisvaja. Se oli sellainen laudoista kyhätty vaja, jossa oli sisällä pitkä pöytä, korkeareunainen sellainen lautareunainen ja sen pöydän ympärillä sitten seisaaltaan olivat naiset

ja sùolist bokšùD si'zzâl brētliži // nu àinagi maššín
 miš sāl siZ vɔ'1' se vɔ'1' preš-maššín mišsêks prešsìZ
 bokšùD vi'zzâ / mittâ miṭgìst mūdâ maššìnt sāl iz_ùo //
 amà saì ti'edâ kädùdêks / brētlist saì pⁱestâ kädù-
 dêks / brētlist saì kädùdêks sùoldâ ja neì // no sāl-
 lâZ pe'llist rō'dâ / mi'eD ve'ijjìst naìst sùolist //
 tu'lttâ brētlist kupšādân ēsti mōlt īnâZ ka brētlist
 pernaìst / ne vɔ'lttâ brētlist sùolâmâZ mēstarD // ja
 siZ nēšti pāginD eittâ ka līvâD rañdâ jelàm / liēdist
 sālâZ mē'dí ja eittâ sīn jelàm // no pⁱe'rrâ sugìZ
 līvâD va'ist ka sellīži naiži kiš eittâ brētlist sùo-
 lāmiZ mēstarêks brētlist pernaìskêks / neìku nēdì nuṭ-
 tìst sāl.

kalāmi'eD jelāmi rāñdâZ vɔ'1' vâ'ggi lālam // vanàst
 ju moṭtòridi iz_ùo // vɔ'1' / veì ni pūrṭtāmâst aZ vɔ'1'
 tūl' jevà beṭ aš tūld_iz_ùo siZ vɔ'1' sēidamâst // lešti
 lekštâ ve'ijjâm āp_sugìD sīn-ī'Z kilà kùožâ beṭ sēi-
 dist je'tspēdân agà pūrṭtist je'tspēdân stu'odârD jūr
 / se vɔ'1' je'tspēdân pattīkmō alà / sīn lūZ kilà tagàn
 je'tspēdân // sāl vɔ'lttâ ne amàD jevàD lⁱestâ-kùožâD
 / sāl āt ne lai- / làidâD kùožâD ja sālâZ lⁱestâD je-
 list

ja suolasivat tynnyreihin kilohaileja. No ainoa kone, joka siellä sitten oli, oli puristuskone, jolla puristettiin tynnyrit kiinni, mitään muuta konetta siellä ei ollut. Kaikki tehtiin käsin. Kilohailit pestiin käsin, kilohailit käsin suolattiin ja niin. No siinä ansaittiin rahaa, miehet kalastivat naiset suolasivat. Tuli kilohailikauppiaiden kanssa yhdessä Viron maalta myös naisia, ne olivat kilohailin suolaamismestareita. Ja sitten niistä paljon jäi myös Liivinrantaan elämään, löysivät sieltä miehen ja jäivät sinne elämään. No myöhemmin syntyi liiviläisten joukosta myös sellaisia naisia, joista tuli kilohailien suolaamismestareita, "kilohailiemäntiä", kuten heitä kutsuttiin siellä.

Kalamiesten eläminen Liivinrannassa oli hyvin raskasta. Ennenhän moottoriveneitä ei ollut. Oli joko nyt purjehdittava, jos oli tuuli hyvä, mutta jos tuulta ei ollut, silloin oli soudettava. Kampeloita mentiin pyytämään ei suinkaan juuri saman kylän paikalle vaan soudettiin eteenpäin tai purjehdittiin eteenpäin luotsimerkkien luokse, se oli edempänä Puopen kohdalla, siellä Luužin kylän takana edempänä. Siellä olivat ne parhaat kampelapaikat, siellä ovat ne matalat paikat ja siellä kampelat elivät.

Onnettomuuksia merellä

no sugiZ ka līvêD rāndaZ sellīzi äb-võn su'ggimiži ku
uḡpāndistê /kalāmi'eD jarā // ja vanāst pigā miṭṭ_i'tsê
kōrants iz_uo sellist aimê / kien miḡgi iz_uo veì ni
izà veì pùoga iz_uo uḡpāndēn.

ma sⁱedā jemin' äb_mā'dlê / ma vō'l'vā'ggi piški vel
ku sīkrêgêl uḡpāndistê miḡgist viž rištīkt i'D kerṭkêks
jarā // no sāl vō'l'vōnD kil agā rōZ sili vō'l'ka / vō'l't-
tê sīe ē'dêG juonêD kuškêš vō'l'ttê ja lā'nêD rōški juo-
bēnD mⁱe'rrê ja siZ išt uottê nei veinêD lainêD vastê
veikslê ja lainêD ōrāD pāl viškist lōja immêr ja mi'eD
uḡpāndist jarā.

t^uoi sūr uḡpāndimi vō'l' / ku līvlist / sⁱe vō'l'jevā
/ je'tsê mi'n siṇdēmit su'ggēn / ku līvlist vō'l'ttê bro'ut-
šēnD līēppê ja siZ vāntta tagān vō'l'vištê lōja immêr /
ja sāl vō'l'ttê uḡpāndēnD jarā ka miḡgiš viž veì kūž riš-
tīkt / se vō'l' sīkrêgêlt_{se} miš ma tiēdaB.

siZ iks sūr uḡpāndimi vō'l' / muštānummêl // muštānummêl
vō'l'lā'nD ka iks sīkrêgničkā jelām / ja tā'mmēn i'D kerṭ-
kêks mō'lmêD pùogaD uḡpāndist jarānDZ.

bet sellīzi uḡpāndižimi vō'l' / nei vō'l' iras / nei vō'l'
lūžêš / nei vō'l' pizâš / nei vō'l' k^uošt^rêgêl / nei pit-
rêgêl / jegâš kilâš vō'l' sellīzi uḡpāndižimi // mi'n
izà nīžiz neiḡku / kuì ne āttê ēntšta kaitsēnD siestê
aīgê viškêG lōja immêr / siZ ne āttê jegâ kerD ti'enêD
neiḡku / vō'dlēnD / pi'ddēnD lōja paikkêl ōrat_{tagān} /
vō'dlēnD koṇtš ōrāD loḡpēbêD va'llê // siZ um iks piški
sīlmapil'k koṇtš iēbêD ne ōrāD vā'giž ja siZ pačkānD

Onnettomuuksia merellä

Sattui myös Liivinrannassa sellaisia onnettomuustapauksia, kun hukkui kalamiehiä. Ja ennen juuri yhdessäkään talossa ei ollut sellaista perhettä, josta joku - joko isä tai poika - ei ollut hukkunut.

Minä sitä enää en muista, minä olin hyvin pieni vielä, kun Siikrogilla hukkui jotakin viisi ihmistä yhdellä kertaa. No siellä oli ollut kyllä ehkä hiukan syyllinen olut myös, olivat sinä iltana juoneet jossakin olutta ja lähteneet hie-
man juopuneina merelle ja sitten eivät olleet niin voineet
laineita vastaan taistella ja laineet viskasivat hiekkasärkäl-
lä veneen nurin ja miehet hukkuivat.

Toinen suuri hukkuminen oli kun liiviläiset - se oli jo ennen minun syntymääni tapahtunut -, kun liiviläiset olivat olleet matkalla Liepaan ja sitten Ventspilsin takana oli ve-
ne kaatunut, ja siellä oli hukkunut myös jotakin viisi tai
kuusi ihmistä. Se oli Siikrogilta vain, mitä minä tiedän.

Sitten yksi suuri hukkuminen oli Mustanummella. Musta-
nummelle oli mennyt myös muuan siikrogilainen asumaan, ja
häneltä yhdellä kertaa molemmat pojat hukkuivat.

Mutta sellaisia hukkumisia oli, niin oli Iirassa niitä,
niin oli Luužassa, niin oli Pizassa, niin oli Kuoštrogilla,
niin Pitrogilla, joka kylässä oli sellaisia hukkumisia. Mi-
nun isäni kertoi niin että kun, kun ne olivat suojautuneet,
ettei vene kaatuisi, silloin ne ovat joka kerta tehneet
niin, että odotelleet, pitäneet venettä paikallaan hiekka-
särkän takana, odotelleet kunnes aallot lakkaavat murtumas-
ta särkkiin. Silloin on pieni hetki, jolloin pysyvät ne särkät
tyynenä, ja silloin nopeasti

tēmbābāD' lōja i' l'ā / i' l' ōra // ku siz um i' l' ōra tēmbābāt
 lōja il'ā siZ / vēiB tⁱeūdā ku siZ jemin' immār āb_uviškā/
 siēpⁱerāst ku lōjaD immār viškāmi sugūB set ōraD pāl
 kus āt sūrD lāināD / ja aš^ā sugūB neikku / lōja lā'B /
 lap̄pittā sōB / lā'dā / siZ vēiB viškā lōja immār // aš^ā
 rištā-lāinttā lā'B lōja / siZ tānda neī immār āp_usō viš-
 kā // mūnda vēttistā ka vel pⁱerrā ku saittā tⁱeūdā maš-
 šin-ellā vēttistā maššin-ellā īnāZ ja valistā lōja tagān
 ulzā vⁱe'D pālā / kuš_usiZ / ne lāināD nekkā rōški neī /
 eittā mō'zā.

tempaavat veneen yli, yli särkän. Kun sitten ovat yli särkän temmanneet veneen, silloin voi tietää, että sitten enää ei viskaa nurin, koska veneiden kaatuminen tapahtuu vain särkillä, jossa ovat suuret laineet. Ja jos tapahtuu niin, että vene menee poikittain, silloin voi heittää veneen nurin. Jos vasten lainetta menee vene, silloin se ei niin mene kumoon. Jotkut ottivat myös vielä sittemmin, kun saivat tietää koneöljystä, koneöljyä mukaan ja kaatoivat veneen taakse veteen, jossa sitten ne laineet ikään kuin hiukan niin laantuivat.

Häät

S: no mis vɔ'ltt̃ə ne vⁱedàjiD?

D: ne vɔ'ltt̃ə ne je'dd̃ə-vⁱedàjiD // no je'dd̃ə-vⁱedà-
 jis / je'dd̃ə-vⁱedàjiks vɔlli siZ miŋgi su'gli / jemiń
 ałZ pidiz je'dd̃ə-vⁱedàjiks rišt-izà agà rišt-jemà //
 siZ siZ kuťsist je'dd̃ə-vⁱedàjiks // je'dd̃ə-vⁱedàji se
 siZ neme vɔ'l' se kiš viž brūt ja brūdganà / viž āłttar
 je'dd̃ə // nu je'dd̃ə-vⁱedàji siZ ka sāl̃ə lōda jūss̃ə vɔ'l'
 selli neikkà selli komandier // jemiń ju vanàst um vɔnD
 / àt vɔnñD kōzginiš i'skiZ sellist mōršalkkaD // ne
 siZ ātt̃ə sāl̃əZ tikkiž siZ kōzg̃nD seremōni ti'eñD /
 sien um vɔnD sūr mōršalkka sovà kà'ts / ju siēkk̃ks ta
 siZ um sāl̃əZ neikkà lā'nD sellist tak̃t̃ə ra'bb̃s̃ ka pi'ts
 pērant̃t̃ə / ja ta siZ a'mm̃ə sāl̃əZ siZ um tikkiž keřd̃əl
 pañD siZ kōzg̃nD àigal // se um ka ku ma āb̃m̃uost̃a nei
 tikkiž kiťt̃ə / kui ne kōzg̃nD vɔ'ltt̃ə // ma seť sⁱedà
 veib̃ kiťt̃ə kuì minà neiZ miŋgist vɔ'ltt̃ə ne kōzg̃nD //
 no vanàst àt vɔnñD jemiń meitt̃iZ ne kōzg̃nD ja ju sūrD
 seremōnid̃ks / neikk̃u pałdiń ju sellist išt̃ uott̃ə // no
 vanàst vɔ'l' ka brūt̃n (brūt̃t̃n) vel selli i'skiZ vāńkka
 / sūr-kr̃uon sai nut̃t̃t̃ // se vɔ'l' ti'ed̃t̃ sellist a'm̃tti
 su'glimizist ełmist ja / ja lĩnt̃t̃ist ja se iz̃uò jegà
 i'd̃n sellist vāńk̃k̃ə / sⁱedà sai t̃äpp̃int̃t̃ə siZ kà'tst
 kien ta vɔ'l' / ta vɔ'l' kilàs i'd̃n agà kō'd̃n selli sūr
 vāńkka aga sūr kr̃uon ja sⁱedà siZ brūt̃ t̃äpp̃int̃t̃iZ rubil'
 je'tst / vɔ'l' maks̃am̃st i'l' siZ sūr-kr̃uon t̃äpp̃int̃t̃amiz-
 rubil'.

nu vanàst ātt̃ə vɔnñD ka kōzgiñs pañuksnikk̃aD // siZ

Häät

S: No mitä olivat ne sulhasen saattajat?

D: Ne olivat ne je'ddā-vⁱedàjiD. No saattajana oli sitten joku sukulainen. Enimmäkseen aina pidettiin saattajana kummisetää tai -tätiä, se sitten kutsuttiin saattajaksi. Saattaja se sitten näet oli se, joka vei morsiamen ja sulhasen, vei alttarin eteen. No saattaja sitten myös siellä pöydän ääressä oli sellainen niin kuin sellainen johtaja. Enimmäkseenhän vanhastaan ovat olleet häissä erikseen sellaiset marsalkat. Ne sitten ovat siellä kokonaan tehneet sen hääseremonian. Sillä on ollut suuri marsalkan sauva kädessä, sen kera hän sitten hän on siellä ikään kuin mennyt sellaista tahtia lyöden pitkin permantoa, ja hän sitten kaiken siellä on kokonaan järjestänyt niiden häiden aikana. On myös se, että minä en osaa niin kokonaan sanoa, miten ne häät olivat. Minä vain sen voin sanoa, kun minä näin, millaiset olivat ne häät.

No ennen ovat olleet enimmäkseen toisenlaiset ne häät ja suurin juhlallisuuksin, niin että nykyäänhän sellaisia ei ole. No ennen oli myös morsiamella vielä sellainen erityinen seppele, kutsuttiin suurkruunuksi. Se oli tehty sellaisista kaikenlaisista helmistä ja nauhoista, ja jokaisella ei ollut sellaista seppeltä. Sitä sai lainata siltä, jolla se oli, se oli kylässä yhdellä tai kahdella sellaisen suuri seppele tai suuri kruunu ja sitä sitten morsian lainasi ruplan maksusta. Oli maksettava sen suurkruunun lainaamisesta rupla.

No ennen ovat olleet myös häissä morsiamen saattajat. Sitten

um vɔ̃nD selli brūt / neikka kĩtt̃b̃aks brūt um ũrg̃an je'ts-
 pēd̃an siZ te'ĩž panuksnikk̃aD āt t̃ānda vɔ̃t̃s̃ñD / ja nei /
 bẽt s̃ied̃a ma nei p̃ieñst āp̃t̃ieda kũi se s̃āl̃Z um vɔ̃nD //
 nu siZ / ku miña īrgiZ ñā'd̃a mid̃eg̃st siZ vɔ̃'l' kōzg̃nD
 neikk̃u // kũi ne ku'bb̃a lek̃st̃a / kũi ne saĩtt̃a ku'bb̃a ne
 / p̃õĩss̃D neit̃st̃aks / s̃ied̃a ju / kĩs siZ s̃ied̃a t̃iedaB ṽei
 ta lek̃s̃ ni'm̃tt̃m t̃ānda s̃īñZ va'nbist jūr̃a ag̃a ne-i'ž
 rekk̃andist ku'bb̃a / mẽĩttiZ ṽeiž ju ṽōlda ka nei / nu
 ṽōlli m̃ūnda kẽr̃D nei ku va'nbist ĩst̃ t̃ō't̃t̃a sellist p̃u-
 ga ñaista ag̃a neit̃st̃an va'nbist ne ĩst̃ t̃ō't̃t̃a sellist ti-
 d̃ar m̃iest̃a / sellist zñuott̃a // va'nbist / mi'e jem̃a iz
 t̃ō' sellist m̃īñast / ja naiZ jem̃aD / naiZ va'nbist ĩst̃
 t̃ō't̃t̃a sellist zñuott̃a / bẽt lek̃st̃a nei-i'ž ku'bb̃a ja
 teĩtt̃a kōzgĩni ĩlm̃a va'nbist t̃ō'm̃it̃ // r̃āndãs kĩl se vɔ̃'l'
 ṽa'ggi ōra ãž̃a / ãš̃ ka selli ãž̃a vɔ̃'l' / siZ p̃ie'rr̃a ṽei
 ni brūt̃ ag̃a brūdgaña vɔ̃'l' ẽnt̃s̃ va'nbist s̃ōnD neikka kĩt̃-
 t̃b̃aks ẽnt̃s̃ p̃uol̃a ja s̃ōnD sĩe va'nbist ṽēl̃m̃st̃ ja va'n-
 bist siZ ka vɔ̃'l̃tt̃a sĩen ãž̃an-jūr sa'dd̃anD ja ṽeišt̃a siZ
 l̃ā'd̃a / sĩe p̃õĩs ṽeiž ñaista ṽett̃a ag̃a neit̃st̃ ṽeiž p̃õĩs-
 s̃ān l̃ā'd̃a // ma m̃ā'dl̃B s̃ied̃a ku pẽnt̃ pẽtt̃ar t̃ō'ž ṽett̃a
klõu ĩrm̃st̃ / bẽt klõu ād̃u iz t̃ō' / klõu ād̃u iz t̃ō' s̃ied̃a
pẽnt̃ pẽtt̃ar̃t̃ ẽnt̃s̃ān zñuott̃aks / bẽt per̃iz̃aks pẽnt̃ pẽtt̃ar
 ṽett̃iZ īrma jar̃a ja jel̃ist̃ j̃eṽist̃ am̃a ig̃a / kōk̃s̃ ka va
ād̃un iz ūo j̃e'ṽṽa m̃ield̃a p̃ētt̃ar p̃āl ka sẽnt̃s̃ kōnt̃s̃ ta
 kuoliZ // bẽt se jar̃a lẽppimi siZ sug̃iZ ka ku ta siZ vɔ̃'l'
 i'̃t̃s̃ m̃iel̃ss̃a sĩekk̃aks ku se tid̃ar l̃ā'B p̃ētt̃ar̃n / bẽt sel̃-
 list̃ j̃e'ṽṽa m̃ield̃a p̃ētt̃ar p̃āl ta is̃pid̃a.

no siZ ku vɔ̃'l̃tt̃a ku'bb̃a rekk̃and̃anD ṽei jar̃a lẽpp̃anD
 kũi ni um / ti'em̃st̃ kōzg̃anD siZ lek̃st̃a p̃āp̃ jūr r̃ōnt̃t̃idi

on ollut sellainen morsian, niin sanoen morsian on paennut pois, sitten taas saattajat ovat häntä etsineet ja niin. Mutta sitä minä niin tarkkaan en tiedä, kuinka siellä on ollut. No silloin, kun minä aloin nähdä jotakin, silloin olivat häät näin. Kuinka ne menivät yhteen, kuinka ne pääsivät yhteen ne pojat tyttöjen kanssa, sitähan, kuka sen tietää, menikö hän mainitsemaan tätä nimeltä sinne vanhemmille tai ne juuri sopivat asiasta. Muuten voikin olla myös niin, oli ollut joskus niin, että vanhemmat eivät halunneet sellaista pojan vaimoa tai tytön vanhemmat, he eivät halunneet sellaista tyttären miestä, sellaista vävyä. Vanhemmat, miehen äiti ei tahtonut sellaista miniää, ja naisen vanhemmat eivät tahtoneet sellaista vävyä, mutta menivät kuitenkin yhteen ja järjestivät häät vanhempien tahtomatta. Liivinrannassa tämä kyllä oli hyvin harvinainen asia. Jos myös sellaista oli, sitten myöhemmin joko nyt morsian tai sulhanen oli saanut vanhempansa niin sanoen puolelleen ja saanut sen vanhempien toivomuksen, ja vanhemmat sitten myös olivat siihen asiaan suostuneet ja voivat sitten mennä, poika voi ottaa sen naisen tai tyttö voi mennä pojalle. Minä muistan, kun Pentin Peeter tahtoi ottaa Kloun Irman, mutta Kloun Ädu ei halunnut, Kloun Ädu ei tahtonut sitä Pentin Peeteriä itselleen vävyksi. Mutta lopulta Pentin Peeter otti Irman ja elivät hyvin koko ikänsä, olkoonkin, että Ädu ei pitänyt Peeteristä kuolemaansa asti. Mutta suostumus sitten syntyi kyllä, kun hän sitten oli yhtä mieltä siitä, että se tytär menee Peeterille, mutta sellaista hyvää mieltä Peeteriä kohtaan hän ei pitänyt.

No sitten kun olivat suunnitelleet tai sopineet, kuinka nyt on järjestettävä häät, sitten menivät papin luokse kirjoja

veŕttàm kiŕttis / lekŕštā / pāp jūr rōnŕttidi veŕttàm // nu
 se agà siestā ku vanàst vo'1' lē'māst pāp jūr nā'ktām
 veŕi mùoštāB lu'ggā ka / siZ k^uōlm keŕD sai pivàs-k^uodàs
 nuŕttāt / neikku ro'ušŕ kiŕttist / eiŕttāt i'1' kaŕšsā1 /
 i'1' kaŕstār eiŕttāt / ja siZ i'D pivà sai ež- / i't pivà-
 pāva sai e'žmāst keŕD nuŕttāt t^uoiZ pivāpāva sai tūoista
 keŕD nuŕttāt / k^uōlmāZ pivāpāva sai k^uōlmāZ keŕD nuŕttāt
 ja siē-eŕtš pivāpāva veŕiž ti'edā ka kōzgānD / veŕiž lō-
 lattā / ku k^uōlmāZ keŕD sai nuŕttāt // ja siZ lekŕštā lōŕ-
 tāt // brūttān pa'n krūonā pā'zā / miŕttāst pa'n krūonā
 pā'zā / ja šleiĵār ka pa'n // no ne āttā sellist sēnāD
 tikkiž miš līvā kielšsā sugiD āb_uo pālā iēnāD: pa'n
 šleiĵār pā'zā ja krūonā // siZ vo'1' vālda / vāldaD brūt'
 ō'rānD ja brūdganān vo'1'lttā muštāD ō'rānD / sa'ggā1D //
 ne je'ddā-vⁱedājāD lekŕštā je'tsā / vištā brūt' ālŕtar
 sōnā ja siZ je'ddā-vⁱedājiD lekŕštā kiġgā / ja brūt' brūd-
 ganāks eiŕttā ālŕtar / ālŕtar je'ddā.

no lekŕštā ka īnā tagān pⁱe'r pūoššāD neitsāD / jēgā
 poiššān vo'1' eŕtš neitst tegiž kiēnkāks ne lekŕštā tegiž
 brūttān tagān // nu ālZ nei kiš ju pidiZ miġgiZ eŕtšān
 neitstā sis_{se} / se ju reġkāndiZ: "mēG siZ lā'mā īnākst
 tegiž sīnās tagān" // kōzgānts saiŕttā kuŕstāt jēgā keŕD
 amāD kilā puoššāD ja neitsāD / amāD kilā pūoššāD ja neit-
 sāD / kōkš ka ne išt ūot_{sugū}D beŕ nēdī sai siZ kōzgānts
 kuŕstāt // ne vo'1'lttā ne nūor-pōrāD siZ lekŕštā / kiēn
 vo'1'lttā sūrimist kōzgānD / nānttān ka vo'1' jemin nēdī
 nūor-pōridi / tagān-lē'jidi.

nu kōzgānD saiŕttā pi'ddāt / vanàst āttā sōnāD pi'ddāt
 brūt' / brūt' kōrants / sāl kuŕt brūt' um veŕttāt // mi'n

ottamaan, sanottiin, menivät papin luokse kirjoja ottamaan. No se ehkä siksi, että ennen oli mentävä papin luokse näyt-
tämään, osaako myös lukea. Sitten kolme kertaa kuulutettiin
kirkossa, niin kuin ihmiset sanoivat, heitettiin saarnastuo-
lin yli, ja sitten yhtenä pyhänä kuulutettiin ensimmäisen
kerran, toisena pyhänä toisen kerran, kolmantena pyhänä kuu-
lutettiin kolmannen kerran, ja juuri sinä pyhänä voi järjes-
tää myös häät, voi vihkiä, kun kolmannen kerran kuulutettiin.
Ja sitten mentiin jumalanpalvelukseen, pantiin morsiamelle
kruunu päähän, myrttikruunu pantiin päähän ja huntukin pan-
tiin. No ne ovat sellaiset sanat aivan, jotka eivät lainkaan
ole juurtuneet liivin kieleen: pantiin šleijār päähän ja
krūonâ. Sitten oli valkoinen, valkoiset morsiusvaatteet ja
sulhasella oli mustat vaatteet, usein. Ne saattajat menivät
edeltä, veivät morsiamen alttarille saakka ja sitten saatta-
jat menivät sivuun, ja morsian sulhasen kanssa jäi alttarin
eteen.

No menivät myös yhdessä perästä myöhemmin pojat ja tytöt.
Jokaisella pojalla oli oma tyttö taas, jonka kanssa ne meni-
vät morsianta noutamaan. No aina niin, joka piti itsellään
noin tyttöä, sitten se, se sanoikin: "Me sitten menemme yh-
dessä taas sinne noutamaan". Häihin kutsuttiin joka kerran
kaikki kylän pojat ja tytöt, kaikki kylän pojat ja tytöt,
vaikka ne eivät olleet sukuakaan, mutta ne sitten kutsuttiin.
Ne olivat ne nuoret parit, sitten menivät. Kenellä olivat
suurimmat häät, niillä oli myös enemmän niitä nuoria pareja,
perästä tulijoita.

No häät pidettiin, ennen pidettiin morsiamen, morsiamen
talossa, siellä, mistä morsian on otettu. Minun

äma vɔ'1' lōrm kōrantst vɛttæt siZ nāñttēn vɔ'1' kōzgānD
 pi'ddæt lōrmā1 / ja pⁱe'rrā seť siZ tuñnāD kelķkā1 tegiž
 / pⁱe'rrā āt tunnāD / pⁱe'rrā / pⁱe'rrā tuñnāD siZ nēdī
 kōzgiñi / se loṗpāndāks siZ um vōñD kelķkā1 / se siZ vōñD
 ku / siZ neīķka se nūor mīeZ vīž siZ ni eñtš naīZ eñtš
 k^uodāi siZ ka amāD ne kōzniķkāD tu'l'ttā īnāZ ja sāl siZ
 saī se kōzgānD loṗpāndāks pi'ddæt.

äitini oli Lormin talosta otettu, sitten heillä oli häät pidetty Lormissa, ja myöhemmin vasta sitten tulleet Kelkin taloon takaisin, häiden jälkeen tulleet sitten, lopettajaiset ovat olleet Kelkissä. Se on sitten ollut (niin), että kun se nuori mies vei sitten naisensa kotiinsa, silloin myös kaikki ne häävieraat tulivat yhdessä, ja siellä sitten pidettiin ne häiden lopettajaiset.

Talkoot

S: miŋg^ŋist vo'ltt̃a ta'lk̃k̃aD?

D: no ma jevà nīžiz ku / ta'lk̃k̃aD vo'ltt̃a sellīst /
 si'gži ku vo'l' maššin siZ vo'l' p^uoltt̃a^ŋmis-ta'lk̃ / kⁱe-
 vād vo'l' siŋtā-vⁱedāmis_{ta'lk̃} / siZ vel vejž vōlda si'gži
 na'ggārd-veŋtāmis_{ta'lk̃} / ja teitt̃a ka ta'lk̃kidi siZ ku
 vo'l' bālkkidi vⁱedāmāst vej tō'stā miŋgiZ je'l ti'edā
 siZ veŋtīZ meŋsāst bālkkidi / voštīZ bālkkidi meŋsāst /
 ja siZ tei ta'lk̃ / bālkk̃aD ulzā vⁱedāmiZ pⁱerāst / meŋt-
 tizi ta'lk̃kidi sāl mā'D pūol iz_ūo // no teitt̃a vel /
 sis ku līvāD ro'u-k^uodā nuštīZ / siZ teitt̃a ka kivīt-
 ta'lk̃ ja tēgal-ta'lk̃k̃aD / bālkk̃at-ta'lk̃k̃aD / vⁱedīstā
 kivīdi ro'u-k^uodā nuštāmis_{pⁱerāst} ja tēgalī ja bālkkidi /
 beŋ se ju vo'l' sellī ku'bbā-ažā ta'lk̃ / neī-ī'ž k^uošt-
 rāgāl teitt̃a si'zzāl sellīZ kiv-sīlda mⁱe'rrā / siZ ka
 kilā ro'už teitt̃a sellīZ kivīd-vⁱedāmis_{ta'lk̃} / vⁱedīstā
 kivīdi ja kadāgidi sīnāZ rāndā ja teitt̃a sⁱedā sīldā sīnā
 mⁱe'rrā // meŋttizi ta'lk̃kidi sellīži āp_{tīeda} rāndaš
 siepⁱerāst ku rāndaš siZ sellīži ri'ggā-nīttāmis_{ta'lk̃kidi}
 ja kīndamis-ta'lk̃kidi sellīs / sellīst iz_ūo siepⁱerāst
 ku / ri'ggāst vo'l' veitt̃a mōD vo'l' veitt̃a / mōdā vo'l'
 veitt̃a / siZ ju jegā ikš ī'ž / kīndiZ ja ī'ž nīttiZ eŋtš
 ri'ggāZ // no mūnda keŋD teitt̃a vel āina nīttāmis-ta'lk̃ /
 ka sellīst kŭl tei / las_{sōgā} pakānD nīttā / tikkiZ nītt̃-
 aD mō'zā / siZ teitt̃a āina nīttāmis-ta'lk̃.

S: no ku vo'ltt̃a ta'lk̃k̃aD kas ē'dāgāl dāntšīZ ka?

D: mūnda keŋD dāntšīst ka ka / beŋ rāndaš ju siešs_u
 a'ggāl ku minā neīZ / siZ jemīn sellīst dāntšāmist iz_

Talkoot

S: Millaiset olivat talkoot?

D: No minä jo kerroin, että talkoot olivat sellaiset, syksyllä kun oli kone, silloin olivat puintitalkoot. Keväällä olivat lannanvetämistalkoot. Sitten voivat olla vielä syksyllä perunannostotalkoot. Ja järjestettiin myös talkoita silloin, kun oli vedettävä hirsiä tai haluttiin tehdä jokin talo, silloin otettiin metsästä hirsiä, ostettiin hirsiä metsästä. Ja silloin järjestettiin talkoot, hirrenvetotalkoot. Muunlaisia talkoita siellä meidän puolella ei ollut. No järjestettiin vielä, silloin kun rakennettiin liiviläisten kansantaloa, silloin järjestettiin vielä kivitalkoot ja tiilitalkoot, hirsitalkoot, ajettiin kiviä kansantalon rakentamista varten ja tiiliä ja hirsiä, mutta ne olivatkin sellaiset yhteisen asian talkoot. Niin ikään Koštrogilla tehtiin sellainen kivisilta mereen. Silloin myös kylän väki järjesti sellaiset kivien vetämistalkoot, ajettiin kiviä ja katajia sinne rantaan ja tehtiin sitä siltaa sinne mereen. Muunlaisia talkoita sellaisia en tiedä Liivinrannassa sen vuoksi, että Liivinrannassa silloin sellaisia rukiinniittämistalkoita ja kyntämistalkoita sellaisia, sellaisia ei ollut, kun ruista oli vähän, maata oli vähän. Silloinhan jokainen kynti ja itse niitti rukiinsa. No joskus järjestettiin vielä heinänniittotalkoot, myös sellaisia kyllä järjestettiin, jotta saataisiin nopeasti niitetyksi, kokonaan niitetyksi, silloin järjestettiin heinänniittotalkoot.

S: No kun olivat talkoot, tanssittiinko illalla?

D: Joskus tanssittiin myös, mutta Liivinrannassa siihen aikaan, kun minä näin, silloin enää semmoista tanssimista ei

ùo ta'łksə / mi'eD rōZ miḡgiZ tuṇD pōr j^uoiṭṭə vel vō'lṭ-
 tə sāləZ ja se vō'l' ka tikkiž / siZ lekštə teiž k^uodai
 jēgə iks ja mūdə midèD // až vō'l' jemín sellíž nùorí
 ku'psə ja vō'l' ka miḡgi kiš mūoštiZ / miḡgist spēlṭdi
 māḡgə siZ dāntšiz ka / beṭ sⁱe vō'l' veittə // no se vō'l'
 nei miḡgis kō't-kiṁdiš àigastiš ja pⁱe'rrə sⁱedə vel no
 nei kō't-kiṁdēD àigastēD sidām / siZ īrgistə vā'ggi
 ti'edə ūži tu'bdí / vanàD jelùD vō'lṭṭə vanàks ìenəD
 ja sāl vō'lṭṭə / ne vō'lṭṭə jelāmizəks ìenəD sellíst āp-
 kēlbaṭṭəbəks / siēpⁱerəst teittə ūži tu'bdí / siZ vēttist
 bālkkidi ja keittə pigə jēgə nādil' miḡgizən ta'łksə / nei
 ī't-t^uoiz tagən jēgə ī'dən sāl kúlàs siš sai ta'łkkəD
 ti'edəṭ / kúlà ro'ušt siZ lekštə ī't-t^uoizən a'bbəl /
 no siZ vel lekštə nei ī't-t^uoizən a'bbəl ka nēdí bālkkidi
 zōigəm // no vanəst àṭ ti'enəD ka siZ sellíZ k^uoiG mⁱe'r-
 rə-ajāmis ta'łk / se siZ um vōṇD sellí sūr su'ggimi rān-
 daš ku vō'l' k^uoiG sōṇD valməks / siZ vō'l' siē ajāməst
 mⁱe'rrə / siZ amàD kilà ro'ušt lekštə sīnəZ jūrə / nu
 amàD sāl midèD ti'emə išt sōṭṭə siēpⁱerəst ku sāl jemín
 teittə ne mēstarD ja siZ / siZ sāləZ vāntlist jemín jūšsə
 beṭ sellíZ k^uoiG-ajāmis ta'łkkəks tā'm siZ nuṭtist ka.

ollut talkoissa. Miehet hiukan jotakin tunnin pari joivat vielä olutta siellä ja se olikin kaikki. Sitten menivät taas kotiin jokainen eikä muuta mitään. Jos oli enemmän sellaisia nuoria mukana ja oli myös joitakuita, jotka osasivat jotakin instrumenttia soittaa, silloin tanssittiinkin, mutta tätä oli vähän. No se oli noin jotakin 1920 ja sen jälkeen vielä siinä kaksikymmenluvun puolivälissä, silloin alettiin kovasti tehdä uusia taloja. Vanhat talot olivat tulleet vanhaksi ja siellä olivat, ne olivat, niistä oli tullut sellaisia asuttavaksi kelpaamattomia, siksi tehtiin uusia taloja. Silloin otettiin hirsiä ja käytiin melkein joka viikko joissakin talkoissa. Niin vuoron perään jokaiselle siellä kylässä järjestettiin talkoot. Kylän ihmiset silloin menivät toisiaan auttamaan. No sitten vielä menivät niin toisiaan auttamaan myös niiden hirsien sahauksessa. No ennen on järjestetty myös sitten sellaisia laivan mereenlaskemistalkoita. Se silloin on ollut sellainen suuri tapahtuma Liivinrannassa, kun oli laiva saatu valmiiksi, silloin oli se vedettävä mereen. Silloin kaikki kylän ihmiset menivät sinne luokse. No kaikki siellä eivät voineet päästä tekemään jotakin siksi, että siellä enimmäkseen toimivat ne mestarit ja sitten, sitten siellä katselivat enemmän vierestä, mutta semmoisiksi laivanlaskutalkoiksi niitä sitten nimitettiin myös.

Paimenet

S: no miḡg^{ist} vɔ'lttə vanàD kōra-painttəD?

D: no sāl mā'D rāndaš ni'eməD keittə meṭsàs kōral [pro
karṛəl] / vɔ'l' kōra-painttə vajàG jūr / beṭ kōrapaint iz
ùo ju selli i'skiZ rištīg / kilà kōra-painttə sellist
izùo / neikk^u kilà ro'ušt amàD eñtš jelàid laškist idə /
ī'də-ku'bbə / ī'D sūr jelàid barà / agà jemín vɔ'l' sel'
líži jelàid baridi / siZ sīnəZ lekštə kēda pⁱe'rrə kar'
rəl / aḡvɔ'l' jelàidi jemín sāl / siēs kōras / siZ lekštə
kakš kōra-painttə / aḡvɔ'l' veittəm / a'lməl kakš-kūmdə
ni'emə / siZ lekštə / ikš a'mmi kōra-paint / jegà ni'emə
pāl / jegàs kēdaš lekš ī'D pāva / e'uṽvəpāl pùol pāuṽvə
/ nei siZ e'uṽvəpāl ī'D kēda lekš t^uoiz kēda laškist
le'bbə / sⁱedà vā'ggi ī'ž pidist tìedist kunàs ne vɔ'l'
lē'məst sīnə karṛəl / neikk^u mittə kunəgəst siZ kōra-
paint uonđžəl is_pūt / aḡmiḡgizən siZ izùo aigə lā'də
karṛəl siZ ta lekš tegiž t^uoiz jūr / va'idist siē pāva
im̄mər / va'idiz kōra-pāva ulzə / ja lekš tegiž siē a'z-
məš karṛəl / siZ kiš tā'mmən a'zməš vɔ'l' // nūorD ne siZ
ist tō'ttə lā'də karṛəl jōn-pāvan / siZ / aZ sugiZ neikk^u
vɔ'l' lē'məst miḡgizən jōn-pāvan karṛəl siZ va'idist ulzə
sellist vanà / va'nlikkəst ro'ukkəks kiš iz / kien sⁱe
siZ vɔ'l' ikš tāuž kunà ta lā'B / pivà-pāva nānt tegiž /
keittə tegiž i'skiZ kēdaš / tiēpāvadən vɔ'l' i'skiZ kē-
da pivà-pāvadən ī'ž kēda.

sis^{ku} laškist ni'eməD ulzə / siZ se kiš vɔ'l'amà
kilà tutkāməš se īrgiZ eñtš ni'eməD jēvā a'ijjə / siZ
muñt vañtlist ku sⁱe īrgəB a'ijjə jēvā siZ se / muñt ka

Paimenet

S: No millaisia olivat vanhat karjapaimenet?

D: No siellä meidän rannassa lehmät kävivät metsässä karjassa. Tarvittiin karjapaimenta, mutta karjapaimen ei ollutkaan sellainen erityinen henkilö, kylän karjapaimenta selasta ei ollut. Niin että kylän väki kaikki laski eläimensä yhteen. Yksi suuri eläinlauma, mutta enemmän oli sellaisia eläinlaumoja. Sitten sinne menivät vuorotellen paimeneen. Jos oli eläimiä enemmän siellä, siinä karjassa, silloin meni kaksi paimenta. Jos oli vähemmän, alle kaksikymmentä lehmää, silloin meni yksi ainoa paimen. Jokaisesta lehmästä joka vuorossa meni yksi päivä, hiehosta puoli päivää, niin siis hiehosta yhden kerran meni, toisen kerran pääsi vapaaksi. Sen hyvin itse pitivät, tiesivät, milloin heidän oli mentävä sinne paimeneen, niin että koskaan sitten paimenta ei aamulla puutunut. Jos jollakulla sitten ei ollut aikaa lähteä karjaan, silloin hän menikin toisen luokse, vaihtoivat sen päivän, vaihtoivat paimennuspäivän, ja meni sitten sen asemesta paimeneen, joka oli ollut hänen tilallaan. Nuoret ne sitten eivät halunneet mennä paimeneen juhannuksena silloin. Jos sattui niin, että oli mentävä jonkun juhannuksena paimeneen, silloin vaihdettiin sellaisten vanhojen, vanhanpuoleisten ihmisten kanssa, joille sitten oli samantekevää, milloin menee. Pyhäpäivänä taas he kävivät eri vuorossa, työpäivinä oli erityinen vuoro, pyhäpäivinä eri vuoro.

Silloin kun laskettiin lehmät ulos, silloin se, joka oli aivan kylän päässä, alkoi jo lehmiään ajaa. Silloin muut katselivat, kun se alkaa ajaa jo, sitten se, muut myös

īrgist lask̃ tegiž ūlz̃ / koṅtš siZ vo'ltt̃ tikkiž ni'em̃D
 / tar̃d va'is̃ ī'ts̃ ku'ps̃ / naist lekšt̃ ni'emidi sōtt̃m
 vel / aīZ / ā'pt̃m kōra-paintt̃n a'ijj̃ nānt̃ meṭs̃ sōñ /
 pⁱe'rr̃ siZ tu'ltt̃ naist t̃ā'giž // sⁱe siZ vo'l' se naist
 ku'bb̃-sōmiZ āiga ku ne vo'ltt̃ ni'emid sōtt̃m̃s̃ / sāl
 sis saitt̃ ne sūrD rekk̃uD rekk̃and̃t̃ / ja miḡgiži āb-miḡgi-
 ži pašs̃akkidi ništ̃t̃ ja / ja i'l'-tar̃alist vel sāl̃Z eṅtš
 grum̃ ka siZ valist ūlz̃ miḡgiZ keṛD ī't-t^uoiz̃ pāl̃ až
 vo'l' selli / siZ vo'l' sāl munda keṛD jeṽā rīdl̃ami / ja
 iks̃ nai vo'l' siZ t^uoiz̃n ānd̃n jeṽā nañā ag̃ā tegiž midē-
 g̃ast sellist / neiḡku siZ se vo'l' selli kūož̃ kuš̃ siZ se /
 am̃ad̃n se ku'bb̃-pūt̃t̃mi vo'l' / naist̃n se vo'l' mi'ed̃n
 tegiž vo'l' se ku'bb̃-pūt̃t̃mi rāndaš̃ tu'ln-aīg̃as̃ / siZ
 aīg̃as̃ vo'dlist koṅtš / koṅtš tūl' iep s^uoikk̃l / ag̃ā te-
 giž u'D iēB jār̃ā / siZ sāl pī'list̃ ja rekk̃andist / seī-
 list-tuol̃iži rekk̃idi / munda keṛD ju ne rekk̃uD vo'ltt̃
 ju vā'ggi koṽald / iks̃ vo'l' midēg̃ast ñā'nd iks̃ vo'l' mi-
 dēg̃ast tⁱeūd̃n / nānt̃t̃n vo'ltt̃ ne rekk̃uD sellist ju
 t^uoz̃iñst nēD mi'ed̃n / no beṭ sugiZ ka miḡgiZ keṛD seīli
 až̃ā ku / ku mi'ed̃ ka siZ eṅtš mōd̃ sāl jagist.

S: un maksist kōra-paintt̃n palk̃k̃?

D: kōrapaintt̃n palk̃ka is̃ sō makst̃t̃ / siš̃ se vo'l'
 nei nek̃k̃ā / jēga iks̃ ī'ž̃ lekš̃ kar̃ril / seṭku kēṛda pⁱe'r-
 r̃ā lekšt̃ / no až̃ miḡgiz̃n vo'l' ka nei ku ta eṅtš̃n iz̃
 ūo aīg̃ā lā'd̃ā / vo'l' ju ka sellis̃ kiš̃ pidist̃ siZ kōra-
 paintt̃ eṅtš̃n / beṭ ka siē kōra-paintt̃n siz̃ iz̃ ūo lē'-
 m̃ast jēg̃ā pāva kar̃r̃l / ta lekš̃ seṭ siē nānt̃ pāvaD kuñā
 kēṛda vo'l' / nēš̃ pāuvš̃ši ku ta iz̃ ūo kōras̃ / ta tegiž
 tei k^uo'nñā midēg̃ast siZ / mis̃ sāl ti'ed̃B vo'l' / no

alkoivat laskea ulos. Kun sitten olivat kaikki lehmät aitausten sisässä yhdessä, naiset lähtivät vielä lehmiä saattamaan aina, auttamaan paimenia ajamaan ne metsään saakka. Myöhemmin sitten tulivat naiset takaisin. Se sitten oli se naisten tapaamisaika, kun ne olivat lehmiä saattamassa. Siellä sitten puhuttiin ne suuret asiat ja kerrottiin kaikenlaisia tarinoita, ja naapurit vielä siellä valoivat kiukkuaan myös sitten joskus toistensa päälle, jos oli sellaista. Sitten oli siellä joskus jo riitelemistä, ja joku nainen oli silloin antanut jo toista nenälle tai jotakin siihen tapaan. Niin että sitten se oli sellainen paikka, jossa sitten se, kaikkien se tapaminen oli, naisten näin oli. Miehillä taas oli se tapaminen rannassa tulen ääressä. Silloin rannassa varrottiin niin kauan, kunnes tuuli laantuu tai sitten sumu hälvenee. Silloin siellä viivytettiin ja puhuttiin, niitä näitä juttuja. Monesti ne jutut olivatkin hyvin viisaita. Yksi oli jotakin nähnyt, toinen oli jotakin saanut tietää. Niillä olivatkin ne puheet vakavia niillä miehillä. No mutta sattui joskus sellainen asia, että miehetkin sitten siellä omalla tavallaan maataan jakoivat.

S: Ja maksettiin paimenelle palkkaa?

D: Paimenelle palkkaa ei maksettu. Silloin se oli niin, että jokainen itse meni paimeneen, ainoastaan vuorotellen mentiin. No jos jollakulla oli myös niin, että hänellä itsellään ei ollut aikaa mennä, olihan sellaisiakin, jotka pitivät sitten paimenta itsellään. Mutta myöskään sen paimenen ei ollut mentävä joka päivä paimeneen. Hän meni vain niinä päivinä, kun oli vuoro. Niinä päivinä, kun hän ei ollut karjassa, hän teki kotona jotakin sitten, mitä siellä tehtävää oli. No

kiťkiZ midèg̃st / aZ̃ na'ggiri kiťkiZ agà kiťkiZ jūr-
vil'Ń agà midèD mūd̃.

S: kaš kanàD vo'lt̃t̃ ka baràs?

D: kanàD ne pī'list k^uo'nñ baràs / neì keitt̃ ka /
kanàd-barà iñZ / kĩ je'ts̃ / kanàd-barà tagàn // m̃'t̃
puol neì je'nn guogidi ka iz_ùo ku vołks guog̃D paiñtt̃
voñD vajàG / neì-ī'Z̃ iz_ùo ka sigat-paiñtt̃ / aš̃ ka va-
nast sigàD saĩtt̃ lašt̃t̃ mẽts̃ siZ ne lek̃st̃ eñt̃s̃ vāl-
daš // guogidi iz_ùo / guogidi veitt̃ sai pi'dd̃t̃ / nēdī
siZ mĩgiZ kẽr̃D t^uoitt̃ sōrmōlD siZ / bẽt nānt̃ ka siZ
t^uoitt̃ mīd̃Pⁱerast̃.

S: ja ārgaD vo'lt̃t̃ ni'em̃D baràs?

D: ārgaD vo'lt̃t̃ ni'em̃D baràs / bẽt aZ̃ vo'l' sellī
ārga kiš vo'l' ke'zzi / siZ sellīst iz_vej̃ lašk̃ // m̃'d-
d̃n vo'l' sellī ke'zzi ārga iks̃ kẽr̃D / ta vo'l' iṛg̃n a'il̃
kōra-paiñtt̃d̃n pāl̃ / siZ ma s̃ed̃a neì veitt̃ vel m̃'dl̃B
ku mi'n iz̃a teì sellīZ lōda sīlmat_pāl̃ tā'mm̃n / pa'ñ sel-
līZ lōda sōraD jūr vi'zz̃ / bẽt am̃a siēkk̃ks ta neiz̃ vel
kuš lā'd̃ ja a'ilīZ neì-ī'Z̃ pāl̃ / p̃e'rr̃ iz_vej̃ tānda
lašk̃ kar̃ril / ja mīz_zīd̃n jār̃a.

ni'em̃d̃n vo'l' kičkīm / tal̃š̃s̃ vo'l' ni'em̃d̃n / jeg̃a
ni'em̃n vo'l' eñt̃s̃ kičkīm // ni'em̃D saĩtt̃ kičkīm jūr̃
vi'zz̃ si'dd̃t̃ / kičkīm vo'l' skēd̃st ti'ed̃t̃ / ja jeg̃a
ni'em̃ ka tiēdiZ eñt̃s̃ kičkīm̃ // nu aZ̃ mĩgi is_lašk̃
ni'em̃di kar̃ril tā'mm̃n vo'l' sellī vej̃mi ku ta is_lašk̃
ni'em̃D kar̃ril / siZ ta teì eñt̃s̃ ta'rr̃ aplōk̃kaD agà
tegiZ̃ pa'ñ k̃eud̃ ni'em̃D.

kitki jotakin, kitkikö perunoita tai kitki juurikkaita tai jotakin muuta.

S: Olivatko kanatkin laumassa?

D: Kanat ne olivat kotona laumassa. Niin kävivät myös, kanalaumassa yhdessä, kukko edellä, kanalauma perässä. Meidän puolella niin paljon hanhia myöskään ei ollut, että olisi tarvittu hanhipaimenta. Niin ikään ei ollut myöskään siikopaimenta. Jos ennen siatkin laskettiin metsään, sitten ne menivät ilman kaitsemista. Hanhia ei ollut, hanhia vähän pidettiin, niitä sitten joskus tuotiin Saarenmaalta sitten, mutta niitäkin sitten tuotiin myytäväksi.

S: Ja härät olivat lehmikarjassa?

D: Härät olivat lehmikarjassa. Mutta jos oli sellainen härkä, mikä oli vihainen, sitten sellaista ei voinut laskea. Meillä oli sellainen vihainen härkä kerran. Se oli alkanut tulla paimenten päälle. Sitten minä sen niin vähän vielä muistan, kun minun isäni teki sellaisen laatikon silmien päälle sille, pani sellaisen laatikon sarviin kiinni. Mutta sen kanssakin se näki vielä, minne mennä, ja tuli yhtä kaikki päälle. Sitten ei voinut sitä laskea karjaan, ja se myytiin juutalaiselle.

Lehmillä oli kytkyt. Navetassa oli lehmillä, joka lehmällä oli oma kytkyt. Lehmät sidottiin kytkyeeseen, kytkyt oli kettingistä tehty. Ja joka lehmä myös tiesi kytkyensä. No jos joku ei laskenut lehmiä karjaan, hänellä oli sellainen mahdollisuus, että hän ei laskenut lehmiä karjaan, silloin hän teki omaan pihaansa aitauksen tai sitten pani liekaan lehmät.

Kertojan isä

S: kas tä'd izà vq'l' mⁱe'r-mieZ?

D: mi'n izà vq'l' mⁱe'r-mieZ / ta nùorššši pàuvššši vq'l' pūr^uttân k^uoigìD pāl / no jemìn ta pūr^uttiZ en^ts jemà ve'l k^uoigìD pāl / no mi'n izà sāl^lêZ vq'l' bro'utšân / vq'l' pūr^uttân k^uo'iG pāl kil kòkkêks e'iz^mêks / siZ ma^ru^rêks ja bõtsmaⁿêks ka ta um vqⁿD k^uo'iG pāl / no pⁱe^rrrê sis^u ta tu'l' k^uodài / eì kalà-mi'e^kêks / īrgiZ ve'ijjê ka'l'-dī / brētliži / si'gži brētliži se^uv^vê le^šti // ja ku e'žmiZ s^uodà àigal mēG ūrgizēm rāndast ulzê siZ mēG je-liz^mê ēstimol hāpsalus ja ta tegiž bro'utšiz bõtsmaⁿêks k^uo'iG pāl // ikš k^uo'iG miš pāl ta vq'l' bõtsmaⁿêks se vq'l' selli k^uo'iG kuivastu / se pidiz sellist si^dmêD hāpsalust kārdlasse / kārdlêš / sa'ggêlD ta viž hāpsalust kārdlêš villê / si^epⁱerāst ku kārdlêš vq'l' selli va^dmēl^fabrik.

nu mi'n izà ju tiediZ ka pāgin midēgst nīžê i'l' si^e kuì ne k^uo'iG pāl sāl / kuì se jelāmi um vqⁿD k^uo'iG pāl / nu minà siest veittēm tìedaB / no tāmà ku kòk um vqⁿD / siZ tām^mên um vqⁿD tìedamēst ka pāgin i'l' si^e tūoi^{tt}êG be^t mūnda kē^rD ka vq^llī vqⁿD neikku / ka^ptēn / vanà bre^žkkou i'ž äb^uo vqⁿD neì vā'ggi ka'D ja um aⁿdēn jēvist si^edê ro^uv^vên / be^t um vqⁿD mūdī ka^ptēnidi se^l-līži / kiš āt aⁿdēnD sellist äb-je^vvê si^edê k^uo'ig^u ro^uv^vên ja ja / ta kītⁱtiZ ku ikš kē^rD ne vq^llīD i'ž ūndaks ve'ijjēnD mⁱe^rstê ma^kri^llidi ja tiera pūol / pūol sellist / pūol pīt^tê āt sūolēnD ma^kri^llidi / be^t ka^pten um paⁿD ne ma^kri^llīD ve^ttīm tagān ja äb^uo

Kertojan isä

S: No teidän isänne oli merimies?

D: Minun isäni oli merimies. Hän nuorena oli purjehtinut laivalla. No ensimmäkseen hän purjehti enonsa laivoilla. No minun isäni siellä oli matkustanut, oli purjehtinut laivala kyllä kokkina ensiksi, sitten matruusina ja pursimiehenä myös hän on ollut laivalla. No myöhemmin sitten hän tuli kotiin, rupesi kalastajaksi, alkoi pyytää kaloja, kilohaileja, syksyisin kilohaileja, kesäisin kampeloita. Ja kun ensimmäisen sodan aikana me pakenimme Liivinrannasta, silloin me elimme Haapsalussa ja hän taas matkusti pursimiehenä laivalla. Muuan laiva, jolla hän oli pursimiehenä, se oli sellainen laiva Kuivastu, se piti yhteyksiä Haapsalusta Kärddlaan. Usein se vei Haapsalusta Kärddlaan villaa, sen vuoksi että Kärddlassa oli sellainen villakangastehdas.

No minun isäni tiesikin paljon kertoa siitä, kuinka ne siellä laivalla, kuinka se eläminen on ollut laivalla. No minä siitä vähemmän tiedän. No hän kun on ollut kokki, silloin hänen on ollut tiedettävä myös paljon siitä ruuasta, mutta monesti oli ollut myös niin, että kapteeni, vanha Brenkkou itse ei ole ollut niin kovin kateellinen ja on antanut hyvin syödä väelle, mutta on ollut muita kapteeneja sellaisia, jotka ovat antaneet sellaista huonoa syömistä laivaväelle ja, ja hän sanoi, että kerran he olivat ongella pyytäneet merestä makrilleja ja kokonaista puoli, puoli sellaista, puoli tynnyriä ovat suolanneet makrilleja. Mutta kapteeni on pannut ne makrillit lukon taakse ja ei ole

k^uo'ig-ro'uŵvân sugîD aŋdân / las_kil ne i'ž nēdī vejîst /
ne vōllîD vōnnōD vā'ggi jēvāD kalāD.

no mi'nnân vō'l' sūr i'm aža vel se / ku mi'n izā vel
vō'l' miḡgist seîs-kiṁdā / seîskiṁdā-vīž àigast va'nnit /
ku tāmā vel vō'l' vā'ggi sellî / sellî nu / sellî rištîḡ
kiš vejîž vel kⁱērđā lā'dā ja neî kⁱērđā ta pāzîž iłzā ài-
naD vⁱedām pālōZ ku / mi'nnân vō'l' se sellî i'm aža ku
minā vō'l' nūor minā pigā is_pā'zz neî kⁱērđā iłzā kuî tā-
mā / ja ma vel neî ki'ldzōstōZ sⁱedā i'mliZ ma kīttiZ kuî
sa neî pakkanD pāzūD / ta vel kīttiZ neî: "no miš siZ tās
àinaD vⁱedām pālō iłs_pā'zzā ku si'n vōlks sōmōst pīelō
iłzā mis_sis sa ti'eks / mi'n ju pīelō iłzum sōmōst mūn-
da keṛD ka vā'ggi pakkanD / siēpⁱerāst ku miḡgist keṛD
rēvāmōst purrāD i'dā ku'bbā ja siZ um kⁱērđā pā'zzāmōst
sīnōZ purrāD jūrā / ja ta kīttiZ neî: "alā meṭlā seṭku /
ku pīelā i'D vō'l' lēmōst sīn vō'l' rōjōD pālōZ grē'bā-
mōst ka ja purrīdi ku'bbā veṭtāmist agā teiž meṭtiZ
mūdā midēgōst ti'emōst / sāl vaṇṭtidi sidāmōst agā midē-
gōst / ja mūnda keṛD vō'l' roppāmōst pi'ts būsprīṭti
je'ts-pēdān / .būsprīt tuṭkāmā / neî siZ siē keṛD ju /
ku vō'l'ttā ne purrā-k^uo'igiD / siZ ju / siZ ju kil /
vō'l' mⁱe'r-mi'eD tiē vā'ggi lālam / ta jeliZ ka piṭkā
igā / kūoliZ pigā kō'dāks-kiṁdā-kūž àigast va'nnit
jārā.

laivaväelle suinkaan antanut, vaikka ne itse niitä pyydys-
tivät, ne olivat olleet oikein hyviä kaloja.

No minulle oli suuri ihmeasia vielä se, että minun isäni
vielä siinä seitsemänkymmenen, seitsemänkymmenenviiden vuo-
den vanhana, kun hän vielä oli hyvin sellainen, sellainen
no, sellainen henkilö, joka voi vielä kevyesti mennä ja niin
ketterästi hän pääsi ylös heinäkuorman päälle, että minulle
oli se sellainen ihmeasia, että minä olin nuori melkein en-
kä päässyt niin helposti ylös kuin hän. Ja minä vielä niin
ääneen sitä ihmettelin, minä sanoin, kuinka sinä niin pian
pääset. Hän vielä sanoi näin: "No mitä sitten tässä heinä-
kuorman päälle ylös päästä, kun sinun olisi päästävä mas-
toon ylös, mitä sinä tekisit. Minunhan on päästävä mastoon
ylös monestikin hyvin nopeasti siksi, että joskus on reivat-
tava purjeet kokoon ja silloin on ketterästi päästävä sinne
purjeiden luo." Ja hän sanoi näin: "Älä ajattele ainoastaan,
että, että mastoon pelkästään oli mentävä, sinne oli raaka-
purjeiden päälle ryömittävä myös ja otettava purjeet kokoon
tai sitten muuten muuta jotakin tehtävä, siellä vantteja
sidottava tai jotakin. Ja monesti oli ryömittävä pitkin keu-
laraakaa eteenpäin, keularaa'an päähän. Niin sitten silloin
jo, kun olivat ne purjelaivat, silloin jo, silloinkin kyl-
lä, oli merimiesten työ hyvin raskasta. Hän (=isä) elikin
pitkään, kuoli melkein kahdeksankymmenen kuuden vanhana.

Oluen valmistus

brāndil̥t̥ veitt̥ j^uoitt̥ / j^uoitt̥ jemin̥ vɔ^ltt̥ /
 vɔ^ll̥ pⁱer̥ast̥ saitt̥ kaz̥att̥t̥ ka um̥l̥t̥ // vɔ^ltt̥ teitt̥
 ma^gd̥ist̥ / ma^gd̥idi ka teitt̥ i^ž / saitt̥ vɔ^lddiri /
 id̥ant̥t̥ist̥ vɔ^lddiri ja / siZ kūjast̥ist̥ n̥ānt̥ ja / lek̥št̥
 su^{dmal̥} / j̥ev̥ist̥ ma^gd̥idi.

no vɔ^ll̥ ti^{em}i / se um tegiž̥ j̥ev̥a kuñšt̥ vɔ^lm̥st̥
 laz^{veig̥} j̥ev̥v̥ vɔ^ltt̥ ti^{ed̥} / siZ um m̥uošt̥am̥st̥
 vɔ^ltt̥ ti^{ed̥} // nu am̥a e^žmi um ma^gd̥id̥ ti^{em}i /
 ma^gd̥id̥ id̥ant̥t̥imi / ma^gd̥id̥ j̥ev̥att̥imi / siZ pa^{nm̥}st̥
 / ki̥ett̥m̥st̥ vⁱe^{d̥} / pan̥aB j̥uok̥št̥b-bōl̥a i^lz̥ j̥ālgaD
 pāl / si̥en̥ āt̥ sell̥ist̥ i^škist̥ j̥ālgaD ātt̥ j̥uok̥št̥b-
 bōl̥a pⁱer̥ast̥ / si̥e pan̥aB j̥ālgaD pāl / j̥uok̥št̥b-bōl̥an̥
 aļ^{um} oūk / ja oūk um sell̥is^{stokk̥}ks piṭk̥a stokk̥ks
 / bōl̥a t̥e^uv̥viṭ piṭk̥a / kuṭi t̥ev̥a bōl̥a neṭ piṭk̥a um se
 stok̥ mišs̥ks se oūk um vi^{zz̥} ti^{ed̥}t̥ / siZ ball̥a pa-
 n̥aB si^{zz̥}l̥ vōl̥gi / pū^{didi} vōl̥gi / vōlg̥aD pāl ma^gd̥id̥
 / ja val̥aB siZ ki̥enD vⁱeṭt̥a pāl̥Z ja miṭgiZ āiga sāl
 pī^{l̥}B se ki̥enD ve^ž ma^gd̥id̥ pāl / no koñts̥ ve^ž īrg̥B
 siZ j̥ār̥a j̥ō^{d̥} siZ pⁱe^{rr̥} j̥uok̥št̥B si̥e vīrd̥G / si̥e
 nuṭt̥aB vīrd̥g̥ks / miš siZ um su^{gg̥}n̥ ma^gd̥id̥ist̥ /
 se sis um vīrd̥G tikkiž̥ ja i̥eb̥aD pāl̥ rab̥aD / rab̥aD
 i̥eb̥aD vōlg̥aD pāl̥ kušt̥ le^{bb̥} l̥ā^B se vīrd̥G ja j̥uok̥-
 š̥B tegiž̥ i^{d̥} rīst̥ si^{zz̥}l̥ / sīn̥ pan̥aB siZ jūr̥
 ti̥em̥i̥est̥ ja vɔ^l īrg̥B j̥e^ll̥ / vɔ^ltt̥ j̥el̥att̥B /
 sa^{gg̥}l̥D sⁱed̥a teṭ^{sōnḁ} / j̥el̥att̥ist̥ sōnḁ / si̥e-
 pⁱer̥ast̥ ku sōnḁ um sell̥i / v̥eṭB kiṭt̥ sōna ȳⁱ /
 pāl um leṃ ja sāl um ka kūož̥ kuš̥ pānda vɔ^ll̥-rīst̥D

Oluen valmistus

Viinaa vähän juotiin, juotiin enemmän olutta. Oluen vuoksi kasvatettiin myös humalaa. Olutta tehtiin maltais-
ta, maltaita myös tehtiin itse. Saatiin ohria, idätettiin
ohria ja sitten kuivatettiin näitä ja mentiin myllyyn, jau-
hettiin maltaita.

No oluen tekeminen, sen on taas jo oltava taito, jotta voitaisiin tehdä hyvää olutta, silloin on osattava olutta tehdä. No kaikkein ensimmäinen on maltaiden tekeminen, mal-
taiden idättäminen, maltaiden jauhattaminen. Sitten on pan-
tava, keitettävä vesi. Pannaan juoksutussaavi jalkojen pääl-
le, siinä on sellaiset erikoiset jalat juoksutussaavin vuok-
si. Se pannaan jaloille, juoksutussaavin alla on aukko, ja
aukossa on sellainen pitkä keppi, niin pitkä kuin saavi on
syvä. Kuinka syvä on saavi, niin pitkä on se keppi, jolla
se aukko on pantu kiinni. Sitten saaviin pannaan sisään ol-
kia, puhtaita olkia. Olkien päälle maltaat ja valetaan sit-
ten kiehunutta vettä päälle, ja jonkin aikaa siellä on se
kiehunut vesi maltaiden päällä. No kun vesi alkaa sitten
jäähtyä, sitten perästä juoksutetaan se vierre, sitä nimi-
tetään vierteeksi, mikä sitten on tullut maltaista, se
sitten on vierrettä kokonaan ja päälle jää mäski. Mäski
jää olkien päälle, joiden läpi menee se vierre ja juoksee
taas yhteen astiaan. Sinne pannaan sitten joukkoon hiivaa
ja olut alkaa käydä. Olutta käytetään, usein se tehtiin
saunassa, käytettiin saunassa siksi, kun saunassa on sel-
lainen, voi sanoa uuni. Päällä on lämmintä ja siellä on
myös paikka, johon panna olutastiat

ja / pi'ddê sⁱedà jùokštâb-bal'î / ja siZ / sālê siZ
 saì ka jelàttâ è vò'llê / ku vò'l vò'l' jèvà je'llân /
 siZ ìrgiZ tãnda va'llê rīstêD si'zzêl / vò'llê-rīstêD
 si'zzêl // no valiZ vò'llê-rīstêD si'zzêl ja vò'llê-
 rīst sizàl vel ka jeliZ / vel jeliZ ja ajìZ tiemi'e
 ul̄zê vò'llê-rīst pālê / rīstêD pa'n tučkàm pālê / kilksê
 vò'l' pun̄ je'tsê / beť tučkàmêš vò'l' svīk / ja siē svīk
 oúkstê siZ vel jeliZ ul̄zê tiemiez / siē vëttistê jārà
 / pa'nttê teiž pottìl' si'zzêl / pottìl' pa'n snuorêks
 kouvê ja pidistê nei kōgin̄ koñtš vò'l' vajàG / až kuškiš
 kilàs tei vò'l'ttê siZ muñt kilà ro'ušt lekštê siē jūr
 tiemiest sōmê / meittiz is_sō tiemiest.

mi'n tō'ttê sⁱe mùoštiz sellist ma'gdist vò'l'ttê
 ti'edê / mi'n äma ka / beť minà i'ž äb_ùo mittê kunà-
 gâst vò'l'ttê ti'enD ja minà i'ž äb_mùošta tãnda ti'edê
 / mi'nnân vâ'ggi màitsiz se vò'llê [pro vò'l] miš ne
 vò'l'ttê ti'enêD / no vò'l se / se um ka / sālêZ um
 k^uoīm zor'ttê vò'l'ttê ku ti'eB vò'l'ttê: e'žmi vò'l,
 t^uoi vò'l ja kīlma-vⁱe'D vò'l / kīlma-vⁱe'D vò'l se
 um se amà / amà lajà / e'žmi vò'l se um amà ve'ggi /
 se um amà ve'ggi / t^uoi vò'l ka vel um ve'ggi beť se
 äb_ùo nei ve'ggi ku e'žmi vò'l // nu kīlma-vⁱe'D vò'l'tt-
 ê tiēB nei ku valàB nānt-en'tš rabàD pāl vel ja siZ
 vel sāl sugùB vel selli / rōZ sellist vīrdêkt ja /
 beť se äb_ùo jemīn nei ve'ggi se um lajà / se um set
 selli nekka / kīttêB ka selli jùoimi / mädđân jùoi-
 mist veittê teittê / jùoimi se um se miš êstlist kīt-
 têbêD se kali / mädđân jùomiZ pⁱeràst vò'l' rok /
 appân rok / vò'l'ttê mēG siZ j^uoimê sis_ku vò'l'ttê

ja jossa pitää sitä juoksutussaavia. Ja sitten, siellä käytettiin myös olutta. Kun olut oli jo käynyt, sitten alettiin sitä valaa astioihin, olutastioihin. No valutettiin olutastioihin, ja olutastiassa vielä myös kävi, vielä kävi ja ajoi hiivan ulos olutastian päälle. Astiat pantiin päälle, kyljessä oli täyttöaukon kansi, mutta päässä oli puutappi, ja sen tapin aukosta sitten vielä kävi ulos hiiva. Se otettiin pois, pantiin taas pulloon, pullo pantiin nuorrassa kaivoon ja pidettiin niin kauan kuin oli tarpeen. Jos jossakin kylässä tehtiin olutta, silloin muu kylän väki meni sinne luokse hiivaa noutamaan, muuten ei saatu hiivaa.

Minun isäni se osasi sellaisista maltaista olutta tehdä, minun äitini myös. Mutta minä itse en ole koskaan olutta tehnyt ja minä itse en osaa sitä tehdä. Minulle kovasti maistui se olut, jota he olivat tehneet. No olut se, se on myös, on kolmea lajia olutta kun tekee olutta: ensimmäinen olut, toinen olut ja kylmän veden olut. Kylmän veden olut se on se kaikkein, kaikkein laihin, ensimmäinen olut se on kaikkein väkevin, se on kaikkein vahvin. Toinen olut myös vielä on vahvaa mutta se ei ole niin vahvaa kuin ensimmäinen olut. No kylmän veden olutta tehdään niin, että valuteaan niiden mäskien päälle vielä ja sitten vielä tulee vielä sellaista, hiukan sellaista vierrettä. Mutta se ei ole enää niin vahvaa, se on laihaa, se on vain sellaista niin kuin, sanotaan myös, että sellaista sahtia. Meillä sahtia vähän tehtiin, sahti on sitä, jota virolaiset sanovat se kali. Meillä juomisena oli suurimolientä, hapanta lientä. Olutta me sitten joimme silloin, kun olivat

sell'ist miḡgiD pivàD agà ta'lk̃k̃àD / beṭ se vɔ'1l̃à jùomi
 ka vɔ'1' sell'i pigà sell'i riṭtuàl / se ju vɔ'1' ka / vɔ'1'
 mùoštam̃st jùod̃à jùomist neì ku äb_jùo eñtšân miel pās-
 t̃à jārānd̃àZ / no j^uoitt̃à seṭ neikk̃ku vɔ'1' seṭ pā rōZ
 rēmšš̃ / no beṭ se pā rēmšš̃ vɔ'1mi ka vɔ'1' neì sūr ku
 īrgist jevà sūrsl̃à / no siZ se vɔ'1' sāl siZ sugist̃à ka
 neD sūrD filosof̃àD / miḡgist äb-miḡgist meṭk̃àD sugist̃à
 vɔ'1l̃à jùomiZ jūšš̃à ja / ja meṭk̃àD va'idimist ja se'nš-
 limist mūnda keṛD sugist̃à ja ikš iz_ušk sⁱedà miš t^uoì
 kiṭtiZ ja ikš iz kũl sⁱedà miš t^uoì kiṭtiZ ja siZ vɔ'1'
 iṛg̃m̃st neikk̃ka kiṭt̃àb̃ks iṛg̃m̃st vel mūnda keṛD / no
 taṭlimiZ jūr sīñàZ veitt̃à sugiZ / veitt̃à vɔ'1' / beṭ
 rāndalist ju kiṭtist ku mēG kil jùob̃nD äb_uom / mā'd-
 d̃n seṭ um pā rōZ rēmšš̃.

K: j^uoitt̃à mi'eD bet naist?

D: mi'eD jemin' j^uoitt̃à naist veitt̃à j^uoitt̃à / sell'iž,
 naiži minà / minà äb_mā'dl̃à sell'iži kiš vɔlkst̃à sell'ist
 jùojiD naist / no miḡgis̃ keṛD sū tāūt veṭtist̃à kũl vɔ'1l̃-
 t̃à naist ka / neì ju iz_uo / beṭ ku ne neì ju jùokst̃à ku
 pā rēm̃̃ ieks / sⁱedà is_tⁱ'et / ja se ka um vā'ggi äb-
 knaš̃ ku nai um jùob̃n.

sellaiset jotkin juhlat tai talkoot. Mutta se oluen juominen myös oli sellainen melkein sellainen rituaali. Sehän oli myös, oli osattava juoda juomista niin, ettei juo itseltään mieltä päästä. No juotiin vain niin, että oli vain pää hiukan iloinen. No mutta se pään iloisena oleminen oli myös niin suuri, että alettiin jo kerskailla. No silloin oli, siellä sitten sukeutui myös niitä suuria filosofeja, erilaisia ajatuksia syntyi olutta juotaessa. Ja ajatusten vaihtoa ja sanailua kehkeytyi joskus, ja toinen ei uskonut, mitä toinen sanoi, ja toinen ei kuullut, mitä toinen sanoi, ja silloin oli ruvettava niin sanoakseni ruvettava vielä joskus - no tappelua siitä vähän tuli, vähän oli. Liiviläiset sanoivatkin, että me kyllä emme ole juopuneita, meillä vain on pää hiukan iloinen.

K: Joivat miehet, mutta naiset?

D: Miehet enimmäkseen joivat, naiset vähän joivat. Sellaisia naisia minä, minä en muista sellaisia, jotka olisivat sellaisia juojanaisia. No joskus suuntäyden ottivat kylä olutta naisetkin, niinhän ei ollut. Mutta että he niin joisivat, että pää tulisi iloiseksi, sitä en tiennyt, ja se onkin hyvin rumaa, kun nainen on juopunut.

Leivän leipominen

nu lēba ūdijiD vɔˈlʲtʲtʲə naist / ne sʰotkist ja iˈʒ
 ūdist ka / lēba ūdimiZ pʲeràst jegàs kōrantš vɔˈlʲ sūr
 lēba-ōˈi / ja jegàs kōrantš vɔˈlʲtʲtʲə / vɔˈlʲtʲtʲə ka tiˈe-
 dāt lēba-ōˈi pūd valm̃əks ne vɔˈlʲtʲtʲə piťkàD / pigà neì
 piťkàD nemè ulàttist amà ōˈi kouťti ja nēdì mūs išt
 kēlbat̃ ku set̃ siZ lēba-ōis / ne vɔˈlʲtʲtʲə jevàD pʲedàgist
 pūd / miˈn tōťtʲə kunàgəst is_tōˈkūzəst pūdì lēba-ōˈi
 pʲeràst / minà kil̃ um nāˈnD jālgabə̀s ku sāl kuš ūdə-
 bəD leibə / ūdəbəD kūzist pūtkəks / kūzist pūtkəks kiť-
 tábəD ōˈi / bet miˈn tōťtʲə is_tō sellis̃ kūzist pūdì /
 ja miˈn āma se vɔˈlʲ se is_tōˈji / ja tōťtʲə n vɔˈlʲ tāut̃-
 tāməst sʲedà āma tōˈmist / ku āma ju vɔˈlʲ se ōˈi kiť-
 taji / ja ta is_tōˈkūzist siēpʲeràst ku kūzist pūd pouk̃-
 kbəD vāˈggi / ta tōˈʒ pʲedàgis_pūdì ōˈi pʲeràst / ja
 ta tiēdiZ miťs pū-algə um vajàG laZ ōˈi vɔlgə jēva kiť-
 tət̃ ja ōˈi um valm̃əZ.

no lēba paˈn / lēba pʲeràst vɔˈlʲt̃ ka kougəld / iˈš-
 kiZ kougəld / kougəl̃ se sai tiˈedət̃ ōbist pūst / iˈtst
 amist pūstə ulzə taˈgdət̃ / neì nemè mōld / jegàs tutkà-
 məs̃ vɔˈlʲtʲtʲə gadəg-ak̃kàttəkst / kuš vejiz̃ ak̃kəˈ jūrə ja
 kañdə kougəld / kōˈtskiñ kāndist jegàs tutkaməs̃ kougəld
 / kougəlt_tʰoiťtə jevà aik̃stiZ tuˈbbə siˈzzəl las_kou-
 gəl̃ iēG lem̃əks ja siZ paˈn sīnəZ joˈuʋvəD siˈzzəl ja
 sʲegiz̃ lẽm vʲeˈtkəks joˈuD siˈzzəl / se eì neì / uomək̃
 sōnəZ / iē leˈbbə / siZ se / ne joˈuʋvəD miš vɔˈlʲtʲtʲə
 sāl vʲeˈtkəks kuˈbbə sʲeˈgdət̃ / ne ju vɔˈlʲtʲtʲə appənD
 ja māˈddən lapstən se vāˈggi mait̃siZ se appən lēba

Leivän leipominen

No leivänpaistajia olivat naiset, he vaivasivat ja itse myös paistoivat. Leivän paistamiseen joka talossa oli suuri leivinuuni. Ja joka talossa oli, oli myös tehty leivinuunin puut valmiiksi. Ne olivat pitkiä, melkein niin pitkiä että ulottuivat koko uunin pituudelta, ja niitä muussa ei käytetty kuin vain sitten leivinuunissa. Ne olivat hyviä petäjäpuita. Minun isäni koskaan ei halunnut kuusipuita leivinuuniin. Minä kyllä olen nähnyt Jalgavassa, että siellä missä paistetaan leipää, paistetaan kuusipuilla, kuusipuilla lämmitetään uuni. Mutta minun isäni ei halunnut sellaisia kuusipuita - ja minun äitini se oli se haluton, ja isän oli täytettävä se äidin tahtominen, kun äitihän oli se uunin lämmittäjä. Ja hän ei tahtonut kuusisia siksi, että kuusipuut räiskivät kovin, hän halusi petäjäpuita uuniin. Ja hän tiesi, montako puuhalkoa tarvitaan, jotta uuni olisi jo lämmin ja uuni on valmis.

No leipä pantiin, leipää varten olivat myös kaukalot, erityiset kaukalot. Kaukalo se tehtiin haapapuusta, yhdestä ainoasta puusta hakattiin niin kuin ruuhi. Molemmissa päissä olivat katajarivat, joihin voi tarttua ja kantaa kaukaloa. Kahdestaan kannettiin kummastakin päästä kaukaloa. Kaukalo tuotiin jo ajoissa huoneeseen sisään, jotta kaukalo lämpiäisi, ja sitten pantiin sinne jauhot sisään ja seatiin lämpimällä vedellä jauhot. Se jäi niin aamuun saakka, läpi yön. Sitten se, ne jauhot, jotka oli siellä veteen sekoitettu, nehän olivat hapanneet, ja meille lapsille se kovasti maittoi se hapan leivän-

aṣṣāttāks // mēG siZ lekšmā s^uormādāks sīnā si'zzāl ja
 nōlṣpizmā sⁱedā // mūnda keṛD jemā pa'n taṛil' pālā siē-
 gā ka // lēba jo'udī vō'l' vōštāmāst sa'ggāld būotštā
 siēpⁱerāst ku rānda kōrandis̄ nei je'nn is_{ku} kazā ri'g-
 gāst las_sōgā amā āigast pⁱerāst ēntšān leibā // nei
 mā'ddān vō'l' pigā jegā āigast / se vō'l' ōra ōra āigast
 ku mā'ddān iz_{uo} ka leibā ēntšān vōštāmāst / beṭ leibā
 vō'l' jegā keṛD vōštāmāst / sⁱedā sai mōmi'eD kātst
 kalāD je'tst / nei ju va'idizām kalāD vaštā / jo'udī
 agā ri'ggidi ja jovizām i'ž siZ / ja siZ kuī ni lēba
 vō'l' aṣṣāttāksāks ūōndžāl vō'l' leibā s^uotkāmāst / siZ
 siēpⁱerāst tegiž kiētṭiZ vⁱettā / lemḍi vⁱettā tei /
 pēstiZ vⁱettā / kienD vⁱettā iz_{ve}i pānda / sellist
 peistāt vⁱettā / vā'ggi tulist iz_{ve}i vⁱettā kēlbattā
 s^uotkāmiz jūssā // siZ s^uotkiZ tikkiž ne jo'uD miš
 vō'l'ttā meṭtāl'ttāt lēba pⁱerāst si'zzāl / jemā s^uot-
 kiZ ja s^uotkā vō'l' mūōštāmāst / vō'l' mūōštāmāst pi'ddā
 kādūD nei kuī iz_{uo} lālam s^uotkimi // minā um ka s^uot-
 kān leibā / ma s^uotkiZ sis_{ku} āma vō'l' jevā vanā ja
 rujā ja ta iz_{ve}i jemin' s^uotkā / iz_{uo} joūdā nei je'nn
 / siZ s^uotkiZ minā ka / ja ma neiZ ku lēba suotkimi
 āb_{uo} sugiD selli kⁱevām tiē / no sis_{ku} lēba vō'l'
 s^uotktāt / siZ pa'n tegiž lēban pālā miḡgist lemmāD
 ō'rānD ja pa'n kōūgāl ō'i beḡk pāl / ō'i kiḡgā nūzām
 / laz_{le}ba nūzāG // ku lēba vō'l' pigā kōūgāl tādāks
 nūzān siZ a'l'ttiZ ō'i palām / a'l'ttiZ ō'i palām ja
 seṇtš koṇtš ō'i paliz / lēba vō'l' ka nūzān / sis_{ku}
 pūD vō'l'ttā tikkiž jarā pa'llānD / vō'l' iēnāD set
 sidūD / siZ sai ō'i rō'ški iēptāt / jeṭtiZ sidūD ō'i

hapatus. Me sitten menimme sinne sorminemme ja maiskuttelimme sitä. Joskus äiti pani lautaselle syötäväksikin.

Leivinjauhoja oli monesti ostettava kaupasta siksi, että Liivinrannan taloissa niin paljon ei kasvanut ruista, että saisi koko vuodeksi itselleen leipää. Niin meidän oli melkein joka vuosi, se oli harvan harva vuosi, kun meidän ei pitänyt leipääkin ostaa, leipää oli joka kerta ostettava. Sitä saatiin maalaisilta kalojen edestä. Niin vaihdoimmekin kaloihin jauhoja tai rukiita ja jauhoimme itse sitten. Ja sitten kun nyt leipä oli hapatuksena aamulla, oli leipä vaivattava. Sitten sen vuoksi taas keitettiin vettä, lämmintä vettä tehtiin, lämmitettiin vettä. Kiehuvaa vettä ei voinut panna, sellaista lämmintä vettä, hyvin tulisena ei voinut vettä käyttää sotkemisessa. Sitten sotkettiin kokonaan ne jauhot, jotka oli ajateltu leipomiseen. Äiti alusti ja alustaa oli osattava, oli osattava pitää kädet niin, ettei ollut raskasta alustaminen. Minäkin olen sotkenut leipää, minä sotkin silloin, kun äiti oli jo vanha ja sairastunut ja hän ei voinut enää sotkea, ei ollut voimaa niin paljon. Silloin sotkin minäkin, ja minä näin, että leivän sotkeminen ei ole lainkaan sellainen kevyt työ. No sitten kun leipä oli alustettu, sitten pantiin taas leivän päälle joitakin lämpimiä vaatteita ja pantiin kaukalo uunin pankolle, uunin viereen nousemaan, jotta leipä kohoaisi. Kun leipä oli melkein kaukalon täydeltä noussut, sitten sytytettiin uuni palamaan, sytytettiin uuni palamaan, ja siihen mennessä kunnes uuni lämpisi, leipä oli myös kohonut. Sitten kun puut olivat kokonaan palaneet, olivat jääneet vain hiilet, sitten jähdytettiin uunia hiukan, jätettiin hiilet uuniin

ja ìeptiZ rōški ȳ'i / pⁱe'rrā ȳ'i ìeptāmit siZ se vō'l'
 miȳgiZ viž minūt agā neì tānda siZ ìeptiZ / pⁱe'rrā
 ȳ'i ìeptāmit siZ rōibiZ grābìl'āks sidūd ȳ'ist ulzā /
 ȳ'i je'ddā / ȳ'i sū je'ddā / sīnāZ nānt jeṭtiZ ka ȳ'i
 sū je'ddā ja ȳ'i-lūdāks pū'stiZ ȳ'i pū'dāks / ja siZ
 t^uoi kougā ȳ'i jūr ja tei kukkil' ja ēttiZ ȳ'i /
 kukkil' ȳ'i / kukkil' tei lā'bdī pāl / lā'bdī pāl reṭ-
 tiZ jevā kēda jo'udī ja siZ ēttiZ / algā ta keppāG
 lā'bdī jūr vi'zzā / ja siZ ēttiZ kukkil' ȳ'i / sⁱedā
 ka vō'l' mūōštamāst / kukkil' ȳ'i eittā / ja perizāks
 minā sⁱedā ka oṗpiZ jarā / kukkil' ȳ'i eittā / beṭ kuk-
 kil' sⁱedā silāttāmist sⁱedā ti'emist sⁱedā minā iz_{ve}i
 neì jevist jārā oṗpā / sⁱedā ma eì mūōšta neì jevist
 ti'edā // no siZ lēba ȳ'i eittās is_t^uoi pⁱērslā /
 až lēba ȳ'i eittās piersliZ siZ lēba vō'l' tikkiž /
 lēba kukkil' poukkist katki / vā'ggi pakkāndiZ ȳ'i
 iz_{ve}i leibā eittā / až ēttiZ pakkāndiZ ȳ'i leibā
 siZ lēba guōriZ jarā / eì kuōrstā vāldiž / sè kiṭtāB
 ku lēba um guōrān.

beṭ mūnda keṛD iz_{gu}or ka beṭ eì vā'ggi saȳgdā
 kuōr tegiž / vā'ggi saȳgdā kuōr eì / beṭ ȳ'i iz_{ve}i
 ka vā'ggi ìeptā siZ lēba tegiž iz_u ja eì tūorāZ /
 lēba eì tūorāks ja sellist tūorāst leibā ka išt tō't-
 tā / leibā vō'l' mūōštamāst ūdā vō'l' tiēdamāst kunā
 ta um vālmāZ / āma alZ neì ku ta iks' keṛD vō'l' paṇD
 lēba ȳ'i siZ rōZ āiga pⁱe'rrā ta tegiž veṭtiZ kukkil'
 tikkiž ulzā /

ja jäähdytettiin hiukan uunia. Uunin jäähdyttämisen jälkeen sitten - jotakin viisi minuuttia tai niin sitä sitten jäähdytettiin - uunin jäähdyttämisen jälkeen sitten harattiin hiilinkoukulla hiilet uunista ulos, uunin eteen, uunin suun eteen. Siihen ne jätettiin uunin suun eteen ja uuniludalla puhdistettiin uuni puhtaaksi. Ja sitten tuotiin kaukalo uunin luo ja tehtiin kakkaraita ja heitettiin uuniin, kakkarat uuniin. Kakkarat tehtiin lapion päällä. Lapion päälle siroteltiin jo kerros jauhoja ja sitten heitettiin, jotta se ei liimautuisi lapioon kiinni, ja sitten heitettiin kakkara uuniin. Se oli myös osattava, heittää kakkara uuniin, ja lopulta minäkin sen opin, heittämään kakkaran uuniin. Mutta kakkaran sitä siloittelua, sen tekemistä sitä minä en voinut niin hyvin oppia, sitä minä en osannut niin hyvin tehdä. No sitten leipää uuniin heittäessä ei saanut pierrä. Jos leipää uuniin heittäessä pieraisi, silloin leipä oli aivan, leipäkakkarat menivät rikki. Hyvin nopeasti uuniin ei voinut leipää heittää. Jos heitti nopeasti uuniin leivän, silloin leivästä tuli kohokuorinen, kuori irtosi, sanotaan, että leivän (päällys)kuori on irronnut.

Mutta joskus ei tullut kohokuorista, mutta tuli taas hyvin paksu kuori, hyvin paksu kuori tuli. Mutta uunia ei voinut myöskään kovin jäähdyttää, silloin leipä taas ei paistunut ja jäi raa'aksi. Leipä jäi raa'aksi ja sellaista raa'kaa leipää ei myöskään haluttu. Leipää oli osattava paistaa, oli tiedettävä, milloin se on valmis. Äiti aina niin kun hän kerran oli pannut leivän uuniin, sitten vähän ajan perästä hän taas otti kakkarat kokonaan ulos,

veidiZ nāntē rōZ vⁱe'tkēks ja va'idiZ kukkil' immār
 nāntē mis vō'l'ttā' ō'i / tevās' ō'is / tevāld ō'is nāntē
 veittiz je'ddā ja nāntē mis vō'l'ttā' je'tsā nāntē pa'n
 tagān / neikku va'idiZ kukkil' immār ja siz tegiž vel
 miḡgiš kakš'tundi ja nei ta pidiZ ō'i'ssā leibā siz
 vō'l' lēba valmāZ / ja tāmā tundiZ jēvā ku ta rōški
 rabiz suormādāks vaštā lēba kūorttā / ta tundiZ ku
 lēba um jēvā valmāZ.

no siš ku leibā ūdiZ / siz siē krōpš-kukkil' / siē
 ju lapst pⁱerāst siz ūdiZ / krōpš-kukkil' mūnda ķērd
 tei miḡgiZ āb-miḡgiZ vēi ni selliZ liṇd mūdā agā kalā
 mūdā tei tā'm / selliZ siz pa'n siē krōpš-kukkil' //
 kouḡl pⁱe'zzā iz vēi / kouḡl se krōpšiz pū'dāks /
 ja se miš ei vel krōpšā'mizāst tagān se / siē vō'l'
 iēmist sīn-ī'ž kouḡlā ja iēmāst / sīn kuijāmāst vi'z-
 zā / seṭku tei siē miš se āpātāks sāl kouḡlās vō'l'
 / siē tei si'ldzizāks tazizāks tikkiž algā ta kuijāG.

lēba kukkil' tuṭkāmāD nuṭtist lēba tuṭkāmāks / ne
 vō'l'ttā' lēba tuṭkāmāD / no lēba kukkil'āst i'edist vīl
 ja vīl sei / lēba vīlā sei / až i'ediZ sūrim tēpē kuk-
 kil'āst / sis se vō'l' nukkā / sellist lēba-nukkā sai
 anṭtāt īnāZ ka kōra-pāinādān / lēba-nukkā sai anṭtāt
 īnāZ kalā-mi'en mⁱe'rrā agā mūzā kuškās ku lekš kuškās
 rⁱeķ pāl / dūonigā lekš veittiz lēba-nukkā īnāZ / siz
 īnāZ veittiz ka lēba-k^uottā vėl būndalāks vēida / būn-
 dalāks vēida veittiz / būndal vō'l' pūstā dreidāt agā
 tegiž ti'edāt tu'oigāst kārē / se vō'l' kārē miš vō'l' /
 ku tu'oigāst ti'edāt beṭ būndal / būndal vō'l' sa'ggāld
 sārnist pūstā dreidāt.

siveli niitä hiukan vedellä ja vaihtoi limput. Ne jotka olivat syvällä uunissa, otti eteen, ja ne jotka olivat edessä, pani taakse. Niin että vaihtoi limppujen paikkaa, ja sitten taas oli jotakin kaksi tuntia ja niin piti uunissa leipää, sitten oli leipä valmis. Ja hän tunsu jo, kun hän hiukan napautti sormilla leivän kuorta vasten, hän tunsu, että leipä on jo valmis.

No sitten kun leipää paistettiin, sitten se taikinaleipä s.o. taikinasta, joka oli raavittu saavin reunoista, se paistettiin lasten vuoksi. Taikinaleipä joskus tehtiin erimuotoiseksi joko linnun muotoon tai kalan muotoon tehtiin se. Sellainen sitten pantiin se taikinaleipä - tiinua ei voinut pestä, tiinu vain raavittiin puhtaaksi, ja se mikä jäi vielä raaputtamisesta jäljelle, sen oli jäätävä juuri sinne tiinuun ja jäätävä, siihen kuivettava. Vain tehtiin se, mikä se hapatus siellä tiinussa oli, se siloiteltiin ja tasoiteltiin kokonaan, jotta se ei kuivaisi.

Leipälimppujen päitä kutsuttiin leivän pääksi, ne olivat leivän päät. No leipälimpusta leikattiin viipale ja viipale syötiin, leivänviipale syötiin. Jos leikattiin suurempi pala limpusta, sitten se oli kimpale. Sellainen leipäpala annettiin mukaan myös paimenille. Leipäpala annettiin mukaan myös kalamiehelle merelle tai muualle johonkin kun meni jonnekin matkalle, Dundagaan lähti, otti leivänpalan mukaan. Sitten mukaan otettiin myös leipäpussiin vielä astia voita, astia voita otettiin. Astia oli puusta sorvattu tai sitten tehty tuohesta rasia. Se oli rasia, joka oli, kun tuohesta tehty mutta astia, astia oli usein saarnipuusta sorvattu.

S: no lēbaš iz_ùo oučkā?

D: lēbaš oučkā iz_ùo / leibā iz_ùo nei kōgin' aiga
pālā/ leibā ūdiZ miṭgiZ nādīl' pālā / siZ jēvā lēba ei
vizāks ja sellīst leibā mā'd_ro'ušt išt_tō'ttā kiš vō'l'
vā'ggi vizāks / miš vō'l' vā'ggi vizāks ienD / leibā te-
giž ūdist t^uoiZ nādīl' ūdist tegiž až vō'l' miṭgi kukkil'
vel ienD pālā ūdist nei vel miṭgist kūž agā kō'dāks
kukkil'D ja kui sūr se ō'i vō'l' / mūndan vō'l' ō'i vō'l'
ka sellī kuš vēiž kiṁ kukkil'ttā ūdā.

K: iz_ūd leibā kaṣtā lē'D pāl?

D: iz_mā'ddān / mā'ddān iz_ūd nō'ttā lē'D pāl / is_
ka vō'dār li'edāD pāl / ma um nānD ku mūndaš kūōžāš
ūdābāD ka nō'ttā lē'D pāl beṭ mā'ddān iz_ūdāt / mā'ddān
ēttiZ nei-i'ž pēranD pāl / ō'i pēranD pāl / no lēba iz
/ iz_ū jēvist až_ō'i pēranD vō'l' kuīgāst jārā rikkān
vō'l' / katki poučkān ja ulzā pu'ddān kuīgāst sāl / siZ
vō'l' ti'emāst vō'l' parāndēmāst ō'i / pa'nmāst pēranD
ūt_pāl si'zzāl / beṭ nō'ttā lē'D pāl išt_ūdāt.

S: No leivässä ei ollut reikää?

D: Leivässä reikää ei ollut. Leipää ei ollut kovin pitkäksi aikaa. Leipää paistettiin noin viikoksi, sitten jo leipä tuli kovaksi, ja sellaista leipää meidän väki ei halunnut, joka oli hyvin kovaksi, mikä oli hyvin kovaksi tullut. Leipää taas paistettiin toisella viikolla, paistettiin taas, jos oli jokin limppu vielä jäänyt jäljelle, paistettiin niin vielä jotakin kuusi tai kahdeksan limppua ja kuinka suuri se uuni oli. Joillakin oli uuni oli myös sellainen, jossa voi kymmenen leipää paistaa.

K: Ei paistettu leipää kaalin lehdellä?

D: Ei meillä, meillä ei paistettu kaalin lehden päällä, ei myöskään vaahteran lehtien päällä. Minä olen nähnyt, että jossakin paikassa paistetaan myös kaalin lehdellä, mutta meillä ei paistettu. Meillä heitettiin niin arinalle, uunin arinalle. No leipä ei paistunut hyvin, jos uunin arina oli jotenkin rikkoutunut oli, lohjennut ja pudonnut jotenkin siellä. Silloin oli tehtävä, oli korjattava uuni, pantava arina uudelleen sisään. Mutta naatin päällä leipää ei paistettu.

mä'ddân vɔ'1' selli iṛdâmi / ku jegà kɛṛD ku ūdiZ
 leibê / siZ sai ka vidâṭ lemdâ leibê jevà seḃṛân agà
 su'glistân kilàs / beṭ nānttân kiš vɔ'1' k^uo'nnâ nānt-
 tân jegà i'dân āndiZ leṃ lēba-nukkà ka kiš k^uo'nnâ je-
 list / mā't kṛāntē jelist / siZ jagist jegà i'dân lē-
 ba-nukkà ka / lemdâ leibê āndiZ / ma mā'dlâB vel sⁱedà
 ku āma ūdiZ leibê sis_uta jegà kɛṛD i'ediZ nukkà leibê /
 lemdâ leibê / i'ediZ kukkil' katki / ja siestâ kukkil'âst
 i'ediZ nukkà leibê / mittâ kunâgâst sⁱedà iz_i'eD tuṭ-
 kāmâst beṭ i'ediZ kukkil' sidāmṭṭâ / siēpⁱerâst ku tuṭ-
 kāmâst se nukkà um selli piški / beṭ lēba kukkil' sidām
 ta um selli nāgūZ jemin'.

Liiviläisten ruokia

no siZ vel um aṣ lēbast reḡkândâm / siZ um reḡkândâ-
 mâst sūr-kakkist ka / sūri kakkidi ju ūdist i'1' pivâD /
 beṭ sa'ggâld ūdiZ sūri kakkidi ka pùolp-pāvan / jemin'
 kil pùolp-pāvan ūdist vɔ'ddârst leibê// sūr-kakkidi teit-
 tâ rigist lēbast / sūr-kakkūD alist teit / pīkstist kâ-
 dūdâks siē lēba no se rigiz-lēba āpātṭâksâst / ta kil
 iz_uo āpāntṭât ta vɔ'1' nei-i'ṣ rēskâ / sⁱedà rēskâ āp-
 pātṭâkst siZ pīkstist kādūdâks laigâld im̃m̃ergoutlimis
 ja sūormâdâks pīkstist ilzâ selliZ nemē tarà im̃m̃âr tā'm-
 m̃ân ja sidāmṭṭâ pa'n siZ na'ggârt-saṇdrokkâ / na'ggârt-
 saṇdrokkân vel pa'n ka sigà-vɔ'zzâ spekkâ rōZ pālâ /
 ra'zzâ pālâ / boṛkkiini / boṛkkiini kiētṭât / ja agà teiṣ

Meillä oli sellainen tapa, että joka kerran kun paistettiin leipää, sitten vietiin lämmintä leipää hyvälle ystävälle tai sukulaisille kylässä, mutta niille, jotka olivat kotona, niille jokaiselle annettiin lämmin leipäpala myös, jotka kotona elivät, meidän talossa elivät, sitten jaettiin jokaiselle leipäpala myös, lämmintä leipää annettiin. Minä muistan vielä sen, kun äiti paistoi leipää, silloin hän joka kerta leikkasi palan leipää, leikkasi limpun poikki, ja siitä limpusta leikkasi leipäpalan. Koskaan ei leikannut sitä päästä vaan leikkasi limpun sydäntä siksi, että päästä se pala on sellainen pieni, mutta leipälimpun sydän se on sellainen sievä enemmän.

Liiviläisten ruokia

No sitten vielä on, jos leivästä puhumme, sitten on puhuttava suurista kakuista myös. Suuria kakkujahan leivottiin juhliksi, mutta usein leivottiin suuria kakkuja myös lauantaina, enemmän kyllä lauantaina paistettiin. Suuria kakkuja tehtiin ruisleivästä. Puristettiin käsin se leipä no se ruisleipä hapatuksesta. Se kyllä ei ollut hapannut, se oli niin ikään tuore. Se tuore hapatus sitten puristettiin käsin leveästi pyöreäksi ja sormin puristettiin sellainen niin kuin tarha sen ympärille ja sydämeen pantiin perunapuuroa. Perunapuurbon vielä pantiin myös sianlihaa, silavaa hiukan päälle, rasvaa päälle, porkkanoita, porkkanoita keitettynä, ja ehkä taas

rīvdāD bořķkiņi / sīen pālā iļžēdī / ja siē siZ pa'n
 ȡ'i / ta ūZ miḡgiš pōr-kiṃgiņ minūtē ja neī vȡ'lttā
 ne kaķkūD valmāD / veṭtiZ ulzā siZ pa'n / siZ pa'n
 kaķkūD kȡ'tskiņ ku'bbā neī / kumāliZ ī'D t^uoiZ pālā /
 neī kaķšīn pa'n ku'bbā ja siZ pa'n kaķkūD rītṭā ja
 neī ne siZ pī'list / rītṭā ju izveī pānda tu'llist
 kaķkūD / iļdī.n ku nāntē veṭtiZ ȡ'ist ulzā rȡZ vȡ'l'
 jȡ'ṭtāmāst / ku ne vȡ'lt' jȡ'dānD siZ pa'n ku'bbā ja
 pa'n kaķkūD rītṭā ja se kaķkūD rīt pa'n kāppā // ja
 sei siZ tānda / nēdī kaķkīdi sei siZ pivādāks //
 sūr-kaķkūD āttā vā'ggi ma'gdīD / mi'nnān ne vā'ggi
 āt maitsānD / ja vel kūolkkaš nēdī ūdāB va vanā veīdi
 jemā / se ūdāB vel sūri kaķkīdi ja siZ ku mēG miḡgiZ
 keṛD tā'm jūr ki'llā lā'mā ja tāmā vȡ'l' mi'n jūssā
 kilās ka siZ ta t^uoi mi'nnān ka sūr-kaķkīdi / ja sālṭ
 tāmā ka ku tā'm jūr lā'B ki'llā siZ ta ka aļZ sūri
 kaķkīdi āndaB ja rābītšāB slēkkāks mēdī siZ.

no vȡ'ddārst leibā ma kītṭiZ ku ūdist ka pūolp-
 pāviņ / ūdist vȡ'ddārst leibā ka iļmā / iļmā tiēmiest
 / neī-ī'ž sⁱegist set vȡ'ddārst lēba / nu mūnda keṛD
 aṗpānD sēmdā si'zzāl / mūnda keṛD pⁱeṭk si'zzāl /
 mūnda keṛD rēskā sēmdā si'zzāl ja siZ pa'n kȡiķkāks
 plȡṭ pālāZ ja ūdiZ / ne eiṭtā sellist laīgāks nemē
 paḡ-koķkūD / nāntē nuṭtiZ plādīnāks / neī ūdistā pūolp-
 pāvaks plādīni // mūnda keṛD pa'nṭtā ka vel nāntē plā-
 diņD pālā miḡgiš bořķkiņi / bořķkiņi ka pa'n mūnda
 keṛD pālāZ ja i'l'-sēmdī beṭ se vȡ'l' ȡrastiZ sⁱedā
 pa'n / beṭ ne plādīnD vȡ'lttā vā'ggi ma'gdīD až nānt-
 tān jūrā rīppiZ / až nēdī sei vēidagāks ja rīppiZ jūrā

raastettuja porkkanoita, sen päälle kermaa, ja se sitten pantiin uuniin. Se paistui jotakin parikymmentä minuuttia, ja niin olivat ne kakut valmiit. Otettiin ulos sitten, pantiin sitten pantiin kakut kaksittain yhteen niin, kumolleen toistensa päälle. Niin kaksittain pantiin yhteen ja sitten pantiin kakut pinoon ja niin ne sitten olivat. Pinoonhan ei voinut panna kuumia kakkuja. Heti kun ne otettiin uunista ulos, hiukan oli jäähdytettävä. Kun ne olivat jäähtyneet, sitten pantiin yhteen ja pantiin kakut pinoon, ja se kakku-pino pantiin kaappiin. Ja syötiin sitten sitä, niitä kakkuja syötiin sitten juhliksi. Suuret kakut ovat hyvin makeita, minulle ne kovin ovat maistuneet. Ja vielä Kuolkassa niitä paistaa se vanha Veidin emäntä, se paistaa vielä suuria kakkuja. Ja sitten kun me joskus menemme hänen luokseen kylään ja hän oli minun luonani kylässä, myös silloin hän toi minullekin suuria kakkuja. Ja sieltä hän myös, kun hänen luokseen menee kylään, silloin hän myös aina antaa suuria kakkuja ja kestitsee sillä meitä.

No ohraleipää minä sanoin, kun paistettiin myös lauantai-päivisin. Paistettiin ohraleipää myös ilman, ilman hiivaa. Samoin seattiin ohraleipä, no joskus piimään, joskus kirnu-piimään, joskus tuoreeseen maitoon, ja sitten pantiin lusi-kalla vadille ja paistettiin. Niistä tuli sellaisia litteitä niin kuin pannukakut, niitä kutsuttiin plädiⁿ, niin paistettiin lauantaiksi ohraleipiä. Joskus pantiin myös vielä niiden ohraleipien päälle hiukan porkkanoita, porkkanoita myös pantiin joskus päälle ja kermaa, mutta se oli harvoin, sitä pantiin. Mutta ne ohraleivät olivat hyvin makeita, jos niiden ohella ryyppäsi, jos niitä söi voin kera ja ryyppäsi lisäksi

appânD sēmdí.

kīndēl-pāvan siZ ūdistê ka razà-kakkìdi / razà-kak-
kùd tegiŽ saittê ūttê rigiz-jo'ušti / razà-kakkùD ka
vq'lttê vòittâks vòittâks pīkstê kuì vòittê set veistê
pīkstê selliZ se // äb-appanttê rigiz-appättâksêst /
sellis vòittâkst vòittâkst pīkstê / siZ tä'mmân tei
vel sellist ökkêD si'zzêl / pülkkaks siZ iskiZ sellist
ökkêD / ja tä'mmân vq'l' sⁱedà vītē sⁱe ulzê-nē'mi vq'l'
nemè suomlist näkkileipä // sellist ökkêdêks sisäl vq'l'
/ sūrd oukkê išt ti'e beē piškist ökkêD pülkkadêks iš-
kist si'zzêl / siZ pa'nttê q̄'i ja kūjastist tä'm kūjaks
sellis / pⁱe'r sⁱedà selliZ kūja pa'nttê tegiŽ padà
si'zzêl ja valist ra'zzê pälê / pūdêst ra'zzê išt va-
lât pälê beē valist vⁱeētā razâks ī'ts-ku'pē sellist
razist vⁱeētā pälê / vanast ättê ka ūdênD ja ti'enêD
nēdī razà-kakkìdi ilgê / mittê ilgê razast beē silk-
razast / ilgê razast ka vōllīD kō'lēnD ti'edê beē sⁱe
äB vōllī ma'gdī vōnD / silk-razast kil vōllīD ti'enêD
/ silk-razà-kakkìdi / ma nēdī ju um siēnD / ja maitseB
jevist / äb_ùo vi'ggê.

no aš siZ siemnaikšti rekkândê siZ um appânD rokê
ka kīttēmêst sⁱedà miš um mē'ddên ku'odên se / se appân
rok sōB kiētē ka / ja sⁱeda jūomê siepⁱerast kuì ma
kīttiZ ku äb_ùo jevà ve'Ž mē'ddên // appân rok sōB kiēt-
tê nei / no kiētêB kiēnD vⁱeētā / ja kiēnD vⁱe'D sel-
laškùB kâ'tkêks laškùB si'zzêl / kurà kâ'tkêks laškùB
si'zzêl ja jevà kâ'tkêks sⁱegùB / vq'ddêrz-jo'udī ja
rōZ aigê vel nei kiētêB / siZ veētêB padà mō'zê ja siēs
kiēnD vⁱe'D si'zzêl laškùB si'zzêl appân sēmdā / sēmdā

piimää.

Kynttilänpäivänä sitten paistettiin rasvakakkuja. Rasvakakut taas leivottiin ruisjauhoista. Rasvakakut myös olivat ohueksi ohueksi puristetut, kuinka ohuen vain voi puristaa sellaisen happamattomasta ruishapatuksesta, sellaisen ohueksi puristetun. Sitten siihen tehtiin vielä sellaiset aukot sisään, kepillä sitten iskettiin sellaiset aukot, ja sillä oli siihen tapaan se ulkonäkö kuin suomalaisten näkkileivällä. Sellaiset aukot sisällä olivat. Suurta aukkoa ei tehty mutta pienet aukot kepeillä iskettiin sisälle. Sitten pantiin uuniin ja kuivatettiin se kuivaksi sellaiseksi. Sen jälkeen sellainen kuiva pantiin taas pataan ja valettiin rasvaa päälle. Puhdasta rasvaa ei valettu päälle, mutta valettiin vettä rasvan kera yhdessä, sellaista rasvaista vettä päälle. Ennen on myös paistettu ja tehty niitä rasvakakkuja hylkeen, ei hylkeen vaan silakan rasvasta. Hylkeen rasvasta myös olivat yrittäneet tehdä, mutta se ei ollut ollut maukas. Silakan rasvasta kyllä olivat tehneet silakanrasvakakkuja. Minä niitä olen syönytkin ja maistuu hyvin, ei ole vikaa.

No jos sitten ruuista puhumme, silloin on mainittava myös hapan liemi, se mikä on meillä suorastaan se... Se hapan liemi keitetään myös. Sitä juomme siksi, kuten minä sanoin, kun ei ole hyvä vesi meillä. Hapan liemi keitetään näin. No keitetään kiehuva vettä, ja kiehuva vesi vain lasketaan kädellä lasketaan sisään, vasemmalla kädellä lasketaan sisään ja oikealla kädellä sekoitetaan ohrajauhoja ja hiukan aikaa vielä niin keitetään. Sitten otetaan pata pois, ja siihen kiehuvaan veteen lasketaan piimä. Piimä

ìeB sell'iziš pi'ńkkiliš ja ne mǎ'ddǎn lapstǎn ne pi'ńk-
 kił'ǎ vǎ'ggi mǎitsist / siZ valǎB tǎ'm rǐstǎ / um miŋgi
 kō'D ōzǎks pottǎ / sūr selli kuš siē ni ku pañ vⁱettǎ
 lǎ'B miŋgiš kakš paññǎ vⁱettǎ lǎ'B si'zzǎl / mūnda kērd
 / mūnda kērd um ku'odǎn appǎn rok pⁱerǎst selli pūstǎ-
 rǐst / appǎn-rok bōlǎ / ja sīnǎ valǎB siZ appǎn rok
 si'zzǎl / sāl ta jō'dǎB ja t^uoǐZ k^uolmǎnD pǎva tǎmǎ jē-
 vǎ um appǎn / vēiB tǎnda jūodǎ / jūoB rēskǎ ka / bet
 rēskǎst ju āb_uo ta / āb_uo neī / neī ma'gdī / neī jē-
 vǎ / kontš appǎn rok um vel leṁ siZ vēttǎB miŋgiZ jagū
 jārǎ tǎ'm panǎB kouššī si'zzǎl / sⁱegūB sīnǎ vel seṁdī
 valǎB jurǎ / sⁱegūB rōški i'l'-seṁdī jūrǎ ja se um jo'uš-
 ti rīp-rok / sⁱedǎ siZ siēB vēidaks-lēbaks aga kalǎks /
 brētlišt ja leībǎ vel jūrǎ ja rīppǎB sⁱedǎ leṁdī rokǎ
 jūrǎ ja se um jo'uštī rīp-rok / jo'uštī rīp-rokǎn um
 pa'nmǎst jūrǎ sūolǎ ka / meītīZ ta āb_umǎitsǎ bet appǎn
 rokǎn sūolǎ jūrǎ āp_upa'n.

no appǎnD rokǎ siZ vēttǎbǎD īnǎZ ka nīttǎ ku lǎ'B
 ainǎ jelām / bet appǎnD rokǎ vēttǎB īnǎZ ka kalǎ-miez
 ku ta lǎ'B mⁱe'rrǎ / ja.kuš seṁ um vajǎG sālǎZ sōB ap-
 pǎn rok kēlbaťtǎ nemē jūomn-aǐgǎ / kalǐǎ mǎ'ddǎn āp_u-
 tuñdǎnD / sⁱedǎ jūoimist / jūoimist agǎ āttǎ ti'enǎD
 ka miŋgiZ kērd bet se um vēittǎ tuñttǎB // jūodǎB pⁱe-
 rǎst āttǎ ro'ušt ka laškǎnD kēlimťtǎ ja sⁱedǎ appǎnt-
 tǎnD / va'llǎnD kēlim sūr bōlǎ tǎdǎks ja siZ alǎ siē
 bōlǎn āttǎ ti'enǎD svīk ja bōlǎ um pⁱe'rrǎ neī appǎndǎn
 vēttǎn selliZ kalG pālǎ ja sⁱedǎ kalgǎ āb_uo tu'odǎnD
 katki ti'edǎ / aŽ ti'eB katki kalG siZ se kēlim rikǎbǎB
 jārǎ / bet siZ laškǎn āldǎst siē kēlim tegiŽ jūomiZ

tulee sellaisiksi kokkareiksi, ja ne meille lapsille ne kokkareet kovin maistuivat. Sitten valetaan se astiaan. On jokin kaksiripainen pata, suuri sellainen, johon ämpäri vettä menee, jotakin kaksi ämpäriä vettä menee sisään. Joskus on suorastaan hapanta lientä varten sellainen puuastia, hap-pamen liemen palju, ja sinne sitten valetaan hapanlientä sisään. Siellä se jäähtyy, ja toisena kolmantena päivänä se jo on hapannut, voi sitä juoda. Juodaan tuoretta myös, mutta tuoreestahan ei ole se, ei ole niin, niin maukas, niin hyvä. Niin kauan kuin hapanliemi on vielä lämmintä, otetaan jokin osa pois, se pannaan vatiin. Sekoitetaan siihen vielä maitoa valetaan, sekoitetaan hiukan kermaa joukkoon ja se on jauholiemi. Sitä sitten syödään voilleivän tai kalan ke-ra, kilohaileja ja leipää vielä lisäksi ja ryypätään sitä lämmintä lientä, ja se on hyvä ryyppyliemi. Jauhoista teh-tyyn ryyppyliemeen on pantava suolaa myös, muuten se ei maistu, mutta hapanliemeen ei panna suolaa.

No hapanlientä sitten otetaan mukaan myös pellolle, kun mennään heinäntekoon. Mutta hapanlientä ottaa mukaan myös kalamies, kun hän lähtee merelle, ja missä vain on tarpeen, siellä käytetään hapanlientä juomana. Kaljaa meillä ei tun-nettu, sitä juomista, mutta kaljaa ovat tehneet myös joskus, mutta sitä tunnetaan vähän. Juotavaksi ovat ihmiset myös laskeneet mahlaa ja sitä hapattaneet, valuttaneet mahlaa suuren saavin täyteen ja sitten sen saavin alle ovat tehneet tapin. Ja saavi on myöhemmin niin hapannut, ottanut sellaisen homeen päälle ja sitä hometta eivät ole rohjen-neet rikkoa. Jos rikkaa homeen, silloin se mahla turmeltuu. Mutta sitten laskeneet alta sen mahlan taas juotavaksi

pⁱeràst jàrà ja siZ kaġ rōZ rōzin ištàB nei-ī'ž īnāZ
tegiž ja iēB tⁱērēks ja kēlim um amà àiga koñtš tānda
kēlbañtāB um jēvā.

siZ se'uvvā vā'ggi pāgin saì kēlbañtāB ka siēmist
pⁱeràst ja àina jelāmiZ jūssā īnāZ vettāB nītā īnāZ
vettāB kamā-rok / kamā-rok saì ti'edāB nei / sⁱedā išt
ti'ettā nei nemē ti'ebāD ēstlist kamā-rokkā / kamā-
rokkā teittā vō'ddārZ / vō'ddirist / vō'ddārD kiēttiZ
/ vō'ddārtⁱerā saì kiēttāB neikkū tⁱerā pōkkāB katki
/ siZ sellist kiēttāD tⁱerāD pa'n ō'rānD pālā pāva
kā'ddā kuijājm ja kūjāttiZ nānt / kūjastiZ nānt vi-
zāks // siZ jēvāZ nēsti jo'udī / se'gliZ sāndāld jā-
rā / ja se vō'l' kam- ne vō'l'ttā kamā-jo'uD / mūdā mi-
dēgāst jūrā išt pa'nñtā kamā-jo'un set vō'ddārZ-jo'uD
vō'l' / sellist kamā-jo'uD siZ ne vō'l'ttā valmāD kamā-
jo'uD jēvā ja sellist sⁱegāZ siZ āppānD sēmdā si'zzā
ja rīppiZ vēidaks-lēba jūr / seittā ka'llā vel agā
mūdā ja se vō'l' selli jūrā rīptāB / ja mā'ddān se
vā'ggi maitsiZ / pāldin ka minā vel vōštāB ēstimōlt
kamā-jo'udī ja vīB k^uodāi las sōgā kamā-rokkā / be
minā um selli mā'gdāst tō'ji siēpⁱeràst minā panāB
tsukkārst vel jūrā // mūdā siZ mā'ddān sellist ti'e-
dāB iz^uo selliži siēmn-āigdī / ne pāmist sellist
siēmn-āigāD vō'l'ttā sūr-kakkūD / jo'ušti rīp-rok /
kamā-rok ja sellist.

no āž siZ siēmn-āigist rēkkāndām um rēkkāndāmāst
ka i'l' kalāt-siēmn-āigāD / no se'uvvā ku vejāZ lešti
siz ju jēgā pāva kiēttiZ tūoridi / nēdī kiēttiZ no
ī't-keřdist / pa'n tūorāD lⁱēštāD pa'ddā ja pa'n

pois, ja sitten home vähitellen kokoontuu niin yhteen taas ja tulee kokonaiseksi, ja mahla on koko ajan, kun sitä (=mahlaa) käytetään, on hyvä.

Sitten kesällä hyvin paljon käytettiin myös syömiseksi ja heinänteossa mukaan otettiin pellolle mukaan otettiin ohralientä. Ohraliemi tehtiin näin. Sitä ei tehty niin kuin virolaiset ohralientä. Ohralientä tehtiin ohrista. Ohrat keitettiin. Ohrien jyvät keitettiin niin, että jyvähalkkeaa. Sitten sellaiset keitetyt jyvät pantiin vaatteiden päälle aurinkoon kuivamaan ja kuivatettiin ne, kuivatettiin ne kovaksi. Sitten jauhettiin niistä jauhoja, seulottiin kuoret pois, ja ne olivat liemijauhot. Mitään muuta joukkoon ei pantu talkkunajauhoihin, vain ohrajauhot olivat. Sellaiset talkkunajauhot sitten ne olivat valmiit talkkunajauhot jo ja sellaisia sekoitettiin sitten piimään ja juotiin voileivän kera. Syötiin kalaa vielä tai muuta ja se oli sellainen keralla ryypättävä, ja meille se kovin maistui. Nyt myös minä vielä vielä ostan Virosta ohraliemijauhoja ja vien kotiin, jotta saisin ohralientä. Mutta minä olen sellainen makean tahtoja, siksi minä panen sokeria vielä joukkoon. Muuta sitten meillä sellaista tehty ei ole sellaisia ruokia. Ne sellaiset ruuat olivat suuret kakut, jauhosta tehty juomaliemi, ohraliemi ja sellaiset.

No jos sitten ruuista puhumme, on puhuttava myös kalaruuista. No kesällä kun pyydettiin kampeloita, silloinhan joka päivä keitettiin tuoreeltaan kaloja. Niitä keitettiin yksinkertaisesti. Pantiin tuoreet kampelat pataan ja pantiin

vⁱettà / valìz vⁱettà pālê / no vⁱettà iz_valà vâ'ggi
 pāgin pālê set̃ neikk̃u rōz̃ ne kalàD / ka'ldí nekkà /
 neì-ì'ž̃ kuì je'nñ ka'ldí vō'l'si'zz̃l̃ pañd̃t̃ / neikk̃u
 i'1' kalàD iz_nūz̃a ve'ž̃ / pa'ñ kōnt_pālê ja pa'ñ tã'm
 plīt̃ pālê las_kieg̃ / laz_òud̃G / siZ mūnda keṛD ku
 sellist̃ piškist̃ lⁱestàD vō'l'tt̃ vō'l'tt̃̃ neì lⁱestàD
 neì pi'em̃d̃ks òud̃ñD ku lⁱestà lūkk̃iD ka vō'l'tt̃̃ pi'em-
 d̃ñD / vèiž̃ lⁱestàD sied̃ amàD lūkkist̃ks / jūr̃ pa'ñ
 vel sīpp̃l̃-lōkk̃idi ja īrt̃-tabàrD pa'ñ ka jūr̃ / īr-
 tabàri pa'ñ jūr̃ siēpⁱerast̃ laZ vōlg̃a selli jevà mak-
 kà / se um / minà um kō'l̃ñ vel pāldiñ īrt̃-tabàrD pān-
 da ka sis_ku kiēt̃t̃B liēm̃t̃t̃ / na'gg̃rd-liēm̃t̃t̃ ma
 kiēt̃t̃B / ma panàB ka īr-tabàrD jūr̃ miḡgiš̃ keṛD ja
 t^uo'tstiZ ta āndaB vâ'ggi je'uṽṽa mak̃k̃ / nu piḡp̃r
 āb_ānda sellist̃ mak̃k̃ nem̃ īr-tabàr / ja sⁱedà siZ
 kēlbaṭtiZ ka / vanàD ro'ušt̃ kēlbaṭtist̃ sāl tūoridi
 kiēt̃tist̃ piḡp̃rD a'zm̃s̃.

noḡku tūor̃D vō'l'tt̃̃ pi'em̃d̃D / tūor̃D vō'l'tt̃̃
 kiēt̃t̃t̃ siZ teì rōš̃ki jo'ušt̃i teì sellist̃ kašt̃im̃t̃t̃
 pāl / siē-eñt̃s̃ vⁱe'tk̃ks miš̃ sāl vō'l' kienD siēs̃ kuš̃
 ne kalàD vō'l'tt̃̃ kieñD siē-eñt̃s̃ vⁱe'tk̃ks teì selliZ
 jo'ušt̃a kašt̃im̃ ja pa'ñ jūr̃ i'lž̃em̃dí / tūoridi kiēt̃-
 tiZ sīlkk̃ist̃ ka beṭ sīlkk̃-tūor̃D išt̃ ùott̃a neì jevàD //
 brētlist̃ silkk̃-tūor̃D nēD išt̃ ùott̃a neì jevàD / lešti
 ūdist̃ ḡ'iš̃s̃a ka / ku vō'l'tt̃̃ leib̃a ūd̃ñD / ḡ'i vel
 vō'l' tu'l̃li siZ pa'ñt̃t̃̃ je'ts̃a je kōnt̃s̃ lēba ūZ pa'ñt̃-
 t̃a lⁱestàD dēl' pāl ul̃z̃a pāva kãdd̃a kuìj̃j̃am̃ / saì kū-
 jast̃t̃ set̃ se mušt̃a pùol / vāl̃da pùol eì neì-ì'ž̃ se-
 ì'ž̃ siē lōda pāl̃Z / ja ku se mušt̃a pùol vō'l' neì

vettä, valettiin vettä päälle. No vettä ei valettu kovin paljon päälle, vain niin että hiukan ne kalat, kaloja ikään kuin, yhtä paljon kuin kaloja oli sisään pantu, niin että kalojen yli ei noussut vesi. Pantiin kansi päälle ja pantiin se liedelle kiehumaan, hautumaan. Sitten joskus kun sellaiset pienet kampelat olivat niin kampelat niin pehmeäksi hautuneet, että kampelan luut myös olivat pehmenneet, voi kampelat syödä kaikkine luineen. Joukkoon pantiin vielä sipuleita ja siankärsämöitä myös pantiin joukkoon. Siankärsämöitä pantiin joukkoon siksi, että olisi sellainen hyvä maku. Se on, minä olen yrittänyt vielä nyt siankärsämöitä panna myös silloin, kun keitän keittoa, perunakeittoa minä keitän. Minä panen myös siankärsämöitä joukkoon joskus, ja se antaa todella oikein hyvää makua. No pippuri ei anna sellaista makua kuin siankärsä. Ja sitä sitten käytettiin myös, vanhat ihmiset käyttivät, siellä tuoreita kaloja keittivät, pippurien asemesta.

No kun tuoreet kalat olivat pehmeät, tuoreet kalat olivat keitetyt, sitten tehtiin hiukan jauhoista tehtiin sellaista kastiketta päälle. Siitä vedestä, joka siellä oli kiehunut siinä missä ne kalat olivat kiehuneet, siitä vedestä tehtiin sellainen jauhokastike ja pantiin joukkoon kermaa myös. Tuorekaloja keitettiin silakoista myös, mutta silakkatuoreet eivät olleet niin hyviä. Kilohaili- ja silakkatuoreet ne eivät olleet niin hyviä. Kampeloita paistettiin uunissa myös, kun olivat leipää paistaneet, uuni vielä oli kuuma, silloin pantiin eteen jo, siksi aikaa kun leipä paistui, pantiin kampelat laudalla ulos aurinkoon kuivamaan. Kuivattiin vain se musta puoli, valkea puoli jäikin juuri sen laudan päälle, ja kun se musta puoli oli niin

kuìjjâks veṭṭân siZ pa'n sîe pañ pāl / plōṭ' pāl / va-
 nâst pa'nttâ plōṭ' pāl ka vel vōlgâD ja siZ vōlgâD pāl
 pa'n ne lⁱestâD algâ keppâgâD plōṭ' jūr vi'zzâ beṭ palḍin
 īngistâ kūjastâ nēdī ja tōṭṭi rōZ vēidiZ razâks ja lⁱes-
 tā is_{ke}p ka plōṭ' jūr / sis_{ku} lⁱestâD vō'lṭṭâ paṇḍâṭ
 plōṭ' pālâ reṭṭiZ sùolâ pālâZ algâ vōlgâ imâB maḥkâ / ja
 siZ vēidistâ ilṣēmdâks ja pa'nttâ ṡ'i laz_ugâ / siṣ ne
 ūṣṭâ knaṣṣâ brūnizâks vâlḍa pùol vō'l' pālâZ / se sai
 veidâṭ i'ldžēmdâks ja ūṣṭâ knaṣṣâ brūnizâks ja ta
 miṭgist kim minṭṭâ pidist sāl ṡ'iṣṣâ siZ vō'lṭṭâ val'-
 mâD ja veṭṭist ulzâ / ṡ'iṣ ūṭṭâṭ lⁱestâD vō'lṭṭâ val'-
 mâD // nu jegâ pivâD aigis vēi jōnâD aigis ja vel seṡuṡ-
 vâ i'l' pivâ-pâvaD / siZ ju leṣṭi sai jegâ keṛD ṡ'iṣ
 ūṭṭâṭ ja sai ṡ'iṣ ūṭṭâṭ leṣṭi.

neì-ī'Ž sīlḥkidi ūdiZ ṡ'iṣṣâ ka ja ūdiZ ṡ'iṣṣâ brēt-
 liži / sīlḥkiD-brētlist ne vō'lṭṭâ neì li'ebist mūnda
 keṛD ku ne ūṣṭi ī'Ž-eṇṭṣ razâ sizâl / tūrskidi nēdī ju
 iz_{ūd} ṡ'iṣṣâ //

sellis_{ka}lāi nemē talidī nēdī / nēdī iṣṭ_siēṭṭâ
 līvlist / talid ne āṭ ne nu līvlist nuṭṭâṭ nāṇṭ ka
 nēgâḍâks / beṭ nēdī mā'd_{ro}uṣṭ iṣṭ_siēṭṭâ / pidistâ
 ku ne āb_uoṭṭâ sḍedâp-kalâD / taḷḷâks sai sùoldâṭ ka
 pīk-lⁱestâD / pīk-leṣṭi sùoliZ taḷḷâks / sùoliZ brēt-
 liži taḷḷâks ja sùoldâṭ sīlḥkidi pīk-sīlḥkidi ka sùo-
 liZ / aṣṣ sai si'gži tūrskidi siZ sùoliZ ka pīk-tūrskidi
 / no pīk se um / sai / tūorâD kalâD saṭṭâ pū'dâks ti'e-
 dâṭ saṭṭâ raḥkâṇḍâṭ ja pū'dâks pⁱe'zdâṭ / ja siZ sùol-
 dâṭ rīstâ ja sùoldâṭ sellis_{is} viṣṣâ sùol-vⁱe'tkâks / viṣṣâ
 sùol-ve'Ž sai ti'edâṭ pālâ / ja siZ ne pī'listâ sellist

kuivaksi tullut, sitten pantiin se pannulle, vadille. Ennen pantiin vadille myös vielä olkia ja sitten olkien päälle pantiin ne kampelat, jotta ne eivät tarttuisi vatiin kiinni, mutta nyt on alettu kuivattaa niitä ja isä hiukan voiteli rasvalla, ja kampela ei tarttunutkaan vatiin. Sitten kun kampelat olivat pannut vadille, ripoteltiin suolaa päälle, jotta ei olisi tuima maku. Ja sitten voideltiin kermalla ja pantiin uuniin paistumaan. Sitten ne paistuivat kauniin ruskeiksi. Valkea puoli oli päällä, se voideltiin kermalla ja paistettiin kauniin ruskeaksi, ja sitä jotakin kymmenen minuuttia pidettiin siellä uunissa, ja sitten olivat valmiit ja otettiin ulos, uunissa paistetut kampelat olivat valmiit. No jokaisen juhlan aikoihin tai juhannuksen aikoihin ja vielä kesällä pyhäpäivinä, silloinhan kampeloita paistettiin joka kerta uunissa ja saatiin uunissa paistettuja kampeloita.

Niin ikään silakoita paistettiin uunissa myös ja paistettiin uunissa kilohaileja. Silakat ja kilohailit ne olivat niin lihavia joskus, että ne paistuivat omassa rasvassaan. Turskia niitähän ei paistettu uunissa.

Sellaisia kaloja kuin nahkiaisia niitä, niitä eivät syöneet liiviläiset. Nahkiaiset ne ovat nyt, liiviläiset kutsuvat niitä myös nimellä nēgîZ, mutta niitä meidän ihmiset eivät syöneet, arvelivat, että ne eivät ole syötäviä kaloja. Talveksi suolattiin myös suolakampeloita. Suolakampeloita suolattiin talveksi, suolattiin kilohaileja talveksi ja suolattuja silakoita, suolasilakoita myös suolattiin. Jos saatiin syksyllä turskia, sitten suolattiin myös suolaturskia. No suolattu ne on, tuoreet kalat puhdistettiin, perattiin ja pestiin puhtaaksi ja sitten suolattiin astiaan ja suolattiin sellaisella voimakkaalla suolavedellä. Voimakas suolavesi tehtiin päälle, ja sitten ne pysyivät sellaisina

sùolēnD / sùolist nemè eittē kaḡktāks / tallē siZ nēdī
 seì na'ggārdāks / kiēt̃tiZ rūs-na'ggiri ja rūs-na'ggārd
 ne āttē kūorēdāks na'ggārd kiēt̃tēt / māddēn nuṭṭabēD
 rūs-na'ggārdāks / rūs-na'ggiri seì tūorēD pīk-lⁱēstā-
 dāks ja vēiž ka ti'edē neì ku pa'n pīk-lⁱēstāD pañ pāl
 valiž vⁱēttā pālē / kiēt̃tiZ nānt / siZ valiž siē sùoliZ
 vⁱe'D jārā / vel keṛD rōZ valiž vⁱēttā pālē vel valiž
 siē vⁱe'D jārā / siZ pīk-lⁱēstāD jemīn išt_uòt jemīn
 neì sùolist ja teì kaštīmē pālē / kaštīmēn pa'n jūrē
 rōZ sigā-vō'zzē.

neì-ī'ž pīk-sīlkkidi / pīk-sīlkkidi ka seì siZ tūo-
 rēlD na'ggārdāks / no brētlist neì ju ku neì saiṭtē
 siēdēt tūorēlD na'ggārdāks / mūnda vō'lⁱttē ka sellist
 kiē brētlist ra'zzē seiṭtē / vēidist brētlist ra'zzē
 lēba pālē ja seiṭtē sⁱedā / beṭ se / mi'nnēn se āb_uò
 maitsēnD ja mēG brētlist razā vēttizēm jārā ku ta vō'lⁱ
 iēnD sīnē brētlist pañnē sùol-vⁱe'D pālē / vizāks iēnD
 / kō'gēn / siZ vēttist tā'm sāldeṣt mō'zē / āndist si-
 gādēn.

S: tūrskidi seiṭtē talš-pivāD àigal?

D: tūrskidi seì / no jēgāl àigal seì tūrskidi /
 mīttē talš-pivāD àigal ī'D is_usiēD / talš-pivāD àigal
 / talš-pivāD pⁱerāst ja ūd-àigast pⁱerāst vō'lⁱttē pañ-
 dēt ne amā jēvāD lⁱēstāD jārā / nēdī išt_uo'it mīttē
 kunāgēst pakḡandēm siēdē ku seṭ talš-pivādāks / talš-
 pivāD uōndžēl siZ vō'lⁱttē pañdēt lōda pālē amāst midē-
 gēst siēdē / siZ pa'n ka'llē / siZ pa'n vō'zzē / siZ
 pa'n zaṭtē / ja siZ pa'n seṁdī ja miš_useṭ igāniZ
 k^uo'nnē vō'lⁱ siēstē amāst pa'n lōda pālēZ talš-pivāD

suolattuina, suolattiin niin että tulivat jäykiksi. Talvela sitten niitä syötiin perunoiden kera, keitettiin rūs-perunoita ja rūs-perunat ne ovat kuorineen perunat keitettynä, meillä kutsutaan nimellä rūs-perunat. Niitä syötiin tuoreiden suolakampeloiden kera, ja voi myös tehdä niin, että pantiin suolakampelat pantiin, päälle valettiin vettä päälle. Keitettiin ne, sitten valettiin se suolavesi pois, vielä keran hiukan kaadettiin vettä päälle, vielä kaadettiin se vesi pois. Sitten suolakampelat enää eivät olleet niin suolaisia ja tehtiin kastiketta päälle, kastikkeeseen pantiin joukkoon hiukan sianlihaa.

Samoin suolasilakoita, suolasilakoita myös syötiin sitten tuoreeltaan perunoiden kanssa. No kilohailejakin niin, että niitä syötiin tuoreeltaan perunoiden kera. Jotkut olivat myös sellaisia, jotka söivät kilohailien rasvaa, voitelivat kilohailien rasvaa leivän päälle ja söivät sitä. Mutta se, minulle se ei ole maistunut ja me kilohailien rasvan otimme pois, kun se oli jäänyt siihen kilohailien pannuun suolaveden päälle, kovettunut, hyytynyt, sitten otettiin se sieltä pois, annettiin sioille.

S: Turskia syötiin joulun aikaan?

D: Turskia syötiin, no joka aikaan syötiin turskia, ei joulun aikaan yksistään syöty. Joulun aikaan, joulua varten ja uutta vuotta varten oli pantu ne parhaat kampelat talteen. Niitä ei koskaan tohdittu aikaisemmin syödä kuin vain jouluksi. Jouluaamuna sitten oli pantu pöydälle kaikesta jotakin syötäväksi. Silloin pantiin kalaa, silloin pantiin lihaa, silloin pantiin mehua, ja silloin pantiin maitoa ja mitä vain ikinä kotona oli, siitä kaikesta pantiin pöydälle joulu-

ùonđž̌l ja tal'š-pivàD ùonđž̌l vɔ'1'ka siZ jegàst siest
 siemn-àigast kokš̌ ka rōški siem̌st / selli vɔ'1'mä'ť
 k^uo'nň irďks / kuì se mūšši vɔ'1'sⁱedà ma äp̌tieda
 bět neì mi'n va'nbist kīťtist: / "siēǧD ni jegàst
 až̌ast midēǧst / jegàst siemn-àigast midēǧst / no až̌
 sa äťtō'pāgin pāgin siēď siē rōški bět rōz um siē-
 m̌st" / se agà vɔ'1'selli / teiž̌ / selli uškimi ku
 laZ täütťG ǩdď sisⁱedà tūoiťtikt ku siesť jegà
 i'tsť rōZ um siem̌st / ku siZ laš̌tūoiťtikt täütťG
 amà àigast ǩdď.

K: meile oli kõige tähtsam verivorst.

D: mä'dďn vⁱe'r-mēkkidi veiťť tei / mä'dďn ūdist
 kil vⁱe'r-leib̌ / vⁱe'r-leib̌ sⁱegist vⁱe'r si'zžl
 vɔ'dďrz-jo'uď / až̌ vɔ'1'niziz-jo'uď sⁱegiž ka ni-
 ziz-jo'uď sⁱe'gǧ šňZ ja siZ ūdiZ neì-i'ž̌ nemē pūolp̌-
 pāvan vɔ'dďrz-leib̌ / sellist nemē paž̌-kokǩD / ja
 se vɔ'1'vⁱe'r-lēba sⁱe / m̌itsiZ jevist / vⁱe'r-mēk-
 kidi nēďi ōrastiZ teiťť / bět mēkkidi tei ǩl / mēk-
 kidi tei ǩl / nēďi / nu nemē sigà vɔ'1'tapťť siZ
 i'ediZ ne / mēkkaD pⁱerast vɔ'zž ulž šlť ja siēšš
 a'gǧlD ju iž ūo mašš̌inidi miššks jo'uvv̌ vɔ'zž siZ
 i'ediZ kāďďks vɔž p̌eňks ja sūorm̌ďks tepp̌iž
 sūol si'zžl / sūolď tei pū'ďks sūoľks / ǩeriZ
 iimm̌r / sūoľks ēriZ sūolď pū'ďks / pⁱeziž pū'ďks
 ja siZ tepp̌iž vɔž sūolď si'zžl ja pa'ň mēkkaD k^uo'd-
 ď kuiǰǰm / no se ju teiž̌ vɔ'1'vā'ggi jevā / sⁱedà
 sět ka sai i'1'pivàD mēkkidi / ūtťť mēukǩ agà ǩeť-
 ťť mēukǩ / mūnda ǩřD ōra ǩřD mä'dďn āndiZ īňZ
 skūoľ ka mēukǩ / bět se vɔ'1'ōra ǩřD.

aamuna. Ja jouluaamuna oli myös sitten jokaista sitä ruokaa syötävä, vaikkapa vähän, sellainen oli meidän kodissa tapa. Kuinka se muissa oli, sitä minä en tiedä, mutta näin minun vanhempani sanoivat: "Syökää nyt joka lajista jotakin, joko kaisesta ruuasta jotakin. No jos et halua paljon, paljon syödä, syö vähän, mutta hiukan on syötävä." Se ehkä oli sellainen taas, sellainen uskomus, niin että riittäisi sitten sitä ruokaa, kun sitä jokaista hiukan on syötävä, että ruokaa riittäisi koko vuodeksi.

K: Meille oli kaikkein tärkein verimakkara.

D: Meillä verimakkatoita vähän tehtiin. Meillä paistettiin kyllä verileipää. Verileipään seattiin vereen ohraja-
hoja, jos oli vehnäja-
hoja, sekoitettiin myös vehnäja-
sekaan siihen. Ja sitten paistettiin samoin kuin lauantaina
ohraleipää, sellaisia kuin pannukakut, ja se oli verileipä
se, maistui hyvin. Verimakkar-
oita niitä harvoin tehtiin, mut-
ta makkar-
oita tehtiin kyllä, makkar-
oita tehtiin kyllä. Niitä,
no kun sika oli tapettu, sitten leikattiin niitä makkar-
oita varten lihaa siitä, ja siihen aikaan ei ollut koneita, joil-
la jauhaa lihaa, ja silloin leikattiin käsin liha hienoksi
ja sormilla työnnettiin suolen sisään. Suolet puhdistettiin
suolalla, käännettiin nurin, suolalla hangattiin puhtaaksi,
pestiin puhtaaksi, ja sitten työnnettiin liha suoliin ja
pantiin makkarat kotaan kuivamaan. No sehän taas oli oikein
hyvää. Niitäkin vain saatiin juhli-
na makkar-
oita, paistettua
makkar-
aa tai keitettyä makkar-
aa. Joskus harvoin meille an-
nettiin mukaan kouluun myös makkar-
aa, mutta se oli harvoin.

Meren häät

D: no ma nīžāB ka mⁱe'r kōzginist // se sugiZ ka va-
 nāst va'nnā / kōgin kōgin / āigastidi tā'gišpēdān / se-
 min' kazām̄tti tā'gišpēdān / kakš va'nnā kalāmiestā lekštā
 ēttam mⁱe'rrā ēntš veṛgidi // no āiga vō'l' knaš ja vagā
 / ja eittā sīn ēntš āṛkkar pāl veṛgāD jūr ma'ggām / ī'dān
 vō'l' ni'm ōdām t^uoizān vō'l' ni'm jākkāB / ōdām se / sīen
 vā'ggi sa'ggāD tu'l' u'n pālā ja neikku ta eī kuškiš
 ištām neī ta ka eī tukkā ja siestā tānda nuṭtist tukki-
 jiš-ōdāmāks / beṭ jākkāB vō'l' piṭkā sūr ka'skāks mīeZ /
 sūrD e'ggist kādūdāks ja sel'li / tānda siZ nuṭtist sie-
 pⁱerāst piṭkā-jākkābāks / piṭkā-jākkāB vō'l' ka jevā kānd-
 la māḡgaji ja ta ēntš kāndla a'mšši / a'mšši kāndiZ īnāZ
 / siēk^ukeṛD vō'l' ta ka kāndla veṭtān mⁱe'rrā īnāZ ja meṭ-
 lān neī ku / ēntš āigā liṭtāks ti'etsā veīks sⁱedā kāndlā
 māḡgā // no ōdām kuī ju jegā keṛD eī iḷdīn ma'ggām / ta
 ēttiZ sīn-ī'ž lōja tijā lōdāD pālā mō'zā ja eī ma'ggām /
 jākkāB ištīZ išt-lōdā pāl ja īrgiZ māḡgā / ta māḡgiZ nēdī
 knašsīdi lōlidi miš lōlistā siēs^usa'ggāl mā'D vanāD muī-
 nist ro'ušt / ja māḡgiZ sⁱedā miš seṭ tāmmān tu'l' mīelā /
 ja ūkš keṛD tāma neīZ ku ve'ž sugiZ sel'liš sⁱeḷdāks / beṭ
 mittā amā mⁱe'r-ve'ž beṭ seṭ ī'tē kūōžās / ja pakkānD vⁱe't^u
 sizālD pāistiZ ulzā ka naist-puoliZ pā / tikkiž vō'l'
 vā'ggi knaš ja sⁱeḷdā ja / knašsāD sⁱeḷdāD ṛ'rānD tā'm-
 mān vō'l'ttā / pū'dāD ja sⁱeḷdāD ṛ'rānD tā'mmān vō'l'ttā
 sālgaš / jākkāB ādāgiZ jārā / beṭ naist-puoli tu'l' pi'ts
 vⁱettā lōja le'žgāl ja kiṭtiZ jākkābān neī:"alā karṭtā /
 minā um mⁱe'r-jemā / ma kūliZ ku sinā nei knašsā māḡgiZD

Meren häät

No minä kerron myös meren häistä. Se tapahtui myös ennen muinoin, kauan kauan vuosia sitten, monta sukupolvea sitten. Kaksi vanhaa kalamiestä lähti heittämään verkkojaan mereen. No sää oli kaunis ja tyyni, ja he jäivät siihen ankkuriin verkkojen luo makaamaan. Toisen nimi oli Aadam, toisen oli nimi Jaakob. Aadam se, sille sangen usein tuli uni ja kun hän jäi jonnekin istumaan, niin hän myös jäi torkkumaan, ja siksi häntä kutsuttiin torkkuja-Aadamiksi. Mutta Jaakob oli pitkä suurikasvuinen mies, jolla oli suuret rotevat kädet ja sellainen. Häntä sitten nimitettiin siksi pitkäksi Jaakobiksi. Pitkä-Jaakob oli myös hyvä kanteleen soittaja, ja hän kantoi kantelettaan kaikessa mukana. Sillä kertaa hän oli myös ottanut kanteleen mukaan ja ajatellut niin, että aikansa kuluksi voisi sitä kannelta soittaa.

No Aadam kuten joka kerta vaipui heti uneen. Hän heittäytyi juuri sinne veneen pohjalle ja vaipui uneen. Jaakob istui istuinlaudalla ja alkoi soittaa. Hän soitti niitä kauniita lauluja, joita lauloivat siihen aikaan meidän vanhat entiset ihmiset, ja soitti sitä, mitä vain hänelle tuli mieleen. Ja yhtäkkiä hän näki, että vesi tuli sellaiseksi kirkkaaksi, mutta ei kaikki merivesi vaan ainoastaan yhdessä paikassa. Ja kohta veden sisäلتä tuli näkyviin naisen pää. Kaikki oli hyvin kaunist ja kirkasta, ja kauniit kirkkaat vaatteet hänellä oli, puhtaat ja kirkkaat vaatteet hänellä oli yllä. Jaakob pelästyi, mutta nainen tuli pitkin vettä veneen lähelle ja sanoi Jaakobille näin: "Älä pelkää, minä olen meren emäntä. Minä kuulin, kun sinä niin kauniisti soitit

eñtš kändlê / beť mi'n tidârêñ tãmp̃p̃ê âť kōzg̃nD pãvalik-
 kiZ puogaks / ja ma tu'l' kuťsêm sînda lašsa mãgak kōz-
 g̃ns" / jãkkêB is_tu'ot mittê midêg̃st ka vašťê rekkândê /
 ta tẽittiZ mⁱe'r-jemàn ìñêZ lã'dê / beť kĩttiZ siZ ku ta
 kãrttaji neì te'ṽvê vⁱe't si'zzêl lã'dê / mⁱe'r-jemà kĩt-
 tiZ tã'mmên neì: "alà kaťtê" / pa'n tã'mmên eñtš knaš kē-
 radêks umbêldêť edíz-õ'rên agà e'ž-õ'rên pã ìmmêr ja vĩž
 tã'm alà eñtš nînê jūr // no miš sãlêZ jãkkêB neìZ / sⁱe-
 dâ ta pigà sũ-senâdêks äb_ùo veìñD kunâg̃st muñttên jarà
 nĩžê / nînê um vōñD sⁱeldêst kũldast / ukst ełmstê / lã-
 bũD âť voñnêD kēṽst / beť sellist kēvist miš äťtê / miš-
 sêst siZ um veìñD le'bbê nã'dê / neì-ĩ'ž knaššêD âť voñnêD
 ka / nîn-vãrêD / ja amâD nîn / ne tubâD / ma vel uniZ
 jarà kĩttê sⁱedâ ku mⁱe'r-jemà kĩttiZ tã'mmên ka ku sa
 ùoD eittên eñtš ãkkar' ku'odín mã'D vã'rêD tẽlppa tagàn
 ja kōzñikkâD äp_sõttê si'zzêl / tu'l veťtâ sⁱe ãkkar' jã-
 rà ja siZ mãga mã't_kōzg̃nêš / ku jãkkêB lekš alà ta
 neìZ / kui siZ knaššêD mⁱe'r-jemà nînê vã'rêD tẽlppaD
 tagàn pĩ'lêB tã'm vanà jarà rùostên ãkkar' / ta veťtên
 sⁱe ãkkar' sãlt ja viškên kōgaZ kōgaZ je'ts-pêdên / ja
 siZ äťtê tuñnêD ka mⁱe'r-jemà tidâr eñtš ũD mi'ekkêks /
 eñtš nùor mi'ekkêks k^uodài / no kũž mⁱe'r-si'ggê äťtê
 vⁱe'ddênD / vōñnêD rattêD je'ddê pañdêť / rattêD âť ka
 voñnêD ełmstê ja kēṽst kērdêks / amâ um vōñD ka vãggi
 knaš / pũ'dêZ ja sⁱeldê nemè pãvalĩkki // no siZ jãkkêB
 um lã'nD ka nînê si'zzêl ja ìrgên kōzg̃nê mãgê / ku ni
 ne kōzg̃nD äťtê sãl neì tikkiž lã'nêD neì kuì um vajàG /
 ja siZ um pⁱe'rrê ìrgên a'mdĩ kōzg̃nD kũlãliži mĩmťtê /
 siZ ũž nai / nùor nai agà mⁱe'r-jemà tidâr um lã'nD amâD

kanneltasi. Mutta minun tyttärelläni on tänään häät aurin-
gon pojan kanssa, ja minä tulin kutsumaan sinua, että sinä
soittaisit häissä". Jaakob ei tohtinut mitään vastaankaan
puhua. Hän lupasi meren emännälle mennä mukaan. Mutta hän
sanoi sitten, että hän pelkää niin syvälle veden sisään men-
nä. Meren emäntä sanoi hänelle näin: "Älä pelkää". Pani hä-
nelle kauniisti kirjaillun esiliinansa pään ympärille ja vei
hänet alas linnansa luo.

No mitä siellä Jaakob näki, sitä hän ei juuri suusanalli-
sesti ole voinut koskaan muille kertoa. Linna on ollut puh-
taasta kullasta, ovet helmistä, ikkunat ovat olleet koivusta,
mutta sellaisesta koivusta, mistä sitten on voinut nähdä lä-
pi. Niin ikään kauniit ovat olleet myös linnan portit ja kaik-
ki linnan ne huoneet. Minä vielä unohdin sanoa sen, että me-
ren emäntä sanoi hänelle myös, että sinä olet heittänyt ank-
kurisi aivan portinpylväämme taakse ja häävieraat eivät pääse
sisään, tule ota se ankkuri pois ja sitten soita meidän häis-
sämme. Kun Jaakob meni alas, hän näki, kuinka sitten meren
emännän linnan kauniin portin pylväiden takana on hänen van-
ha piloille ruostunut ankkurinsa. Hän oli ottanut sen ankku-
rin ja heittänyt kauas kauas eteenpäin. Ja sitten on tullut
myös meren emännän tytär uuden miehensä, nuoren miehensä kans-
sa kotiin. No kuusi merisikaa on vetänyt, ollut rattaiden
eteen pantuna. Rattaat ovat myös olleet helmistä ja koivupyö-
räiset. Kaikki on ollut hyvin kaunista, puhdasta ja kirkasta
niin kuin aurinko.

No sitten Jaakob on mennyt myös linnan sisään ja alkanut
häissä soittaa, että nyt ne häät ovat siellä niin kokonaan
menneet kuin on tarpeen. Ja sitten on myöhemmin alkanut kaikil-
le häävieraille lahjoja antaa sitten uusi emäntä. Nuori emäntä
taikka meren emännän tytär on mennyt kaikkien

kilàalistân jūr ja jegà-ī'dân mīm̄ttân midèg̃st / beṭ
jākk̃b̃n ta um mīm̄ttân knas̄ sīlmad-ō'rânD / pu'nnist
 kērad̃ks tutkām̃s ja sīe kīt̄tân neī:"sīe sīlmad-ō'rânD
 sinà pidà ja alà kō't̄ jārànDZ / koṅt̄s se sīlmad-ō'rânD
 si'nnân ja si'n lap̄st-lap̄stân līB seṅt̄s tā'ddân līB amà
 àiga vōṇdzi jelàmi" // no mⁱe'r-jemà tegiṭ v̄ettân /
 panD jākk̃b̃n eṅt̄s e'ž-ō'rân iṁm̄r pā ja tūonD jākk̃B
 tegiṭ ilz̃ tā'm laiṭj̃j̃ tā'giṭ / ja kīt̄tân vel neī:"pal-
 diṅ īrg̃b̃b̃D pi'ts mīerda roūdist mi'eD k̃d̃ ja k^uoṭg̃iD
 sellist kiṣ nēdī roūdist mē'dī tūob̃D ja minà āp̄t̄q̄ nēdī
 ja minà lā'B tāst̃ je'tspēd̃ân / āb_lī tā'ddân jemīn̄ neī
 jēvā kalād-vōṇ / āb_lī tā'ddân jemīn̄ neī vagāD àigaD /
 āb_lī tā'ddân ka neī knas̄ rānda / rāndaṣ līB jēug̃ ja
 kalà ve'imi līB joūtt̄m / beṭ si'nnân sīepⁱerāst ku sinà
 jēga kērd̄ uoD mīnda mā'dl̄n ja mi'nnân puniZ lāṅga zi'eD
 aṇd̄ân / si'nnân minà t̄giṭtaB amà si'n igà vōṇdzist jēlā-
 mist ja ka si'n lap̄s-lap̄stân koṅt̄s sⁱe sīlmad-ō'rân tā'D
 juṣṣ̃ līB / siZ / siZ mⁱe'r-jemà um ka'ddân jarà tegiṭ /
jākk̃B um a'ij̃j̃ân eṅt̄s puṣṇikkā ilz̃ / ja nīz̃ân tā'mm̄n
 / mis ta um nā'nD ja miṣ ta um le'bb̃ je'll̄n // ne āt̄
 iṛg̃ânD vⁱe'dd̃ eṅt̄s v̄ērg̃D ulz̃ ja v̄ērg̃D ātt̃ vōṇn̄D
 neī tād̃D kalād̃ks kuī mīt̄t̃ kunāg̃st jākk̃B āb_uo eṅt̄s
 igāṣ neī je'nn ka'ldī nā'nD / ja siZ / ku jākk̃B um va-
 nà ṭd̃m̄ks tuhn̄D a'ig̃ / um iṛg̃ân pū'g̃ vā'ggi sūr tō-
 vaZ / selli tōvaZ miṭ̄g̃ist āb_uoṭt̃ kunāiD amà vanāD
 ro'uš̄ nān̄D / ja mⁱe'r-jemà / sⁱe jākk̃B siZ um kīt̄-
 t̄n:"vaṅ ni mⁱe'r-jemà lā'B mā'd_mⁱe'r̄ss̃ je'ts-pēd̃ân" /
 ja tamà um kīer̄n vaṣt̃ mīerda ja viṣk̄n vel mⁱe'r̄r̄
 mⁱe'r-jemān puniZ lāṅga mⁱe'r-jemān zi'ed̃ks / ja

vieraiden luokse ja joka ikiselle lahjoittanut jotakin. Mutta Jaakobille hän on lahjoittanut kauniin pyyheliinan, jossa on punaisia kirjailuja päässä, ja sanonut näin: "Se pyyheliina sinä pidä äläkä kadota. Niin kauan kuin tämä pyyheliina on sinulla ja sinun lapsenlapsillasi, niin kauan niin kauan teillä on koko ajan onnellinen elämä". No meren emäntä taas oli ottanut, pannut Jaakobille esiliinansa pään ympärille ja tuonut Jaakobin taas tämän veneen luo takaisin ja sanonut vielä näin: "Nyt alkavat pitkin merta rautaiset miehet kulkea enkä minä tahdo niitä, ja minä lähden tästä eteenpäin. Ei ole teillä enää niin hyvä kalaonni, ei ole teillä enää niin tyynnet ilmat, ei ole teillä myöskään niin kaunis ranta. Rantaan tulee hiekkaa, ja kalasaalis on niukka. Mutta sinulle siksi, että sinä olet joka kerta minua muistanut ja minulle punaisen langan uhraannut, sinulle minä lupaan koko iän onnellista elämää ja myös sinun lastenlapsillesi niin kauan kuin se pyyhe on teillä". Sitten, sitten meren emäntä on kadonnut taas. Jaakob on herättänyt sen kumppaninsa ja kertonut tälle, mitä hän on nähnyt ja mitä hän on kokenut.

He ovat alkaneet vetää verkkojaan, ja verkot ovat olleet niin täynnä kaloja, että Jaakob ei koskaan ikäänään ole niin paljon kaloja nähnyt. Ja sitten kun Jaakob ja Aadam ovat tulleet rantaan, on alkanut puhalttaa hyvin suuri myrsky, sellainen rajuilma, jollaista eivät ole koskaan kaikkein vanhimmat ihmiset nähneet. Ja meren emäntä, se Jaakob sitten on sanonut: "Kas niin meren emäntä menee meidän meressämme eteenpäin". Ja hän on kääntynyt merelle päin ja viskannut vielä mereen meren emännälle punaisen langan meren emännälle uhriksi ja

kīttān: "ie siZ tēriņts āmaZ mⁱe'r-jemā kiš mīnda ūoD
 pivāstān amā mi'n igā" / ja neī sīestā àigast siZ rāndaš
 āt su'ggānD sūrD touvvāD / ja pārñāD ja tōmāD rāndast āt
 ka'ddānD jarānDZ / nīttāD āt sōñāD vālda jeūgāks kaṭtāt
 / ja neī rānda eī jouṭtāmāks / beṭ jākkāB lapš-lapstān
 se sīlmaD-ō'rān um vel kōgin kōgin aīgā vōñD ja pī' lān
 nānt / nānt jūs / beṭ ikš keṛD sīlmaD-ō'rān um neī i'm-
 liš vītṭā ka'ddānD jarā / āp_utīeda kuš ta um ka'ddān
 jarā / no siZ ka jemīn iz_uo sellī vōñ kuī se um vōñD
 sīe āiga sōñā.

sanonut: "Voi sitten hyvin rakas meren emäntä, joka minua olet siunannut koko ikäni". Ja niin siitä ajasta sitten rannassa ovat syntyneet suuret myrskyt, ja lehmukset ja tammet rannasta ovat kadonneet, niityt ovat joutuneet valkoisen hiekan peittoon, ja niin Liivinrannasta tuli köyhä. Mutta Jaakobin lastenlapsilla se pyyhe on vielä kauan kauan aikaa ollut ja pysynyt heillä. Mutta kerran se pyyhe on niin ihmeellisellä tavalla kadonnut, ei tiedetä, mihin se on kadonnut. No sitten myöskään enää ei ole ollut sellaista onnea kuin siihen asti.

Haltiat

D: līvlistēn vɔˈlʲtʲt̪ə miŋgɪst äb-miŋgɪst jemàD / neì
 vɔˈlʲ mʲeˈr-jemà se vɔ̌idiZ iˈlʲ mʲeˈr ja vɔ̌idiZ kalà-mēˈ-
 dí / kiś mʲeˈr-jeˈmm̃ə oˈuʈtɪst / ne ka / nānt kalà-miˈe-
 dān ka siZ mʲeˈr-jema teì jeˈuʋṽə / nu mʲeˈr-jemàn vɔˈlʲ
 ādam̃əst zied̃ə [pro ziˈed̃ə] / nu jem̃ín sʲedà teitt̃ə neì
 ku ēttɪst mʲeˈrr̃ə miŋgɪst punɪst aga meitt̃iZ jeˈŋg̃əD pu-
 ñiZ lāŋga / no neì siZ mʲeˈr-jemàn vɔˈlʲ vɔ̌líks̃ iˈlʲ mʲeˈr
 // m̃ə-jemà se vɔ̌líks̃iZ iˈlʲ m̃ə / se pratt̃iZ m̃ədí / āndiZ
 jeˈuʋṽə vīlā-kaˈzz̃ə / aʒ̃ tānda vɔˈlʲtʲt̪ə oˈuʋṽəstēnD agà
 oˈuʋṽətt̃ə / siZ m̃ə-jemà vɔˈlʲ ka se kiś ṽətt̃iZ vāst̃ə siZ
 ku rišt̃iŋG vɔˈlʲ kùolēn / rišt̃iŋG lejā ṽətt̃iZ vāst̃ə //
 m̃ə-jemà sʲedà neì-īˈʒ̃ vɔˈlʲ ka tāˈmm̃ēn vɔˈlʲ zied̃ə ānda-
 m̃əst / āndist̃ə ka tāˈmm̃ēn ēttɪst puñiži laŋgd̃i agà meitt̃-
 tiZ kuīg̃əst / kuì muitt̃iZ / sʲedà ma äp̃t̃ieda kũl / siZ
 vɔˈlʲ vel tũlˈ-jemà / no tũlˈ-jemà se vɔˈlʲ mũnda k̃er̃D las̃-
 k̃ēn ēnt̃s lap̃st vāldiZ / siZ lap̃st vɔˈlʲtʲt̪ə sell̃ist p̃ōrgil̃D
 / ne siZ teitt̃ə sūrd̃ə tōvast ja miŋgiZ k̃er̃D teitt̃ə kalà-
 miˈed̃ēn ka sūrd̃ə kaˈij̃j̃ə / sĩep̃er̃ast vɔˈlʲ ka tũlˈ-jem̃aks
 vɔˈlm̃əst j̃eṽàn / aīg̃ə ta sell̃ist kaˈij̃j̃ə kalà-miˈed̃ēn
 tiˈeg̃ə.

nu vel vɔˈlʲ sell̃i lẽm-jemà vɔˈlʲ / lẽm-āma / neì nuʈt̃ist
 lẽm-ām̃aks tāˈm / no se āndiZ lẽm̃dí // um sell̃i ñiZ̃ ka ku
 lẽm-āman um ṽoñD se p̃āva-vež̃ā k̃āˈts̃ə miśs̃əks siZ ta um
 sʲedà lẽm̃d̃ə t̃uoñD m̃ə pāl / no lẽm-āman vāst̃ə p̃iˈliZ k̃ilma-
 t̃ōtt̃ə / k̃ilma-t̃ōtt̃ə t̃uoi m̃ə pāl k̃ilm̃ə / nu se ṽoll̃i nem̃ə /
 ta ṽoll̃i las̃k̃ēn sell̃iZ k̃ilma-suˈD teg̃iZ̃ ul̃z̃ə ja siZ se
 ṽoll̃i sʲedà k̃ilm̃ə t̃uoñD / bẽt se ṽoll̃i al̃Z̃ sĩest̃ə lẽm-ām̃ast

Haltiat

Liiviläisillä oli erilaisia haltioita. Niin oli merenhaltia, se huolehti merestä ja huolehti kalastajista. Ketkä merenhaltiaa kunnioittivat, ne myös, niille kalastajille myös sitten merenhaltia teki hyvää. No merenhaltialle oli annettava uhri. No enimmäkseen se tehtiin niin, että heitettiin mereen jotakin punaista tai usein muuten punainen lanka. No niin sitten merenhaltia hallitsi merta. Maanhaltia se hallitsi maata, se piti maita järjestyksessä, antoi hyvän viljan-kasvun, jos häntä oli kunnioitettu. Sitten maanhaltia oli myös se, joka otti vastaan silloin, kun ihminen oli kuollut, ihmisen ruumiin otti vastaan. Maanhaltia, sille oli niin ikään annettava uhri, annettiin myös sille heitettiin punaisia lankoja tai muuten jotenkin, kuinka muuten, sitä minä en kyllä tiedä. Sitten oli vielä tuulenhaltia. No tuulenhaltia se oli joskus laskenut lapsensa irti. Silloin lapset olivat sellaisia vallattomia, ne sitten tekivät suuren rajuilman ja joskus tekivät kalastajille myös suurta vahinkoa. Siksi oli myös tuulenhaltian kanssa oltava hyvissä väleissä, jotta se ei sellaista vahinkoa kalastajille tekisi.

No vielä oli sellainen lämpimänhaltia oli, lämpimän äiti, niin kutsuttiin lämpimän äidiksi sitä. No se antoi lämpimän. On sellainen tarina myös, että lämpimän äidillä on ollut se aurinkokori kädessä, jolla hän on sitä lämmintä tuonut maan päälle. No lämpimän äitiä vastaan oli kylmän isä. Kylmän isä toi maan päälle kylmää. No se kuului niin kuin, se kuului laskeneen sellaisen kylmän suden taas ulos ja sitten se kuului tuoneen sen kylmän. Mutta se olikin sitä lämpimän äitiä

kar̄ttan se kīlma-su'ž / ku leṁ-āma um eñtš pāva-vežāks
 tuñD siZ su'ž um vⁱe'nnān kuškiš pēziš agā sūoži je'ts-
 pēdān // kōra-jemā se kaitsiZ kōra-painidi / se ā'ptiZ
 nānttān ni'emāD kaitšā ku miṭgi ni'em vō'l'ka'ddān agā
 iēnD vi'ggā / siZ kōra-jemā vō'l'se kiš ā'ptiZ kōra-
 painttān ni'emā kā'ddā sōdā ja ni'emā vigāst ulZ sōdā
 ja oppāttiZ kōra-painttā kuī ni'emā sōB vigāst ulzā /
 sⁱedā kōra-painttān vō'l'ka tiēdamāst kuī ta vigāst ni'e-
 mā sōB ulzā ku ni'em vō'l'vi'ggā va'ijjān / siZ ta mūr-
 diZ okšti ni'emāD jālgāD je'ddā algā ta va'ijjāG tē'uṽvām
 ja las_{ta} / ku ta kō'lāB vⁱe'ddā ulzā / las_{ta}'mmān vōlgā
 sellī a'lli jālgāD allā kuš ta vēiB pi'ddā i'llā // no
 siZ vō'l'jūrikš-jemā / se ka vō'l'kōra-paināD / kōra-pai-
 nāD ja ta'l-ro'ušt a'bli / mōri-jemā vō'l'ka / se ka vō'l'
 naistān a'bli tegiž / mōri-jemā / mōri-jemāst ka naist
 vā'ggi pidištā / sellīst lu'ggā / mōri-jemā um alZ tuñD
 ka soūnā pⁱe'zzām ja le'bbām / siēpⁱerāst āttā alZ jet-
 tānD ka le'bdāb-lūdi ja rāksā siZ vⁱe'ttā mōri-jemā pⁱe-
 rāst / las_{ta} siZ tulgā soūnā pⁱe'zzām / āb_{uo} īnākst
 tuñD / muñt ro'uštāks / beṭ ro'ušt vōllīD miṭgist keṛD
 nānāD tānda sōnā le'bbāmāš / ikš keṛD ka vōllī lā'nD
 miṭgi sōnā pi'ddāš ja kūlān ku ūkš vā'ggi sōnā le'būB
 / ja um meṭlān / kiš siš sāl vēiB le'bbā ku ro'ušt āt
 jēvā amāD pⁱe'zzānāD ja le'bbānāD / um jēvā obāZ / ta
 lā'nD sōnā lā'B jūr vanṭlām ja nānD ku sāl sellī vērāZ
 sūr nai / ja'mdi nai um le'bbān / no se vōllī vōnD siZ
 mōri-jemā // no siēpⁱerāst um ka sellī loūl:"kus_{sa} lā'D
 mōri-nē_tša kūldi lūdā kāinalāš / ma lā'B mōrān tu'bdī
 pū'stām / mōrān tu'lbāD kūldist kūlālist" / no siZ

pelännyt se kylmän susi. Kun lämpimän äiti on aurinkovakkansa kera tullut, silloin se susi on heittäytynyt jonnekin pensaisiin tai soihin pois. Karjanhaltia se suojeli karjapaimenia. Se auttoi näitä kaitsemaan lehmiä, kun jokin lehmä oli kadonnut tai joutunut suohon. Silloin karjanhaltia oli se, joka auttoi karjapaimenta saamaan lehmän kiinni ja saamaan lehmän suosta ylös ja opetti karjapaimenta, kuinka lehmän saa suosta. Se paimenen oli myös tiedettävä, kuinka hän saa lehmän suosta, kun lehmä oli suohon vajonnut. Silloin hän taittoi oksia lehmien jalkojen eteen, jotta se ei vajoaisi syvemmälle ja jotta, kun hän koettaa vetää pois, hänellä olisi sellainen pohja jalkojen alla, jossa hän voi pysyä ylhäällä. No sitten oli Yrjön haltia. Se myös oli paimenten, paimenten ja talonpoikien auttaja. Maarian haltia oli myös, se olikin naisten auttaja taas, Maarian haltia. Maarian haltiaa myös naiset kovasti kunnioittivat. Maarian haltia on aina tullut myös saunaan pesemään ja vastomaan. Sen vuoksi ovat aina jättäneet myös kylpyvastoja ja ämpäriin vettä sitten Maarian haltian vuoksi, jotta se sitten tulisi saunaan pesemään. Ei ole yhdessä tullut muiden ihmisten kanssa, mutta ihmiset olivat joskus nähneet hänet saunassa vihtomassa. Kerrankin oli joku kulkenut saunan ohi ja kuullut, että yksi kovasti vastoo saunassa, ja on ajatellut, kuka siellä sitten voi kylpeä, kun väki on jo kaikki peseytynyt ja kylpenyt, on jo myöhä. Hän on mennyt saunan ikkunan ääreen katsomaan ja nähnyt, että siellä sellainen vieras suuri nainen, tukeva nainen on vihtonut. No se oli ollut sitten Maarian haltia. No sen vuoksi on myös sellainen laulu: "Minne sinä menet Maaria-neitsyt kultaluuta kainalossa? Minä menen Maarialle huoneita puhdistamaan, Maarialle tulee kultaisia vieraita". No sitten

vɔ'ltt̃ə vel miŋgɪst äb-miŋgɪst jemàD / vɔ'l meʃsà-jemà /
 se kàitsiZ meʃsà-luomidi ja ro'uʃti kàitsiZ meʃsàs aʒ̃
 neD jeksist jārànDZ / ä'ptiZ ro'uʃt̃n meʃsàs / nēdī je'm-
 dī a'mdī vɔ'l ka o'uvṽəst̃m̃əst / nēdī / iz_veĩnD nānt̃
 keziz̃əks ti'ed̃ə / no jemàD ne ju ałZ vɔ'ltt̃ə vā'ggi leʃs-
 nàD / ja nānt̃k̃əks ju sai k'ieṽəmstiZ t'uòm̃əl / nu vel
 vɔ'ltt̃ə li'ed̃ə-jemàD / pēz̃əd-jemàD / ne tikkiʒ̃ kàitsist
 li'ed̃ə-jemàD tegiʒ̃ sāl̃əZ sell̃is nītt̃is ja / li'ed̃ə-
 meʃsiZ vɔ'ltt̃ə / siZ vɔ'ltt̃ə pēz̃əd-jemàD tegiʒ̃ pēziS /
 u'd-jemà vɔ'l kiS tegiʒ̃ sōtt̃iZ u'dd̃ə / s'ied̃ə tegiʒ̃ vɔ'l'
 siZ kuig̃əst o'uvṽətt̃m̃əst ag̃ə o'uvṽəst̃m̃əst / laS tem̃ə /
 alg̃ə tem̃ə / alg̃ə tem̃ə siZ sōtt̃əks s'ied̃ə / s'ied̃ə / miS
 tem̃ə um / u'dd̃ə // nu lu'm-āma ka vɔ'l' / s'ie tei eñt̃s
 k'uott̃iD vāldiʒ̃ siZ tu'l' lūnda mō'z̃ə / u'd-jemà se vɔll̃i
 sell̃i ɔ'gi naist-puoli ałZ vɔnD / miŋgiS keʀD vɔll̃iD nā-
 ñəD rānda pāl sell̃ist ɔ'gɪst nāista / ja siZ vɔll̃i su'g-
 g̃ən ka u'D ildī.n.

no meitt̃iʒi je'mdī miñə ni pāldiñ äb_mā'dl̃ə / vɔ'l'
 ag̃ə nēdī jem̃in vel / nu jōra kàitsiji ka um vɔnD / jōra-
 añts / jōra-añts ka um vɔnD / nu se ka vɔll̃i vɔnD sūr
 pit̃k̃ə miēZ ja ta siZ vɔll̃i sāl jōras kàits̃n ka'ldī ja
 / ja jār̃ə kàits̃n nem̃ə // beT jōras vɔll̃i kur̃ə ka je'l-
 l̃ən / ūks̃ keʀD va ūks̃ vañə miēZ um ma'gg̃ən eñt̃s tar̃əs /
 ta um ma'gg̃ən / na'gg̃ərd-bo'ug̃əs ja / iez̃ə tuñD tā'm jūr
 kur̃ə ja vētt̃ən / vīnD tā'm je'ts-pēd̃ən pi'ts meʃs̃ə / ta
 äb_uo t'ieud̃ən kuS ta ni vīB tānda / siZ ta um nānD per̃i-
 z̃əks ku ta um ni kušk̃əs sūr jōran-aig̃əs ja vel vɔlks
 ašt̃əm̃əst sa'm ja ta vɔlks jōras siz̃əl / beT ta um siZ
 nuтт̃ən: "vei jē" / ja siZ um ka kur̃ə ka'dd̃ən jar̃ə / ja

oli vielä erilaisia haltioita. Oli metsänhaltia. Se kaitsi metsän eläimiä ja ihmisiä suojeli metsässä, jos he eksyivät, auttoi ihmisiä metsässä. Niitä haltioita kaikkia oli myös kunnioitettava. Niitä, ei voinut niitä vihaiseksi tehdä. No haltiat nehän olivat hyvin lempeitä, ja niiden kanssa tuli hyvin toimeen. No vielä oli lehtien haltioita, pensaiden haltioita. Ne juuri vartioivat lehtien haltiat taas siellä sellaisilla pelloilla ja lehtimetsissä olivat. Sitten oli pensaiden haltioita taas pensaissa. Sumun haltia oli, joka lähetti sumua, sitä taas oli sitten jotenkin palvottava tai kunnioitettava, jotta se, jotta se ei sitten lähettäisi sitä, sitä, mitä se nyt on, sumua. No lumen äiti myös oli. Se avasi pussinsa, silloin tuli lunta maahan. Sumun haltia se oli sellainen harmaa naisenpuoli ollut, joskus oli nähty rannalla sellainen harmaa nainen, ja silloin oli tullut myös sumu heti.

No muita haltioita minä nyt en muista. Olihan niitä enemmän vielä. No järven kaitsija myös on ollut, järvi-Hannu, järvi-Hannu myös on ollut. No se myös oli ollut suuri pitkä mies ja se oli sitten siellä järvessä ~~kaitsenut~~ kaloja ja järveä ikään kuin vartioinut. Mutta järvessä oli myös piru elänyt. Kerran näet muuan vanha mies on maannut pihallaan, hän on maannut perunakuopassa. Ja yöllä on tullut hänen luokseen piru ja ottanut, vienyt hänet eteenpäin pitkin metsää. Hän ei ole tiennyt, mihin se nyt vie häntä. Sitten hän on lopulta nähnyt, että hän on nyt jossakin suuren järven rannassa ja vielä olisi astuttava askel ja hän olisi järvessä. Mutta hän on silloin sanonut: "Voi jee". Ja silloin on pirukin kadonnut, ja

ta um ìenD sīn jōran-a'igā pī'lēm / no tā'mmēn um vōnD
pēttar ni'm / siēpⁱerāst ka se jōra / se jōra saī nuttāt
 pēttar jōraks.

no vō'l'ttā ju vel munē jemāD ka / be^t nēdī / nēdī ma
 āb_umā'dlā / nēdī mūdī je'mdī jemīn // jēgās ažās jēgās
 kūōžās ju vō'l'ttā jemāD ja izād āmaD ja tōt'tāD / nēdī
 vō'l' a'mttiZ o'uvvāstēmāst / līvlistēn sellīžī mūdī ju-
 mālī ma āp_utieda / vō'l'ttā se^t ne jemāD jemīn / nu vel um
 sellīžī kūōžīdī ku / kuš attā vōnnāD ka pivād pārnaD ja
 / jemīn um kūl'ttāB pivāst pārna^t / no ūkš pivā pārna
 vō'l' aⁿtsās / aⁿts kūlās / sⁱe vō'l' sāl aⁿtsās jo'ugn-
 aīgās / pāldīn sⁱedā pārna^t jemīn āb_uō / se kūōž um ja
 se pārna kaⁿD / pārna tōvaZ mūr^diZ mō'zā / ta jēvā vō'l'
 vā'ggi vanā ja ma neīZ se^t sⁱedā te'uvā vel sāl mōšsā /
 kaⁿtstā kūl kaziZ siēk_uke^rD ku ma tānda neīZ / se ni um
 mi⁷giZ jēva mi⁷giZ nēlaki^mdāigastā tā'giš-pēdēn / siZ
 kaⁿtstā kaziZ sellī vēzā ūlzā / agā ta pāldīn um ka'zzēn
 sūrēmāks / ma āb_uō sāl nu kā'nD // pārna vō'l' vā'ggi
 sūr // no siZ um sellīst legendā attā ku siē pārna
 allā vanāD līvlist vōllīD pāl^lēnD eⁿtš jumāl'ttā / ku
 nānttēn attā vē^rāD tūnnāD s^uodādāks pālā / siZ ne āt
 pāl^lēnD sāl eⁿtš jumālī / laZ ā'ptāG nānttēn s^uodāl /
 ja ne āttā vēttēnD / kīskēnD pārna^t lē'dī / viškēnD
 li'edāD jo'ugā ja kīttēnD neī ku / až_uli'edāD lā'bāD
 vāstā e'uvvā / siZ ne sōbāD vīndāG i'l' ne vē^rāD / ne
 grumānikkāD kis tu'l'ttā nānttēn pālā / no až_u li'edāD
 lā'bāD perīn e'uvvā siZ ne vīndākt āp_usōttā / no li'e-
 dāD vō'l'ttā lā'nāD vāstā e'uvvā / ja siZ um vōnD sāl
 kuš pāldīn um ve'r-ūrga / sāl um vōnD sūr ta^plimi ja /

hän on jäänyt sinne järven rantaan. No hänen nimensä on ollut Pietari, sen vuoksi myös sitä järveä, sitä järveä alettiin kutsua Pietarin järveksi.

No olihan vielä muitakin haltioita, mutta niitä, niitä minä en muista, niitä muita haltioita enää. Joka asiassa, joka paikassahan oli haltioita ja isiä, äitejä ja taattoja. Niitä oli kaikin tavoin kunnioitettava. Liiviläisten sellaisia muita jumalia minä en tiedä, oli vain niitä haltioita enimmäkseen. No vielä on sellaisia paikkoja että, jossa on ollut myös pyhiä lehmuksia ja, enemmän kerrotaan pyhästä lehmuksesta. No yksi pyhä lehmus oli Antsissa, Antsin kylässä, se oli siellä Antsissa joen rannassa. Nykyisin sitä lehmusta enää ei ole. Se paikka on ja se lehmuksen kanto, lehmuksen myrsky kaatoi. Se oli jo hyvin vanha ja minä näin vain sen rungon vielä siellä maassa. Kannosta kylä kasvoi silloin, kun minä sen näin - se nyt on jotain jo jotain neljäkymmentä vuotta sitten - silloin kannosta kasvoi sellainen vesa. Ehkä se nyt on kasvanut suuremmaksi, minä en ole siellä nyt käynyt. Lehmus oli hyvin suuri. No sitten on sellaisia legendoja on, että sen lehmuksen alla vanhat liiviläiset olivat rukoilleet jumalaansa. Kun vieraat ovat tulleet sodassa päälle, silloin ne ovat rukoilleet siellä jumalaa, jotta hän auttaisi heitä sodassa. Ja ne ovat ottaneet, kiskoneet lehmuksesta lehtiä, viskanneet lehdet jokeen ja sanoneet niin, että jos lehdet menevät vastavirtaan, silloin he saavat voiton niistä vieraista, niistä vihollisista, jotka hyökkäsivät heidän päälleen. No jos lehdet menevät myötävirtaan, silloin he voittoa eivät saa. No lehdet olivat menneet vastavirtaan, ja silloin on ollut siellä, missä nyt on Veripuro, siellä on ollut suuri taistelu, ja

nei je'nn um juokšân sⁱedà grumànikkàD viera ku amà se
 ũrga um voⁿD viera tãuž / si^epⁱeràst se um nuttât ka
 vⁱe'r-ŭrgaks.

S: un mⁱe'r-ro'uš^ŷ vo'ł' samà kuì mⁱe'r-jemàD?

D: nã / mⁱe'r-ro'uš^t ka àt voⁿnâD / van sies nižs
 jevà / kuš minà kīt^ŷtiZ i'ł' si^e / mis ma tãš nižⁱiz i'ł'
 si^e ne si'nnist ni'emâD / sãlâZ jevà um kīt^ttât ku vo^llⁱD
 voⁿnâD kaš kōra-pain^ttâ ja i^kš vo^llⁱ nuttân mⁱer^tâ /
 no agà se vo'ł' mⁱe'r-jemà i'ž kiš mⁱer^tâ kutsiZ nēdi
 mⁱe'r^râ tã'giž be^t no ne àt voⁿnâD sel^list i'ž ro'uš^ŷ se^t-
 ku vã'ggi vãldaD ibùkstâks ja i'ž vã'ggi vãldaD ja pũdâD
 / sel^list siZ àttâ voⁿnâD ne mⁱe'r-ro'uš^t / be^t mⁱe'r-
 ro'uš^ŷ vo^llⁱD voⁿnâD ka / ka vel mⁱe'r^sâ nei-i'ž / nēdi
 vo^llⁱD nãnâD ka kalà-mi'eD ja vo^llⁱD nãnâD mⁱe'r-mi'eD /
 ku pũri^ttânD pi'ts miera / ne àt voⁿnâD knaššâD naist-
 pùolist / pùol kalà pùol riš^tig / e'ddⁱ pùol vo^llⁱ voⁿD
 nei nemè riš^tig / pã ja kãdũD ja rindaD tikkiž voⁿnâD
 nei nemè riš^tigân / be^t a'lli pùol vo^llⁱ voⁿD nemè ka-
 làn / nei siZ / sel^list vo^llⁱD ka mⁱe'r-ro'uš^ŷ voⁿnâD /
 nēdi lĩvlist nuttist ka vãrou-lapstâks / vãrou-lapst /
 nu / vanàst agà vo'ł' ka i'ł' nãnt nižidi / be^t nēdi minà
 sel^liži äb^uo ka kũlân / vëi ne àttâ rãndaš voⁿnâD mižgi
 ka sⁱedà ma äb^uo kũlân be^t se kił ku kalami'eD ja mⁱe'r-
 mi'eD nēdi vo^llⁱD nemè nãnâD // no i'tstⁱD sis^uku /
 mⁱe'r-mi'eD agà kalami'eD vo^llⁱD nēdi nãnâD siZ nãntân
 àt voⁿnâD ka siłmš^ŷsi kĩndâld ne àt nemè itkânD be^t itkâš
 riš^tigân i^eB se nãgũ sel^lis äp-knaššâks / no ne àttâ
 voⁿnâD vã'ggi knaššâD / se^tku kĩndâld àt vieraⁿD siłmš^ti
 / ja / mũdâ rek^kâ äb^uo nēsti kũlân ku nēsti vo^llⁱ kũlân

niin paljon on juossut sitä vihollisten verta, että koko se puro on ollut verta täysi. Siksi sitä on kutsuttukin Veripuroksi.

S: Ja merenväki oli sama kuin merenhaltiat?

D: Niin, merenväkeä myös on ollut. Siinä kertomuksessa näet, jossa minä kerroin siitä, mitä minä siinä kerroin niistä sinisistä lehmistä, siinä jo on sanottu, että oli ollut kaksi karjapaimenta ja toinen oli huutanut merestä, no taikka se oli merenhaltia itse, joka merestä kutsui niitä mereen takaisin. Mutta ne ovat sellaista joukkoa vain, että hyvin valkoiset hiukset ja itse hyvin valkoisia ja puhtaita, sellaista sitten on ollut se merenväki. Mutta merenihmisiä oli ollut myös, myös vielä meressä juuri. Niitä olivat nähneet myös kalamiehet ja olivat nähneet merimiehet, kun olivat purjehtineet pitkin merta. Ne ovat olleet kauniita naisihmisiä, puoleksi kaloja, puoleksi ihmisiä. Etupuoli oli ollut niin kuin ihminen, pää ja kädet ja rinnat aivan olivat olleet niin kuin ihmisellä, mutta alapuoli oli ollut niin kuin kalalla. Niin sitten, sellaisia olivatkin merenihmiset olleet. Niitä liiviläiset kutsuivat myös faaraan lapsiksi. Faaraan lapset, no ennen kyllä oli myös niistä kertomuksia, mutta niitä minä sellaisia en ole kuullut. Onko niitä Liivinrannassakin joku ollut, sitä minä en ole kuullut, mutta sen kyllä, että kalastajat ja merimiehet niitä olivat muka nähneet. No aina silloin, kun merimiehet tai kalamiehet olivat niitä nähneet, silloin niillä ovat olleet myös silmissä kyynel, ne ovat ikään kuin itkeneet, mutta itkiessä ihmisen kasvot tulevat sellaiseksi rumaksi. No ne ovat olleet hyvin kauniita, vain kyynel ovat vierineet silmistä, ja muuta puhetta ei ole niistä kuulunut, kun niistä oli kuulunut

seṭ "vārou vārou" / siēpⁱerāst nuṭṭājiD ka vārou-laṗs-
 tāks / vōllī vel / sⁱedā ma ni mā^udlāB ku reḡkkāndist nei
 ku ne vōllīD ne tagā-tu^ullījiD nānttēn / kiś vo^ullīD siē
 keṛD ku mūozāš vōllī vīnD eṇṭš izraeli laṗst i^ul' puniz
mⁱe^r i^ullā / ku siś ta upṗāndiZ ne / ne ēgipt vārou amā
 eṇṭš s^uodā-vā^uggāks jāra / ku ne vōllīD nānttēn tagā-tu^ul'
 lijiD vel / siēpⁱerāst nuṭṭājiD vārou-laṗstāks.

Suur-Tōll

S: vel um kiṭṭēmāst midēgāst sūr-teḷḷist

D: sūr-teḷḷist ma nižā ku^uodīn āp^utieda beṭ ma tiedaB
 ku vanāD ro^už tūndist tānda / siestā ku mi^u'n vanā-āma
 aḷZ kiṭṭiZ ka ku sūr-teḷ / ta is^ukiṭ sūr-teḷ ta kiṭṭiZ
 sūr-tōl / vōllī vōnD sūr ve^uggi miēZ sōrmōl / no mūdā ma
 siZ sūr-teḷstā āb^uuo kūlān / no agā se vō^ul' siēpⁱerāst
 ku sōrlist sⁱedā ēdā āp^ukiṭṭāt ne kiṭṭābāD ō / ja siestā
 mi^u'n vanā āma ka kiṭṭiZ sūr-tōl / ja / no se agā sai kūl-
 dāD sōrlist kā^utstā siēpⁱerast ku sōrlist sa^uggāld keṭṭ-
 tā līvāD rāndaš ja līvlist keṭṭā sōrlist jūssā ja siē-
 pⁱerāst siś ka siestā sūr-teḷstā vō^ul' midēgāst reḡkkā ja
 midēgāst ne tiedist.

vain "faarao faarao". Sen vuoksi oli kutsuttukin faaraan lapsiksi. Oli vielä, sen minä muistan, että puhuttiin niin, että kun ne olivat niiden jälkeläisiä, jotka olivat silloin kun Mooses oli vienyt Israelin lapsensa Punaisen meren yli, silloin kun hän hukutti ne, ne Egyptin faaraan koko sotaväen kanssa, että ne olivat niiden jälkeläisiä vielä, siksi kuulemma kutsuttiin faaraan lapsiksi.

Suur-Töll

S: Vielä on kerrottava jotakin Suur-Töllistä.

D: Suur-Töllistä minä kertomusta juuri en tiedä, mutta minä tiedän, että vanhat ihmiset tunsivat hänet, koska minun isoäitini aina sanoikin, että Suur-Töll - hän ei sanonut Suur-Töll, hän sanoi Suur-Töll - oli ollut suuri väkevä mies Saarenmaalla. No muuta minä sitten Suur-Töllistä en ole kuullut. No mutta se oli siksi, että saarenmaalaiset eivät sanoneet sitä ē:ta, ne sanovat ō, ja siksi minun isoäitinikin sanoi Suur-Töll. Ja, no mutta se kuultiin saarenmaalaisilta siksi, että saarenmaalaiset usein kävivät Liivinrannassa ja liiviläiset kävivät saarenmaalaisten luona ja siksi sitten myös siitä Suur-Töllistä oli jotakin juttua ja jotakin ne tiesivät.

Castrenianumin toimitteita

1. Erkki Itkonen, Terho Itkonen, Mikko Korhonen, Pekka Sammallahti: Lapin murteiden fonologiaa. 1971.
2. Pekka Sammallahti: Material from Forest Nenets. Grammatical Sketch, Two Short Texts, Vocabulary 1974.
3. Pertti Virtaranta: Vienalaisia lastenlauluja. 1973.
4. Mikko Korhonen, Jouni Mosnikoff, Pekka Sammallahti: Koltansaamen opas. 1973.
5. Seppo Suhonen: Liivin kielen näytteitä. 1975.
6. Viljo Nissilälle 21. 8. 1973.
7. Lauri Posti ja Terho Itkonen (toim.): FU-transkription yksinkertaistaminen. 1973.
8. Eero Kiviniemi, Ritva Liisa Pitkänen, Kurt Zilliacus: Nimistöntutkimuksen terminologia, Terminologin inom namnforskningen. 1974.
9. Seppo Suhonen: Lähisukukielten muoto-oppia ja lainasuhteita. 1974.
10. Eila Hämäläinen ja Kaisu Juusela (toim.): Castrenianum. 1975.
11. Eila Hämäläinen und Kaisu Juusela (red.): Castrenianum. 1975.
12. Vienan runonlaulajia ja tietäjiä. Aatu Kurosen (1907), Petri Lesosen (1908) ja Iivo Marttisen (1908) muistiinpanot. Julk. Helmi Virtaranta. 1975.
13. Suomalais-ugrilaisen kielentutkimuksen symposiumi Petroskoissa 26.—27. 3. 1974.
14. Pekka Sammallahti: Sodankylän saamelaisten entistä elämää Elsa-Marja Aikion kertomana. 1975.

Jakelu: Suomalais-ugrilainen Seura
Snellmaninkatu 9—11, 00170 Helsinki 17